

STEFAN ZWEIG

AMOK

KOŞUCUSU

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

İlknur Özdemir



BİR ÇÖKÜŞÜN ÖYKÜSÜ

Normandiya yolculuğu insanı bıktıracak kadar uzamıştı, ancak daha Courb  pine'deki ilk gününde eski ne  sesine kavuştu. Yerinde duramayan, k  p  r kıpır, sürekli yeni şeyler pe  sinde ko  san ruhu, kırlarda ya  sanan o pırıl pırıl yaz günlerinin kucağına kendini atıverdi. Deli dolu şeyler yaptı, sa  clarına açık renkli kurdeleler taktı, bembeyaz giysisiyle, içinde çoktan ölmüş oldu  ğunu sandığı o küçük kız çocuğuna uyup ağaçlıklı yollarda ko  sarak, çitlerin üzerinden atlayarak, vızıldayan kelebeklerin pe  şinden ko  sarak e  lendi. Koştu da koştu ve yıllardır ilk kez yürürken bütün uzuvlarını ritmik bir biçimde gev   etmenin nasıl da büyük bir keyif verdiğini hissetti, sarayda geçirdiği günlerde unutmuş olduğu yal  n ya  samın her yönünü büyük bir zevkle yeniden ke   fetti. Zümrüt ye  sili otların arasında yatıp gökyüzünü seyretti. Ne tuhaf, yıllardır bir bulutu seyrettiği olmamıştı; Paris'in evlerinin üstündeki bulutların da böyle güzel kenarlı, böyle puf puf beyaz, böyle tertemiz ve kaygan olup olmadığını merak etti. İlk kez gökyüzünü gerçek bir şey olarak algıliyordu. Gökyüzünün beyaz benekler serpiştirilmiş mavi kubbesi ona, bir zamanlar bir Alman Prensinin, doğum gününde armağan etmiş olduğu muhteşem   in vazolarını anımsattı, ama bu gökyüzü çok daha güzeldi, çok da-

ha dolu ve daha mavi ve ipek gibi yumuşacık, hoş, güzel kokulu havayla doluydu. Hiçbir şey yapmamak onu keyiflendirdi. Paris'teyken davetten davete koşardı, şimdi kendisini saran sessizlikse taze bir pınar gibiydi. Versailles'da çevresini alan bütün insanların kendisi için önemsiz olduğunu, onları ne sevdiğini ne de onlardan nefret ettiğini, hepsinin tıpkı şurada, ormanın kenarında ellerinde iri, parlak oraklarla duran ve ara sıra, belli etmeden, meraklı gözlerini kendisine çeviren çiftçiler kadar önemsiz olduğunu şimdi fark ediyordu. Coştukça coştı, genç ağaçlarla oyun oynadı, alçak dallara erişene kadar sıçradı, sonra dalları birden elinden bıraktı, birkaç beyaz çiçek onları tutmaya çalışan eline, yıllardır ilk kez çözülmüş saçlarına ok gibi düşünce de kahkahayla güldü. Akıllı bir karış havadaki kadınların hayatlarının her anında sahip oldukları o muhteşem unutkanlıkla, sürgünde bulunduğunu, eskiden Fransa'da hükümdar olduğunu, şimdi kelebeklerle ve parlak renkli çiçeklerle nasıl oynuyorsa bir zamanlar insanların yazgılarıyla da öyle oynamaya hakkı olduğunu unutuverdi; on, on beş yıl geriye gitti, Bayan Pleuneuf oldu, Cenevreli bir bankerin kızı, manastırın bahçesinde oyun oynayan, Paris'ten ve dünyadan habersiz, küçük, sıkı, coşku dolu, on beş yaşında bir kız oldu.

Öğleden sonraları hizmetçilere buğdayın toplanmasında yardımcı oluyordu; koca koca demetleri bağlamak, sonra da hızla arabanın üstüne fırlatmaktan müthiş keyif alıyordu. İlk başlarda çekinen, saygıyla geride duran bütün o insanların arasında, tepeleme doldurulmuş arabanın üstüne oturup ayaklarını sallandırıyor, oğlanlarla birlikte gülüyor, daha sonra dansa gidildiğinde de onların ortasında fır dönüyordu. Bütün bunlar ona, saraydaki eğlenceli bir maskeli balo gibi geliyordu; nasıl güzel vakit geçirdiğini, saçlarında kır çiçekleriyle halka oyunu oyna-

dığını, köylülerle aynı kaptan içki içtiğini Paris'te anlatmak için sabırsızlanıyordu. Versailles'dayken çoban oyunlarının kandırmaca olduğunu nasıl fark etmemişse, bütün bunların birer gerçek olduğunun da farkında değildi. Yüreği hep yaşadığı anın içinde kayboluyordu, gerçeği söylerken yalan söylüyor, kandırmak isterken dürüst davranıyordu; tek bildiği, ne hissettiğiydi. Şimdi de damarlarından mutluluk ve taşkınlık akıyordu, gözden düşmüş olduğunu söyleyen çıksa gülüp geçerdi.

Ertesi sabah, günlerinin ıslıl ıslıl cıvıltısına kapkara bir sıkıntı damlası düştü. Burada, uyanmak bile insanın canını acıtıyordu: Düşsüz geçirilen kapkara bir gecenin ardından birden günün içine dalıveriyordu insan, tıpkı sıcak, bunaltıcı bir havada buz gibi suyun içine dalar gibi. Kendisini neyin uyandırdığını bilmiyordu. Işık yüzünden değildi, çünkü ıslak camların dışında, yağmurlu, soluk bir gün vardı. Gürültü yüzünden de değildi, çünkü ses duyulmazdı burada, yalnızca duvardaki tablolardan, ölmüş insanlar sabit, delici bakışlarla bakarlardı. İnsan uyanır, neden ve ne için uyandığını bilmezdi; burada onu kendine çeken, çağıran hiçbir şey yoktu.

Paris'te uyanmanın nasıl da farklı olduğunu düşündü. Akşamları dans edilir, sohbet edilir, arkadaşlarla gece yarısına kadar birlikte olunur, sonra yorgunluğun arkasından gelen o muhteşem uykuya dalınır, uyarılmış duyular, uykudayken de renkli tablolar sunmaya devam ederdi. Sabahları, gözleri henüz kapalıyken, düşünün içinden gelir gibi, ön odalardan kısık sesler duyardı; daha uykusu açılmadan, içeri dalarlardı: Fransız dükleri, ricacılar, sevgililer, arkadaşlar, bunların hepsi de ondan lütf bekler, armağan getirirlerdi: coşkulu bir neşeyi. Herkes güler, gevezelik eder, dedikodu yapar, en son haberleri getirirdi onun yatağına. Ve o, en renkli düşlerin içinden doğrudan doğruya hayatın akışının içine uyanıverirdi;

düş görürken dudaklarına konan gülümseme uçup gitmezdi, ağzının kenarında asılı kalır, kafesindeki kuş gibi coşkuyla sallanırdı orada.

Gün başlayınca, insanların tablolarının yerini insanların kendileri alırdı ve bu insanlar onun yanında kalırlardı: giyinirken, gezintiye çıkarken, yemek yerken, ta gece geç saatlere kadar. Dans ederek, bitmek bilmez bir tempo içinde onun yaşamının çiçekli kayığını sallayan ve dalgalar gibi durup dinlenmeden kıpırdayan, kabaran bu gelgitin mırıltılar içinde kendisini alıp götürdüğünü hissedirdi.

Burada insan uyanınca, sanki günü kıyıdaki bir kayığa fırlatılıyor, saatlerin sahilinde dimdik, kıpırtısız ve boş boş oturuluyordu. Canı kalkmak istemiyordu. Bir gün önceki eğlenceler çekiciliğini yitirmiş oluyordu, uçarı merakı, hemencecik tatmin olan türdendi. Oda boştu, havasız gibiydi, kendisini hiç kimsenin istemediği bu yalnızlık içinde o da kendisini bomboş hissediyordu, boş, yararsız, tükenmiş ve yıpranmış; neden burada olduğunu ve neden buraya geldiğini anımsaması için biraz zaman geçmesi gerekiyordu. Günden ne bekliyordu ki titrek, ağır adımlarıyla sessizliği durmadan kat eden saatine böyle huzursuzluk içinde bakıyordu?

Sonunda hatırladı. Eski sevgilileri arasında ötekilerden daha fazla yakınlık duyduğu Alincourt Prensi'nden, sarayda olan bitenleri kendisine her gün atlı bir haberciyle ulaştırmasını rica etmişti. Bir önceki gün, ortadan kaybolmasının Paris'te yarattığı heyecan aklından tümüyle çıkıp gitmişti; şimdi bu zaferin tadını çıkarmak için yanıp tutuşuyordu. Çok geçmeden haberci geldi, ama haber gelmedi. Alincourt üç beş şey karalamış, kralın sağlığı, yabancı prenslerin ziyaretleri hakkında haberler vermiş ve kendisine esenlikler dileyerek mektubunu bitirmişti. Ne kendisi ne de ortadan kayboluşu hakkında

bir tek sözcük bile yoktu. Kızdı kadın. Kaçtığı duyulmamış mıydı? Yoksa bu can sıkıcı kovuğa dinlenmek üzere geldiği yolundaki yalanlara gerçekten inanılmış mıydı?

Saf, iriyarı haberci omuzlarını silkti. Bir şeyden haberi yoktu onun. Kadın öfkesini gizledi ve Alincourt'a –isteksizliğini belli etmeden– yanıt yazdı, verdiği haberler için teşekkür etti ve kendisine haber yollamaya devam etmesini rica etti. Burada pek uzun kalmamayı umduğunu ama yine de hayatından çok hoşnut olduğunu yazdı. Adama yalan söylemeye başladığının farkına bile varmamıştı.

Ama burada gün ne kadar da uzuyordu. Saatlerde tıpkı insanlar gibi ağır adımlarla ilerliyor gibiydiler, onları hızlandırmanın çaresini de bulamıyordu. Ne yapacağını bilemiyordu, içindeki sesler susmuştu, yüreğindeki neşeli müzik, kurma anahtarı kaybolan bir oyuncak saat gibi durmuştu. Her şeyi denedi, kitaplar getirtti ama en keyifli kitaplar bile sanki yalnızca birer yazılı kâğıttı. Üzerine bir huzursuzluk çökmüştü, yıllardır aralarında yaşadığı insanların özlemini çekiyordu. Anlamsız emirler vererek hizmetkârları oradan oraya koşturuyordu: merdivenleri gıcırdatan ayak sesleri duymak, insan görmek, haberciler gelip gidiyormuş gibi yapmak, kendini kandırmak istiyordu ama yaptığı bütün planlar gibi bu da başarıya ulaşmıyordu. Hem yemekten hem de odasından, gökyüzünden ve hizmetkârlarından tiksiniyordu; istediği bir tek şey kalmıştı: Gece ve iyi haberleri alacağı sabaha kadar çekeceği deliksiz, düşsüz bir uyku.

Sonunda akşam oldu. Ama burada akşam ne kadar da hüzünlüydü! Karanlık çökmesinden, her şeyin silinmesinden, ışığın solmasından başka bir şey değildi! Burada akşam, bir sondu, oysa Paris'te eğlencenin başlangıcıydı. Burada akşam geceyi doğuruyor, orada sarayın salonlarında kenarları altın yaldızlı mumları tutuşturuyor,

havayı gözlerde kıvılcımlandırıyor, yürekleri tutuşturuyor, ısıtıyor, kendinden geçiriyor, coşturuyordu. Buradaysa insanı ürkütüyordu. Kadın odadan odaya koşuyordu; bütün odalara sessizlik, sinsi bir hayvan gibi sinmişti, yıllardır kimse girmedği için semirmişti, o hayvanın saldırısına uğramaktan korkuyordu kadın. Döşemeler inliyor, kitaplar eline alr almaz ciltlerinin içinde çıtırdıyordu; piyanonun tuşlarına dokunduğunda ağırlıklı notalar yükselir yükselmez, dayak yemiş bir çocuğunki gibi korkunç inleme sesleri çıkıyordu epinetten. Davetsiz konuğa her şey karşı koyuyor, karanlıkta birbirlerine sımsıkı sarılıyorlardı.

Soğuktan titreyen kadın o zaman bütün evin ışıklarını yakıyordu. Odaların birinde kalmaya çalışıyor, ama bir şey onu itiyor, o da huzur bulacakmış gibi odadan odaya dolaşıyordu. Ama her yerde, yıllardır burada hüküm süren ve çekip gitmek istemeyen sessizliğin o görünmez duvarına tosluyordu. Mumlar bile sanki bunun farkındaydılar, alçak sesle tıslıyorlar, sıcak damlalar akıtıyorlardı.

Oysa dışarıdan bakıldığında, ıslıl ıslıl aydınlık otuz penceresiyle şato, içinde bir kutlama varmış gibi duruyordu. Köy halkı şatonun önünde öbek öbek dikiliyor, meraklı gözlerle gevezelik ediyor, bunca insanın nereden çıkıp geldiğini soruyorlardı birbirlerine. Ama kâh bir pencerenin kâh ötekinin arkasından gölge gibi geçen kişi hep aynıydı: Kafese kapatılmış vahşi bir hayvan gibi içsel yalnızlığının hapisanesinde dolaşıp duran ve pencereden dışarı bakıp gelmeyen bir şeyi gözleyen Bayan de Prie.

Üçüncü gün artık sabırsızlığı çığrından çıktı ve zaptedilmez oldu. Yalnızlık dayanılmaz olmuştu, insanlara ihtiyaç duyuyordu, ya da hiç değilse insanların haberine, bütün varlığının binlerce iple bağlı olduğu saraydan, dostlarından gelecek haberlere, kendisini heyecanlandı-

racak ya da duygulandırarak herhangi bir şeye. Habercinin gelmesini bekleyemedi ve sabahın erken saatinde atına atlayıp ona doğru üç saat yol aldı. Yağmur yağıyor, sert rüzgârlar esiyordu; sıırıslık olmuş saçları başını geriye çekiyordu, gözleri hiçbir şey görmez olmuştu, fırtına yağmuru yüzüne çarpıyordu, elleri soğuktan buz gibi olmuştu, atın yularını güçlkle tutabiliyordu. Sonunda eve döndü, ıslak giysilerini çıkarttı ve yatağına sığındı. Yorganın dişlerinin arasına alıp ateşler içindeymişçesine bekledi. Bu uzun yalnızlığı güç katlanacağını söyleyen Belle-Isle Kontunun tehditkâr gülümsemesinin anlamını şimdi çözüyordu. Üstelik henüz yalnızca üç gün olmuştu!

Sonunda haberci geldi. Kadın artık rol yapmayı bıraktı, açlıktan ölmek üzere olan birinin meyvenin kabuğunu soymak üzere saldırması gibi zarfın mührünü tırnaklarıyla söktü. Sarayla ilgili birçok haber vardı mektupta, gözleri satırları hızla taradı, kendi adını arıyordu. Yoktu, yoktu. Tam o sırada gözüne bir ad çarptı. Saraydaki mevkii Bayan de Calaincourt'a verilmişti.

Ansızın ürperdi, dizlerinin bağı çözüldü. Demek gecici bir dargınlık değıl, sürekli bir sürgündü; bu onun ölüm hükmüydü, oysa o yaşamı seviyordu. Haberciden utanmadan bir sıçrayışta yataktan atladı, yarı çıplak, soğuktan titreyerek mektup üstüne mektup yazdı. Gururluluk komedisine son vermişti. Kendisinden nefret ettiğini bilmesine karşın krala mektup yazdı; olabildiğince alttan alan sözcüklerle, acınası bir yaltakçılıkla bir daha devlet işlerine karışmama sözü verdi; Leszcynska'ya yazdı, Fransa Kraliçesi olmasının kendi aracılığı sayesinde gerçekleştiğini hatırlattı ona; bakanlara yazıp onlara para teklif etti; arkadaşlarına yazdı. Bastille önlerinde kurtarmış olduğı Voltaire'den, kendisinin gözden düşüşü hakkında bir mersiye yazıp herkese okumasını istedi. Sekreterinden, düşmanlarına karşı yergiler yazdırtmasını ve

çoğaltıp dağıtmasını istedi. Hummalı ellerle böyle yirmi mektup yazdı, hepsinde aynı şeyi dileniyordu: Paris'i, insanları, bu yalnızlıktan kurtulmayı. Sonra elini bir kutuya atarak haberciye bir avuç dolusu altın verdi, atını çatlatırcasına sürüp gece olmadan Paris'e dönmesini buyurdu ona. Bir saatin ne demek olduğunu burada öğrenmişti. Şaşırان haberci teşekkür etmek istediye de kadın onu iterek dışarı çıkardı.

Sonra yeniden yatağına döndü. Donuyordu. Sıkışmış bedeni sert öksürüklerle sarsılıyordu. Yattığı yerde gözlerini önüne dikmiş bekliyordu, sonunda konsolun üzerindeki saat, saat başını vurdu. Ama saatler çok inatçıydı, söverek, yalvararak, altın vererek onları hızlandırmak olanaksızdı, uykulu adımlarla turlarını tamamlıyorlardı. Hizmetkârlar geliyor, ama onları içeri almıyordu, çaresizliğini kimsenin görmesini istemiyordu, ne yemek istiyordu, ne konuşmak; hiç kimseden bir şey istemiyordu. Dışarıda yağmur bitmek bilmeden yağıyor ve o, kollarını çaresizce iki yana açmış çalılar gibi dışarıda duruyormuşçasına tir tir titiyordu. Kafasından bir soru geçiyordu, saat pandülü gibi vuruyordu beynine: Neden, neden, neden? Tanrı bunu ona neden reva görmüştü? Çok mu günaha girmişti?

Çıngırağı çaldı; köyün papazını istiyordu. Burada konuşabileceğı ve korkularını açabileceğı bir insanın bulunduğı düşünceyi onu rahatlatı.

Papaz çok geçmeden geldi, hanımefendinin hasta olduğı söylenince elini çabuk tutmuştu. Adam odaya girerken kadın elinde olmadan gülümsedi. Aklına Paris' teki rahibi gelmişti, onun o narin, ince elleri, insana değip geçen ılımlı bakışları, günah çıkarttırdığını unutturan kültürlü sohbeti. Courbépine'in papazı iriyarı, geniş omuzlu biriydi, gıcırtilı çizmeleriyle ayaklarını vura vura girdi kapıdan içeri. Her yeri kırmızıydı, hantal elleri,

rüzgârda kavrulmuş suratı ve koca kulakları, ama kadını selamlamak için şapkasını havalandırıp koltuklardan birine otururken nedense sevimli göründü. Onun o heybetli varlığı sanki odadaki yılgınlığı sindirmiş, bir köşeye büzülmesine neden olmuştu, onun yüksek sesiyle oda sanki ısınmış, canlanmış gibiydi, Bayan de Prie de onun yanında daha rahat soluk alıyordu sanki. Papaz oraya neden çağrıldığını bilmiyordu, böylece acemice sohbete girişti, kilisesinden, gözleriyle görmediği Paris'ten söz etti, kültürünü ortaya koydu, Cartesius'tan Montaigne' in tehlikeli yapıtlarından söz etti. Kadınsa pek de düşünmeden arada bir lafa katılıyordu; kafası arı kovanı gibiydi, yalnızca duymak istiyordu, insan sesi duymak, içinde boğulacak gibi olduğu yalnızlık denizinin önünde bir duvar örmek istiyordu bu sesle. Kadını rahatsız etmekten korkan papaz kalkıp gitmeye yeltenince, kadın abartılı bir sevimlilikle ona cilve yaptı, oysa korkudan başka bir şey yoktu içinde, o saygıdeğer beyefendiyi ziyaret edeceğine söz verdi, onun da kendisini sık sık ziyaret etmesini rica etti; Paris'te olsa herkesi büyüleyecek olan baştan çıkarıcılığı, dalgın sessizliğinden cömertçe fişkırıyordu. Papaz hava kararana kadar orada kaldı.

Ama adam ayrılır ayrılmaz, suskunluğun yükü sanki bir kat daha çöktü kadının üzerine, sanki yüksek tavanı tek başına sırtında taşıyacak, bastırmakta olan karanlığı tek başına uzakta tutacaktı. O güne dek hiçbir zaman yalnız kalmadığı için bir tek kişinin bile kendisi için ne kadar önemli olduğunu hiç bilmemişti. Hava nasıl hissedilmezse insanları da öyle değerlendirmişti hep, ama şimdi, yalnızlıktan boğazı düğümlenirken, o insanlara ne kadar ihtiyacı olduğunu hissediyor, yalan söyleseler de aldatsalar da onların ne kadar önemi olduğunu anlıyor, salt onların yanında olmasının bile kendisine neler his-

settirdiğini, onların tasasızlığını, güvenlerini ve neşelerini nasıl benimsediğini anlıyordu. Onlarca yıl insanların arasında yüzmüş, ama bu dalgalardan beslendiğini, onların kendisini taşıdığını hiç bilmemişti, şimdi, bir balık gibi yalnızlığın kıyılarına fırlatıldığında çaresizlik ve şahlanmış acılar içinde çırpınıyordu. Hem donuyor hem alev alev yanıyordu. Bedenini yokluyor, buz gibi olduğunu anlayınca dehşet içinde kalıyordu, içindeki bütün duyusal sıcaklık sanki silinip gitmişti, damarlarındaki kan jelatin gibi ağır ağır akıyordu, kendi cesedinin içine gömülmüş olarak burada, bu sessizlikte yatıyordu sanki. Birdenbire içi kavrulur gibi oldu, çaresizlik içinde hıçkırdı. Şaşırdı, buna karşı koymak istedi. Ama odada yalnızdı, rol yapması gerekmezdi, ilk kez kendisiyle baş başaydı. O acıtan zevke içinden gelerek bıraktı kendini, buz gibi yanaklarından aşağı süzülen sıcak gözyaşlarını hissetti, o korkunç sessizlikte kendi hıçkırıklarını dinledi.

Papazın ziyaretine karşılık vermek için hiç zaman geçirmede. Evi bomboştı, mektup gelmiyordu, Paris'te insanların aracılara, ricacılara pek zaman ayırmadığını kendisi de biliyordu; bir şeyler yapmak istiyordu, ne olursa olsun, tavla oynamak, gevezelik etmek ya da konuşan birini seyretmek; gitgide tehditkârlaşarak, tehlikesini artırarak yüreğini sıkıştıran o can sıkıntısını herhangi bir şeyle engellemek istiyordu. Köyden koşarak geçti; kendisine yaşadığı sürgünü anımsatan Courbépine'in adıyla ilgili olan her şeyden nefret ediyordu. Papazın evi köy yolunun sonunda, yeşillikler içindeydi. Ev bir samanlıktan daha yüksek değildi, ama küçücük pencerelerini çiçekler sarmış, birbirine dolanarak kapıdan aşağı sarkmıştı; çiçeklerin o tatlı ağına takılmamak için kapıdan geçerken eğilmek zorunda kaldı.

Papaz yalnız değildi. Yanında, çalışma masasının

karşısında genç bir adam oturuyordu, Bayan de Prie'nin ziyareti öylesine şaşırtmıştı ki papazı, adamı aceleyle, yeğeni olarak tanıştırdı. Papaz onu eğitiyordu; papaz olmayacaktı genç adam, papaz olmak birçok şeyden vazgeçmek demektir. Bu söylediği ince bir şakaydı elbette. Ama Bayan de Prie'yi gülümseten, bu biraz da beceriksizce yapılan kompliman değil, kıpkırmızı kesilen ve nereye bakacağını şaşırarak genç adamın kendini eğlendiren utanç açlığı oldu. Kemikli, kırmızı yanaklı bir suratı, sarı saçları ve saf bakan gözleri olan iriyarı bir köylü genciydi karşısındaki. İncelikten yoksun kolları ve bacaklarıyla hantal ve vahşi duruyordu, ama kadına duyduğu olağanüstü saygı nedeniyle köylülüğü silinmiş, çocuksu bir çaresizliğe bürünmüştü. Kadının sorularını yanıtlamaya pek cesaret edemiyor, kekeleyor, duraksıyor, ellerini ceplerine saklıyor, yeniden çıkarıyordu; çocuğun utangaçlığından keyiflenen Bayan de Prie durmadan sorular soruyordu; aklını karıştırabileceği, önünde küçülen, yalvaran, boyun eğen birini yeniden bulmak iyi gelmişti kendisine. Genç adamın yerine papaz konuştu, onun okumak arzusuyla yanıp tutuşmasını övdü, erdemlerini anlattı, en büyük dileğinin Paris'e gidip üniversitede okumak olduğunu söyledi. Kendisi varlıklı biri değildi, yeğenine pek yardımcı olamayacaktı, ayrıca kendisini korumasına alan kimsesi de yoktu, böyle biri olmadan devletin yüksek konumundaki kişilere erişmek olanaksızdı; papaz, etkili sözcükler seçerek yeğenine kol kanat germesini istedi kadından. Nasılsa sarayda sözü geçerdi onun, bir tek sözcüğü, o genç öğrencinin en cüretkâr hayallerini gerçekleştirmeye yeterdi.

Bayan de Prie kendi kendine acı acı gülümsedi; sarayda sözü geçerdi, ancak bir tek mektubuna, bir tek ricasına bile yanıt alamıyordu. Ama burada kimsenin, kendisinin artık herhangi bir güce sahip olmadığını, göz-

den düşmüş olduğunu bilmemesi rahatlatmıştı onu, gücü varmış gibi görünmesi bile onu mutlu etmeye yetmişti. Kendini topladı; elbette genç adam için tavsiyede bulunacaktı, böyle değerli biri onun için olumlu şeyler söylediğine göre kendisi için ne yapılırsa azdı. Ertesi gün uğrasındı da hanımefendi onun özelliklerini incelesindi. Hanımefendi onu saraya tavsiye edecek, arkadaşı olan kraliçeye ve akademideki beylere hitaben bir mektup verecekti (bunları söylerken, bu saydıklarından hiçbirinin mektuplarına bir tek satırla bile yanıt vermemiş olduklarını hatırladı).

Yaşlı papaz sevinçten titriyor, tombul yanaklarından aşağı yaşlar süzülüyordu. Kadının ellerini öpüyor, sarhoş gibi odanın içinde dört dönüyordu, delikanlıysa sersemlemiş gibi duruyor, söyleyecek bir tek sözcük bile gelmiyordu aklına. Bayan de Prie kalkmaya karar verdiğinde delikanlı yerinden kıpırdamadı, sanki olduğu yere çakılmıştı, sonunda papaz kadına belli etmeden eliyle ona sert bir işaret yaptı, iyiliksever kadına şatoya kadar eşlik etmesi gerektiğini ima etti. Delikanlı kadınla birlikte yola koyuldu, kekeleyip durarak teşekkür etti, kadın ne zaman yüzüne baksa söylediği sözü unuttuyordu. Kadının- sa keyfi yerindeydi. Uzun zamandır ilk kez bu hafif bir küçümsemeyle karışık sevinci duyuyordu, önünde bütün gücünü kaybeden bir insan vardı; iktidarda olduğu sürece yaşam koşulu haline gelen insanlarla oynama arzusu yeniden kabardı içinde. Şatonun kapısına gelince delikanlı durdu, beceriksizce eğilip selam verdi, kadının ertesi günkü ziyareti hatırlatmasına fırsat bırakmadan hantal adımlarla kaçarcasına uzaklaştı oradan.

Kadın onun arkasından baktı ve bıyık altından gülümsedi. Kaba ve basitti, ama olsun, canlı ve hayat doluydu, çevresindeki her şey gibi ölü değildi. Ateşti o, Bayan de Prie de üşüyordu. Okşayıslara, kucaklamalara

alışkın olan bedeni burada açlık çekiyordu; bakışlarının ıslıl ıslıl parlaması için, Paris'teyken her gün yüz yüze olduğu gençliğin o ateşli arzusunun yansısına ihtiyacı vardı. Delikanlının arkasından uzun uzun baktı; bir oyuncak olabilirdi o, sert tahtadandı elbette, hantal ve basitti, ama yine de oyalanabileceği bir oyuncaktı.

Delikanlı ertesi sabah geldi. Boş oturmaktan bitkin düşen, güne başlamak için hiçbir heves duymayan Bayan de Prie yataktan çoğunlukla öğleden sonra çıkardı, delikanlıyı yatakta karşılamaya karar verdi. Ama daha önce oda hizmetçisinin kendisini özenle hazırlamasını sağladı, gitgide solan dudaklarına biraz kırmızı dudak boyası sürdü. Sonra da ziyaretçinin içeri alınmasını istedi.

Kapı yavaşça, gıcırdayarak açıldı. Delikanlı, duraklayarak ve beceriksizce içeri süzüldü. En iyi giysisini giymişti ama bu giysi bile tam köylülere özgü bayramlık bir şeydi, süründüğü yağlı kremler ağır kokuyordu. Karanlık odada bakışları döşemeden ayrılıp tavana yöneldi, kimseyi göremediği için biraz sakinleşti, ama tam o sırada, yataktan, yatağın pembe bulutları andıran tepeliğinin altından cesaretlendirici bir selam duyuldu. Delikanlı olduğu yerde sıçradı, çünkü Parisli soylu hanımların konuklarını yatakta karşıladıklarını bilmiyordu herhalde, biliyorsa da unutmuştu. Derin sulara adım atmış gibi geri geri gitti, yanaklarına kan hücum etti; çocuğun bu utanması kadını zevklendirmiş, çok hoşuna gitmişti. Tatlı bir sesle çocuğu yanına çağırdı, ona çok kibar davranmak kendisini eğlendiriyordu.

Delikanlı dikkatli adımlarla yaklaştı, iki yanı uçurum olan daracık bir kalasın üzerinde yürüyor gibiydi. Hanımefendi ona küçük, zayıf, solgun elini uzatınca bu eli kaba saba parmaklarıyla kırmaktan korkarcasına özenle tuttu, saygıyla dudaklarına götürdü. Kadın, yata-

ğının yanındaki koltuğa oturmasını işaret etti ona, çocuk dizlerinin bağı çözülerek oturdu oraya.

Böyle otururken biraz kendine güveni geldi. Artık oda başının çevresinde fırıl fırıl dönmüyor, zemin dalga dalga kabarmıyordu. Ama bu alışılmadık manzara çocuğu bâlâ huzursuz etmekteydi, yatak örtüsünün yumuşak ipekli dokusu kadının çıplak bedeninin hatlarını yansıtıyor gibiydi, yatak tepeliğinin pembe bulutu bir sis olup aşağı çöküyordu sanki; başını kaldırıp bakamıyordu ama gözlerini böyle yere dikip kalamayacağını da farkındaydı. Elleri, o yararsız, iri, kırmızı elleri, oraya yapışıp kalacakmışçasına koltuğun kolunda bir aşağı bir yukarı gidiyor, sonra kendi huzursuzluklarından rahatsız olarak iki ağır kütle gibi kucağında donup kalıyorlardı. Gözleri yanmıyordu, neredeyse ağlayacaktı, kasları korkuyla geriliyor, gırtlığından bir tek sözcük bile çıkmayacağını hissediyordu.

Delikanlının şaşkınlığı kadını keyiflendiriyordu. Sesizliği acımasızca uzatmak, bir sözcük bulabilmek için çırpınan ama kekelemekten öteye gidemeyen delikanlıyı gülümseyerek seyretmek, bu sağlam yapılı adamın titredliğini, umarsız gözlerini sağa sola çevirdiğini görmek çok hoşuna gidiyordu. Sonunda çocuğa acıdı, ona hedefinin ne olduğunu sordu, çok ilgilenmiş gibi yapınca sonunda çocuk cesaretine yeniden kavuştu. Çalışmalarından, din büyüklerinden, filozoflardan söz açtı, bu konularda pek fazla bir şey bilmese de Bayan de Prie de çocuğun konuşmasına katılıyordu. Çocuk düşüncelerini öyle kibirli bir nesnellikle sayıp döküyordu ki, sonunda kadının iyice canı sıkıldı, bu yüzden birtakım hareketler yaparak çocuğun dikkatini dağıtmaya çalıştı. Ya aşağı kaymasını engellemek istercesine örtünün ucunu çekiyor, ya konuşurken ansızın çıplak kolunu ipek örtünün aralığından dışarı uzatıyor ya da örtünün altında ayaklarıyla

tepiniyordu; çocuk da her seferinde susakalıyor, telaşla konuşuyor, sözcükleri yutuyor ya da peş peşe sıralıyordu; yüzüne gitgide acı çeken, gergin bir ifade gelmişti; kadınsa zaman zaman onun alnında, kıvrılan bir yılan gibi hızla kabaran damarı görebiliyordu. Bu oyundan zevk alıyordu. Çocuğun söylev çeker gibi konuşmasındansa böyle kafası karışan bir çocuk gibi şaşkınlık içinde olmasını bin kez yeğliyordu. Sözleriyle çocuğu iyice huzursuz etmeye çalışıyordu.

"Durmadan derslerinizi ve bilgilerinizi düşünüp durmasanıza! Paris'te önemli olan beceriklilik, kendinizi öne çıkarmayı öğrenmeniz gerek. Hoş bir insansınız, akıllı olun da gençliğinizden yararlanın, kadınları da aklınızdan çıkarmayın, Paris'te onların önemi çok büyüktür, bizim zayıflığımız sizin gücünüz olmalı. Sevgililerinizi iyi seçerseniz ve onlardan yararlanırsanız, bakan olursunuz. Burada hiç sevgiliniz oldu mu?"

Genç adam irkildi. Yüzü birden kıpkırmızı kesilmişti. Bunlara katlanamayacağını hissediyordu, içinden kapağa koşmak geliyordu, ama içinde aynı zamanda bir ağırlık vardı, bu kadının parfümünün kokusu, soluğu kendisini adeta sarhoş etmişti. Bedenindeki bütün kaslar sıkışmış, göğsü gerilmişti, vahşileştiğini, bilincini yitirdiğini seziyordu.

Birden bir çatırtı oldu. Kasılmış parmakları oturduğu sandalyenin kolunu kırmıştı. Dehşet içinde ayağa fırladı, bu talihsizlik onu inanılmaz derecede utandırmıştı; oysa onun bu içgüdüsel heyecanına bayılan kadın yalnızca gülümsedi ve "Size alışılmadık sorular sorulduğunda böyle hemen şaşırıp kalmamalısınız," dedi. "Paris'te bu başınıza sıkça gelecektir. Ancak davranış kurallarını biraz öğrenmeniz gerekiyor, ben de size bu konuda yardımcı olacağım. Zaten sekreterimin yokluğunu çok hissediyorum burada, onun yerini alırsanız çok sevineceğim."

Çocuk, gözleri parlayarak, abartıyla teşekkürler etti ve Bayan de Prie'nin elini acıtırcasına sıkıttı. Kadın gülümsedi, kederle gülümsedi; yine o eski aldanmacaydı bu, sevildiğini hayal ediyordu, ama kimi zaman mevki için yapıyorlardı bunu, kimi zaman kendini beğenmişlikten, kimi zaman da meslekte yükselmeyi arzuladıklarından. Yine de buna kapılıp kendini unutmak çok güzeldi. Hem burada kendisinden başka kandıracağı kimse yoktu ki.

Üç gün sonra çocuk onun âşığı olmuştu bile.

Ne var ki o tehlikeli can sıkıntısı ortadan kalkmamış, yalnızca bir süre için hafiflemişti, hâlâ ıssız odalarda geziniyor, kapıların arkasında pusuya yatıyordu. Paris'ten gelen haberlerin hepsi tatsızdı. Kral mektuplara yanıt vermez olmuştu, Leszcynska üç beş satırlık soğuk mektuplar yolluyor, sağlığını soruyor, dostane duygular dile getirmekten özenle kaçınıyordu. Yergileri pis ve yavan buluyordu Bayan de Prie, üstelik kimin yerildiği fazlasıyla belli oluyordu, bu da saraydaki konumunu, eğer kendisini orada hâlâ hatırlıyorlarsa tabii, güçleştiriyordu. Arkadaşı Alincourt'dan gelen mektupta da, dönüşünden hiç söz edilmiyordu, bir umut kıvılcımı bile yoktu. Bayan de Prie, diri diri gömülmüş biri gibi hissediyordu kendini, toprağın altındaki tabutunda uyanan, bağırıp çağıran, duvarları yumruklayan biri gibiydi, yukarıda onun sesini duyan olmuyordu, insanlar seke seke üzerinde yürüyorlar, onun sesi de yalnızlığının içinde boğuluyordu. Bayan de Prie birkaç mektup daha yazdı, ama tıpkı diri diri gömülenlerin bağırımları gibi o da sesini kimsenin duymayacağını, yalnızlığının duvarlarını yumruklamasının bir yararı olmayacağını bilincindeydi. Ama böyle yapmakla zamanı kandırıyordu, zamansa burada, Courbepine'de onun en amansız düşmanıydı.

Genç çocukla girdiği oyun da canını sıkmaya başlamıştı. Eğilimlerinde hiçbir zaman tutarlı olmamıştı (zaten gözden düşmesine neden olan da buydu) ve güzel giysiler, ipek çoraplar ve süslü ayakkabı tokaları armağan etmek zorunda kaldığı bu oğlanın söylediği üç beş sevgi sözcüğüyle tez kurtulduğu beceriksizliği onu oyalamaya yetmiyordu. Kalabalıklarla olmaya öylesine alışmıştı ki, bir tek kişiyle olmak çok geçmeden bıktırdı onu, yalnız kalır kalmaz kendini itici ve çökmüş görmeye başladı.

Bu utangaç köylüyü baştan çıkarmak, ona tatlı dilli olmasını öğretmek, ayı oynatmak güzel bir oyundu, ama ona sahip olmak usanç vermeye başlamıştı, hatta işken- ceye dönüşüyordu.

Hem oğlandan artık hoşlanmıyordu da; aslında o çocuğa kapılmasına neden olan, onun kendisine gösterdiği hayranlıktı, tutkunluktu, ne yapacağını bilmezliği-ydi. Ama oğlan bütün bunlardan çabucak sıyrıldı ve öyle bir içli dışlı oldu ki, Bayan de Prie bundan tiksine- meye başladı, oğlanın bir zamanlar aşağıdan alan bakışları artık keyifle ve kendine güvenle parlıyordu, yeni giysileri için- de gerine gerine dolaşıyordu, onun köyde böbürlendiği- ni biliyordu kadın. İçinde yavaş yavaş bir nefret kabardı, çünkü oğlana bütün bunları kazandıran kendisinin mut- suzlugu-ydu, yalnızlığı-ydı; çünkü oğlan sağlıklı-ydı, kendi- si öfkesi ve kırgınlığı yüzünden gitgide daha az yemek yerken, kilo verip güçsüz düşerken oğlan keyifle tıkını- yordu. Bu yontulmamış herif, onun âşığı olmasını artık çok doğal karşılıyor, sahip olduğu şeyin verdiği tembel- likle halinden hoşnut olarak yan gelip yatıyordu; sahip olduğu armağanın heyecanını hissedecek yerde ruhsuz- laşıpmiskinleşiyordu; mutsuzluk ve utançtan yanan ka- dınsa oğlanın o iğrenç mutluluğundan, köylülere has pa- ra hırsından ve sefil gururundan nefret ediyordu. Böyle- sine düşmüş olduğu için, yalnızlığın bataklığında boğul-

mamak uğruna böylesine kaba saba bir insana tutunmak istediği için kendinden de nefret ediyordu.

Oğlanı kışkırtmaya, ona eziyet etmeye başladı. Aslında kötü biri değildi, ama arkadaşlarının kazandığı zaferin, Paris'ten uzaklaştırılmasının, yanıtsız kalan mektuplarının ve Courb  pine'in acısını birinden çıkarması gerekiyordu. Bunu yapabileceği bir başkası da yoktu. Oğlanı o doygun keyfinden   keip almak, onu yeniden küçültmek, önünde boyun eğdirmek ve mutsuz yapmak istiyordu. Hiç acımadan onun o kırmızı ellerini, eğitim-sizliğini, g  rg  s  zl  ğ  n   başına kaktı; ama oğlan sağdu-yulu davrandı, kendisini daha önce istemiş olan kadına artık pek aldırmadı, inat etti, gülüp geçti, kadının alaycı sözlerini umursamadı. Oysa kadın pes etmedi: can sıkıntısı içindeyken, birini kışkırtmak güzel bir oyun sayılırdı. Oğlanı kışkandırmaya çalıştı, her fırsatta Paris'teki sevgililerinden söz açtı ve bir bir saydı onları. Aldığı armağanları gösterdi, abartarak anlattı, yalan söyledi. Ama bütün bunlar ve kadının onca d  kten ve prensten sonra kendisini seçmiş olması oğlanın gururunu okşadı. Keyifle ağzını   apırdattı, istifini bozmadı. Bu da kadını iyice tahrik etti; başka, daha kötü şeyler anlattı oğlana, seyisler, u  aklar hakkında yalanlar attı. Sonunda oğlanın yüzü kapkara kesildi. Kadın bunu fark edince güldü ve anlatmaya devam etti. Derken oğlan yumruğunu masaya indirdi.

"Yeter! Neden anlatıp duruyorsun bunları?"

Kadın masum masum baktı ona.

"Ho  sumagidiyor da ondan."

"Bundan hoşlanmıyorum!"

"Ben hoşlanıyorum ama. Yoksa yapar mıydım?"

Oğlan sustu, dudaklarını ısırdı. Kadının sesinin tonunda   yle bir h  kmedicilik, öylesine doğal bir h  kmedicilik vardı ki kendisini bir u  ak gibi hissetti. Yumruklarını sıktı.   fkelenince nasıl da hayvanla  ıyor, diye d    n-

dü Bayan de Prie, aynı anda hem iğrendi ondan hem de öfkeleni. Havadaki tehlikeyi sezdi. Ama içinde öylesine bir öfke birikmişti ki, çocuğa çektiirdiği işkenceyi yarıda bırakamayacaktı. Yeniden başladı.

"Hayatı hiç tanıımıyorsun, küçüğüm. Paris'te de burada, bu köpek kulübelerinde yaşadığınız tarzda mı yaşadığını sanıyorsunuz siz? Burada insan sıkıntıdan ölüyor."

Oğlanın burnunun kanatları kabardı, sonra,
"Burası sıkıcı bir yerse gelmeseydiniz," dedi.

Bayan de Prie ürperdi. Demek buraya sürgün edildiğini oğlan da biliyordu. Vale anlatmış olmalıydı. Oğlanın bunu bilmesi karşısında Bayan de Prie birden gücünün tükenmekte olduğunu hissetti, ama korkusunu bir gülümsemeyle gizledi.

"Tatlım, biraz Latince bilsen de senin de aklının ermeyeceği nedenler vardır. Davranışını düzeltmen iyi olurdu."

Oğlan susakaldı. Ama onun öfkeden kudurarak homurdandığını duyabiliyordu kadın. İyice coşmuştu şimdi, oğlana acı vermekten neredeyse şehvet duyuyordu.

"Ne biçim duruyorsun orada? Gübre yığınınına tüemiş tavuk gibi geriniyorsun. Hem ne diye burnundan soluyorsun öyle? Yontulmamış herifler gibi?"

"Herkes dük, prens ya da seysis olamaz ya!"

Yüzü kıpkırmızı olmuş, yumruklarını sıkımişti. Ama mutsuzluktan kavrulan kadın ayağa fırladı.

"Sus! Kim olduğumu unutuyorsun. Bir köylü parçasının benimle böyle konuşmasına izin veremem!"

Oğlan elini kaldırdı.

"Sus, yoksa..."

"Yoksa?"

Küstahça duruyordu oğlan. O anda Bayan de Prie, yoksa'nın devamını getiremeyeceğini fark etti. Artık

kimseyi Bastillee gönderemez, rütbesini düşürtemez, kovduramaz, kimseye emir veremez ve kimseye bir şeyi yasaklayamazdı. Hiçbir gücü yoktu, Fransa'daki binlerce çaresiz kadından biriydi, her türlü hakareti, sövgüyü duyabilirdi.

"Yoksa," dedi soluk soluğa, "uşaklara söyler seni dışarı attırırım."

Oğlan omuzlarını silkti, arkasını döndü. Gitmek üzereydi.

Ama kadın onu bırakmadı. Hayır, veda eden oğlan olmamalıydı, kimse kendisini bir kenara atmamalıydı, hele bu oğlan hiç. Kadının bütün öfkesi, günlerdir çektiği acı birden boşalıverdi, kendinden geçerek oğlanın üstüne saldırdı.

"Defol git! Sana acıdığım için sensiz yapamayacağımı mı sanıyorsun, seni köylü parçası? Defol! Evimi daha fazla kirletme, nereye istersen git, ama sakın Paris'e gitme, bana gelme. Defol git! Senden iğreniyorum, açgözlülüğünden, basitliğinden, budalaca hoşnutluğundan da; tiksiniyorum senden. Çık dışarı!"

İşte o anda beklenmedik bir şey oldu. Kadın nefretini üstüne kusarken oğlan yumruklarını görünmez bir kalkan gibi önünde tutmuştu, ama şimdi bu yumruklar koca birer taş gibi kadının üstüne inmeye başladı. Kadın haykırdı, gözlerini oğlana dikti. O ise gözü hiçbir şeyi görmeden, öç hırsıyla vurmaya devam etti, gücünün bilincinde olmak başını döndürmüştü, kadına vurdu, zengin, kibar, akıllı aristokrat bir kadını kıskanan bir köylü gibi indirdi yumruklarını, küçümsenen erkeğin kadına duyduğu nefretti bu, kadının güçsüz, hıçkırıklarla sarsılan, bükülen bedenine vurup kustu her şeyi. Önce bağırdı kadın, yavaşça inledi, sonra da sustu. Yumruklardan çok utançtı canını yakan. O anda içinde bir şeyler öldü. Sustu, erkeğin gazabını hissetti, sustu, hiç konuşmadı.

O zaman durdu oğlan, yorulmuştu, yaptığı şey kendisini de dehşete düşürmüştü. Kadının bedeni sarsıldı. Onun ayağa kalkmak istediğini sandı oğlan, kadının gözlerini görmek istemedi ve odadan dışarı fırladı. Ama kadının bedenini adeta kasarak yarıp çıkan şey, onca zamandır zaptettiği gözyaşları oldu.

Böylece son oyuncağını da kendi elleriyle kırmış oldu.

Kapı genç adamın arkasından kapanalı çok olmuştu ama kadın hâlâ yerinden kıpırdamıyordu. Ölene kadar kovalanmış bir hayvan gibi düştüğü yerde kalmıştı, can çekişir gibi sesler çıkarıyordu yavaşça, korkusu kalmamıştı, duyguları da, ne acı çekiyordu ne de utanç duyuyordu. Tarifsiz bir yorgunluk sardı içini, ne öç alma duygusu kalmıştı ne de öfkesi, yalnızca yorgundu, tarifsiz biçimde yorgun, sanki gözünden akan yaşlarla birlikte bütün kanı da akıp gitmişti ve yerde yatan onun cansız bedeniydi, kendi ağırlığıyla yere yapışmıştı. Ayağa kalkmaya çalışmadı, yaşadığı bunca şeyden sonra bedenini nereye sürükleyeceğini bilemiyordu.

Odaya yavaş yavaş akşam doldu, ama o akşamı hissetmedi. Çünkü akşam ağırdan alır. Öğle zamanı gibi küstahça pencereden içeri bakmaz, duvarlardan karanlık sular gibi fışkırır, tavanı boşluğa doğru kaldırır, her şeyi yavaş yavaş alıp sessiz sularının içine karıştırır. Bayan de Prie başını kaldırıp baktığında dört bir yanı kapkaranlıktı, sessizdi, yalnızca bir yerlerde küçük saat sonsuz tik taklarıyla çalışıyordu. Arkalarında korkunç bir şey gizleniyormuşçasına koyu renkliydi perdelerin kıvrımları, kapılar sanki duvarların içine gömülmüşlerdi ve odanın dört bir yanı, çivilenmiş bir tabut gibi simsiyahtı. Hiçbir yerde giriş ya da çıkış görünmüyordu, her şey hem sınırsız hem de engellenmiş gibiydi, her şey üstüne gelir, ha-

vayı sıkıştırır gibiydi; soluk alamıyor, ancak hırıltılı sesler çıkarabiliyordu.

Yalnızca arkasında, nereye gittiği belli olmayan bir yol ışıldıyordu; yüksek ayna, bir bataklığın gece görünen yüzeyi gibi karanlıkta usulca parıldıyordu, kadın yerinden doğrulurken, aynanın içinde bir şey kabardı. Bayan de Prie ayağa kalkıp aynaya yaklaştı; hayalet gibi bir yaratık aynanın içinden bir duman gibi kabardı: kendisiydi bu, yaklaşıp geri çekilen kendisiydi.

Ürperdi. İçinden, ışık diye bir haykırış yükseldi. Ama kimseyi çağırmak istemiyordu, kavı ateşledi, sonra konsolun mermeri üzerinde donuk metal parıltısıyla duran şamdandaki mumları birer birer yaktı. Mumların alevleri kıvrıldı, bedenleri sıcacıkken soğuk suya adım atan insanlar gibi titreyerek karanlığa değdi, geri çekildi, yeniden uzadı, sonunda şamdanın üstünde titrek bir ışık bulutu kümелendi, halka halka genişleyerek tavana kadar yükseldi. Tavanda, her zaman narin meleklerin gökyüzündeki bulutların arasında salındığı yerlerde, sis gibi çökmüş gri gölgeler vardı, yukarıya doğru titreşerek uzanan alevlerin küçük parıltıları bu gölgeleri huzursuzca delip geçiyorlardı. Odadaki şeyler sanki ansızın uykularından uyandırılmışlardı, kıpırtısızca duruyorlardı, onların gerisinde gölgeler bodur hayvanlar gibi sürünüyor, kadını ürkütüyorlardı.

Ama ayna kadını kendine çekiyordu. Aynaya baktıkça orada bir şeyin kıpırdadığını görüyordu. Ayna dışında çevresi sessizdi, düşmanlık doluydu, eşyalar suskundu, insanlarsa onu istemiyorlardı. Kimseye soru sormaz, derdini dökemezdi; ama aynanın içinde yanıt veren bir şey vardı, vurdumduymaz olmayan, hareket eden ve kadına bakan bir şey. Ama ona ne sorabilirdi ki Bayan de Prie? Güzel olup olmadığını Paris'teyken pek sormazdı. Onun aynası, hayranı olan erkeklerin ateşli bakışların-

daydı. Kazandığı zaferler, yaşadığı sıcak geceler güzel olduğunu söylüyorlardı ona, arabasıyla Versailles'a giderken insanların şaşkınlık dolu bakışlarından anlıyordu bunu. Yalan söylemeler bile inanmıştı onlara, çünkü gücüne güvenmesi kendi kudreti demekti. Ama ya şimdi, böyle aşağılandığı zaman artık neydi?

Sanki yazgısı orada gizliymiş gibi mumun titrek ışığının aydınlattığı aynaya korkuyla baktı, sonra bakışlarını kendisine çevirdi. Ürktü, bu gördüğü kendisi miydi? Avurtları çökmüş, yanakları solmuş gibiydi, ağzının çevresindeki kötü çizgiler alayla bakıyordu aynadan, gözleri çukura kaçmıştı, dehşetle, yardım ararcasına kendisine dikilmişlerdi. Başını salladı. Hayaletti bu. Aynaya gülümsedi. Ama gülümsemesi aynadan donuk ve alaylı yansıdı. Bedenine dokundu; evet, ayna yalan söylemiyordu, zayıflamıştı, çocuk gibi olmuştu, parmaklarındaki yüzükler bollaşmışlardı. Damarlarındaki kanın soğudugunu hissetti. Ürperdi. Her şey geçip gitmiş miydi, gençliği? İçinden öfke kabardı, kendisiyle alay etmek geldi içinden, o hayran olunan kadınla, Fransa'nın ecesiyle; ve uykuda konuşur gibi, yazdığı sahne oyununu kendisine adayan Voltaire'in dizeleri döküldü dudaklarından, hayranlarının keyifle yineledikleri o dizeler:

*Vous qui possédez la beauté
Sans être vaine et coquette
Et l'extrême vivacité
Sans être jamais indiscrete,
Vous a qui donnèrent les Dieux
Tant des lumières naturelles,
Un esprit juste, gracieux,
Solide dans le sérieux
Et charmant dans les bagatelles.*

Sanki her sözcükte bir alay gizliydi ve acaba aynadaki görüntü de kendisiyle alay mı ediyor diye gözlerini aynaya dikip baktı.

Kendisini daha iyi görebilmek için şamdanı eline alıp kaldırdı. Şamdanı yüzüne yaklaştırdıkça daha da yaşlı görünmeye başladı. Aynaya baktığı her dakika sanki hayatından yılları alıp götürüyordu, gözlerinin önünde sararıp soluyor, hastalıklı, bunak biri oluyordu, yaşlandığını, hayatının tükendiğini hissediyordu. Titredi. Bütün geleceğinin, bütün çöküşünün o aynada açıldığını gördü; kendisine bakmaktan vazgeçemiyor, gözlerini, kendisinden başkası olmayan bu yaşlı kadının çarpılmış, beyaz maskesinden alamıyordu.

Tam o anda mumların hepsi birden ürkmüşçesine sarsıldılar, mavi alevler fitillerden kurtulup uçacak gibi oldular. Aynada karanlık bir gölge duruyordu, elini Bayan de Prie'ye doğru uzattı.

Bayan de Prie haykırdı, elindeki metal şamdanı, kendini korumak için aynaya fırlattı, aynadan binlerce kıvılcım fişkırdı. Mumlar yere düşüp söndüler. Çevresi ve içi kapkaranlık oldu, bayılıp yere yığıldı. Alını yazısını görmüştü.

Paris'ten haber getiren ve aynadaki yansıısıyla Bayan de Prie'yi dehşete düşürmüş olan haberci, paramparça olan aynadan fişkıran kıvılcımları gördü, bir de karanlıkta yere düşen bir şeyin tok sesini duydu. Odadan dışarı fırlayıp uşakları çağırdı. Gelenler Bayan de Prie'yi yerde, pırıltılı ayna kırıklarının ve sönmüş mumların arasında yatar buldular, kıpırdamıyordu, gözleri kapalıydı. Tek yaşam belirtisi, hafifçe kıpırdayan, mosmor kesilmiş dudaklarıydı. Onu yatağa taşıdılar, uşaklardan biri atna atlayıp doktor getirmek üzere Amfreville'e gitti.

Ancak hasta kadın çok geçmeden ayıldı, çevresinde-

ki şaşkın bakışların arasında kendini toparladı. Yatağına nasıl gelmiş olduğunu bilmiyordu, ama korkusunu ve bitkinliğini karşısındakilerden gizledi; her zaman hazır tuttuğu, ancak şimdi maske gibi donuklaşmış olan gülümsemesini kanı çekilmiş dudaklarına oturttu, umursamaz, hatta neşeli çıkmasına gayret ettiği bir sesle başına ne geldiğini sordu. Uşaklar ürkerek, kaçamaklı sözcüklerle anlattılar. Bayan de Prie onları yanıtlamadı, gülümsemi ve elini mektuba uzattı.

Dudaklarındaki gülümsemeyi korumak güç geliyordu. Mektubu gönderen arkadaşı, sonunda kralla konuşmayı başarabildiğini yazmıştı. Devletin parasını çarçur edip halkı telaşlandırdığı için kral kendisine hâlâ son derece kızgındı, ancak iki üç yıl içinde Paris'e geri çağırılması umudu vardı. Mektubu tutan elleri titredi. Demek iki yıl Paris'ten uzakta yaşayacaktı: İnsanlar olmadan, iktidarı olmadan; bunca yalnızlığı taşıyacak kadar güçlü değildi o. Bu, onun ölüm fermanı demekti. Mutluluk olmadan, varlık olmadan, iktidar olmadan, gençlik olmadan, aşk olmadan yaşayamayacağını biliyordu, Fransa'ya hükmeden kadın olduktan sonra, burada bir köylü gibi yaşayamayacağını biliyordu.

Aynadan kendisine uzanan o karaltının ve mumların sönmesinin ne anlama geldiğini bir anda kavradı; iyice yaşlanmadan, iyice çirkinleşmeden ve iyice mutsuz olmadan bu işe bir son vermeliydi. O arada gelmiş olan doktoru içeri almadı; kendisine yalnızca kral yardımcı olabilirdi. O yardım etmek istemediğine göre kendi başının çaresine bakacaktı. Bu düşünce artık acı vermiyordu. Zaten, o subay odasına gelip kendisini besleyen her şeyi elinden çekip aldığı anda ölmüştü o: Paris'in havasını –ki başka yerde soluk alamazdı–, elinde oyuncak ettiği iktidarı, hayranlarını ve gücünün dayandığı zaferlerini. Burada, bir başına, can sıkıntısı içinde, başı öne eğik ola-

rak o boş odalarda dolaşan kadın Bayan de Prie değildi, yaşlanmakta olan, mutsuz, çirkin bir yaratıktı; bir zamanlar Fransa'nın üzerinde yıldız gibi parlayan adına daha fazla leke sürmemesi için o kadını öldürmesi gerekiyordu.

Sürgündeki kadın, kendi sonunu getirmek konusunda karara varır varmaz birden o uyuşukluktan, üzerindeki ağırlıktan, huzursuzluktan kurtuldu. Yeniden bir amaçlı oldu, bir meşguliyeti, kendisine hayat veren, hareketlendiren ve önünde çeşitli fırsatlar açan bir şeyi oldu. Burada, bir köşeye kıvrılıp ölen bir hayvan gibi ölmeyecekti elbette, ölümünü sarmalayacak gizemli, mistik bir şeyler tasarlıyordu. Bir kahraman gibi ölmeliydi, destanlardaki eski çağların kraliçeleri gibi. Yaşamı pırıltılı olmuştı, ölümü de böyle olmalıydı, kitleleri o uyuşuk hayranlıklarından sarsarak uyandırmalıydı. Paris'tekiler onun burada acılar içinde, yalnızlık çekerek, gözden düşmüş olarak, elde edemediği iktidarın hırsıyla yanıp tutuşarak göçüp gittiğini anlamamalıydılar; bir ölüm komedisiyle herkesi kandıracaktı. Yaşamının sevinç kaynağı, yani aldatmaca, onun yüreğini yeniden tutuşturdu. Fırlatılıp atılan, yerde kıvrılıp kalan ve üzerine basılarak ezilen bir mumun ışığı gibi değil, rasgele tutuşturulan, alev alev yanan bir sevinç yangını gibi gelecekti sonu. Uçuruma dans ederek düşecekti.

Ertesi sabah, yazı masasının üzerinden bir sürü kâğıt uçuştı, hafif parfüm kokulu, nazik, rica eden, baştan çıkarıcı, buyurgan, vaatkâr satırlardı bunlar. Bütün Paris'i ve taşrayı davet etti, herkesi, hangi konuya ilgi duyuyorsa onunla kandırdı, kimine bir av vaat etti, kimine bir oyun, bir başkasına maskeli balolar. Paris'te tanıdıkları vasıtasıyla komedyenler, şarkıcılar ve dansçılar kiraladı, pahalı kostümler ısmarladı, Fransa topraklarında bir

ikinci saray devleti kurdu, tıpkı Versailles'daki gibi bütün incelikleri ve eğlenceleriyle. Tanıdığı tanımadığı insanları, soyluları ya da basit kişileri kandırıp davet etti, amacı insanları oraya getirtmekti, sonu gelmeden önce oynamak istediği mutluluk ve hoşnutluk komedisini izleyecek insanlar, seyirciler gelsin istiyordu.

Çok geçmeden Courb pine'de yeni bir yaşam başladı. Paris'in zevk düşkünü halkı, yeni şeyler peşindeydi. Ayrıca hepsi de Fransa'nın gözden düşmüş ecesinin, gittiği sürgün yerinde neler yaptığını gizliden gizliye ve biraz da alaycı bir merakla öğrenmek istiyorlardı. şenlik şenliği kovaladı. Soyluluk armalarıyla süslü saltanat arabaları geldi; gülüp oynayan insanlar, atlı arabaları tıka basa doldurmuştu, at sırtında subaylar geldi, onlarla birlikte bir alay bedavacı ve hizmetk r da. Gelenlere her gün başkaları ekleniyordu. Kimileri kırlarda oyun oynayacakmış gibi yanlarına  oban giysileri almışlardı, kimileri de büyük bir tantanayla geldiler: o k  k k y bir açık ordug ha dönmüştü.

Ve şato canlandı, ışıklı pencereleriyle ışıl ışıldı, kahkahalar ve konuşmalar, oyunlar ve müzik hayat katmıştı oraya. İnsanlar içeride dolaşıyor, daha önce suskunluğun gri renginin hüküm sürdüğü kuytularda çiftler fısıldaşıyordu. Korulukların gölgelerinde kadınların açık renkli giysileri parıldıyordu, mandolinler coşkulu tıngırtılarla titreyip gecenin i ine arsız şarkılar salıyorlardı. Hizmetkârlar koridorlarda koşuşturuyor, pencerelere çiçekler konuluyor, çalılıkların arasından kıvılcım  akar gibi renkli ışıklar parıldıyordu. Versailles'daki uçarı yaşam sürüyordu burada, tasasızlığın hafif cilveleri yaşanıyordu. Saraylıların olmaması ger i bu işin görkemini azaltıyordu ama coşkuyu artırıyordu, uyulması gereken kurallar olmayınca insanlar içerinden geldiği gibi davranıyorlardı.

Bayan de Prie, bu karmaşanın ortasında, damarların-

daki donmuş kanın ısındığını hissediyordu. Sayıca pek az olmayan, tümüyle başkalarından beslenen kadınlardandı. Kendisine hayranlığını gösteren birini görünce güzelleşiveriyordu, akıllı insanların yanında o da zeki oluyordu, pohpohlandığında tepeden bakıyordu, sevildiği zaman âşık oluyordu. Kendisinden çok şey istendikçe o da fazlasıyla veriyordu. Ama yalnızken, kendisini gören, konuşan, dinleyen ve bir şeyler isteyen kimse olmayınca çirkinleşmiş, budalalaşmış, çaresiz ve mutsuz olmuştu. Yaşamın içindeyken canlanıyordu o ve yalnızken kendisinin gölgesi oluyordu. Şimdi de, eski yaşantısının bir yansıısıyla çevriliyken, bütün neşesi, tasasız ciltleri yeniden yüzeye çıkmıştı, yeniden zeki, tatlı biri olmuştu, herkesi kendine hayran bırakıyor, sohbetler ediyor, üzerindeki bakışların ateşinde parılıyordu. Keyifli görünüp bu insanları aldatacağını unutmuş, gerçekten mutluluktan coşup taşmaya başlamıştı; her gülümsemeyi bir mutluluk, her sözcüğü bir gerçek olarak kabul ediyordu, bir sevgilinin kollarına atılırcasına, çoktandır özlemine çektiği insanların varlığının alabildiğine tadını çıkarmaya koyulmuştu.

Bu şenliklerin gitgide çığrından çıkmasını istiyor, durmadan yeni insanlar çağırıyor, onları kandırıp oraya getirtiyordu. İnsanlar da geliyordu. Çünkü o günlerde, bankaların çökmesiyle birlikte ülke yoksullaşmıştı, o ise hüküm sürdüğü günlerde baskıyla topladığı milyonları iki eliyle havaya savuruyordu. Para, kumar masalarında yuvarlanıyor, pahalı havai fişeklerde harcanıyor, alışılmadık heveslerde akıp gidiyor, ama Bayan de Prie, ne yapacağını bilmezcesine, paraları gitgide daha da düşüncesizce havaya savuruyordu. Bu eğlencelerdeki israftan ve görkemden hayrete düşen konuklar ne düşüneceklerini bilmiyorlardı: bu eğlencelerin kimin onuruna düzenlendiğinden hiçbirinin haberi yoktu. Yaşanan o çılgın karmaşa-

istiyordu sanki. Kurduğu sofralara uzanan, dans ederken kadınlara sarılan, kumar masasının üzerine altın paraları fırlatan onca el arasında kendisini tutabilecek, tutmak isteyecek bir tek el bile yok muydu, bu insanların renkli oyunundan rahatça vazgeçirtecek kadar kendisini sevecek bir tek kişi yok muydu, ona sahip olması karşılığında hükümdarlığının uçucu gücünü terk edebileceği biri? Hiç farkında olmadan bütün erkeklerin yüzünde tutku arandı, tutku dilendi onlardan, çünkü böylelikle kendi yaşamını talep ediyordu. Ama bunu fark eden olmadı.

Günün birinde krallık muhafızlarından genç bir su-bayla karşılaştı, daha önce de dikkatini çekmiş olan sevimli, neşeli bir çocuktu bu; karanlığa gömülen parkta, alnını kırıştırarak, dişlerini sıkarak ağaçların arasında dolaşıp duruyor, ara sıra da yumruğunu ağaçların gövdelerine indiriyordu. Bayan de Prie çocukla konuştu. Ne olduğu anlaşılmayan bir yanıt verdi delikanlı, onu rahatsız eden bir sır olduğunu anlayan kadın da mutsuzluğunun nedenini öğrenmek istedi. Sonunda subay, bağılı olduğu alayın parası olan yüz Louis altınını kumar masasında bırakmış olduğunu itiraf etti. Artık bir hırsızdı, kendi cezasını kendi vermeliydi. Burada, bu gürültü patırtının içinde aynı umutsuz kararı taşıyan bir kişinin daha bulunmasının ne kadar da tuhaf bir uyarı olduğunu hissetti Bayan de Prie. Ama elbette bu çocuk gençti, sağlıklıydı, yine mutlu olabilirdi; ona henüz yardım edilebilirdi. Delikanlıyı odasına çağırıp ona beş yüz Louis altını armağan etti. Mutluluktan tir tir titreyen çocuk, kadının ellerini öptü. Çocuğu uzunca bir zaman yanında alıkoydu kadın, ama çocuk ondan hiçbir şey istemedi, ne bakışlarıyla ne de hareketleriyle. Kadın ürperdi: Aşk! artık parayla bile satın alamıyordu. Böylece kararlılığı iyice bilenmiş oldu.

Çocuğu gönderdi, kendisi de salona indi. Salonun kapısını açtığında yüzüne kahkahalar çarptı, neşeli ses-

ler, renkli insanlar salonu bir bulut gibi kaplamıştı. Karşısında eğlenenlere, dans edenlere, kendisinin mezarı üzerinde kahkahalar atanlara karşı birden bir nefret uyandı içinde. Bu insanların hepsinin yaşayacağını ve mutlu olacağını düşününce içini kıskançlık bürüdü.

Bu insanları rahatsız etmek, ürkütmek, kafalarını karıştırmak, yüzlerinden gülüşlerini silmek için yanıp tutuşuyordu. Ansızın, insanların taşkınlığı bir an için azalıp salonu sessizlik kapladığında, doğrudan, "Burada bir ölü bulunduğunun farkında değil misiniz?" diye sordu.

Bir an ortalık karıştı. Ölüm sözcüğü, sarhoşların yüreğine bile çekiç darbesi gibi inmişti. Herkes aynı anda birbirine soru sormaya başladı. Ama Bayan de Prie, buz gibi bir sesle, yüzünün ifadesini değiştirmeden, "Ölü benim," dedi. "Bu kışı çıkartmayacağım!"

Bu sözleri öyle ciddi, öyle kederli bir sesle söylemişti ki, herkes susup birbirine baktı. Ama bu, yalnızca bir saniye sürdü. Sonra köşelerin birinden, renkli bir top gibi fırlatılan bir şaka duyuldu, bir başkası ona karşılık verdi, salondaki coşku dalgası bu alışılmadık düşünceyle canlanmışçasına köpürerek kabardı yine ve ilk şaşkınlığın yarattığı huzursuzluğu içine gömdü.

Bayan de Prie hiç sesini çıkarmadı. Artık geri dönüş olmadığını biliyordu. Ama kehanetine daha da şaşırtıcı bir hava vermek için sabırsızlanıyordu. Kumar oynanan yuvarlak masalardan birine yaklaştı, açılacak kartı bekledi. Siyah yedili açıldı. "Öyleyse 7 Ekim'de." Elinde olmadan yarı duyulur bir sesle söylemişti bunu.

Yanıdakilerden biri, "7 Ekim'de ne olacak?" diye sordu.

Sakince baktı ona: "O gün öleceğim!"

Herkes güldü. Bu şakayı birbirlerine anlattılar. Hiç kimsenin kendisine inanmadığını görünce Bayan de Prie

taşkın bir sevinç duydu. Demek yaşarken artık onun hiçbir sözüne inanmayacaklardı, öyleyse onun kendileriyle nasıl da kötü bir oyun oynamış olduğunu ölünce görsünlerdi bakalım. Onlardan üstün olmanın, keyfin, hafiflemenin verdiği harika bir duygu kapladı içini, öyle seviniyor, karşısındakileri öyle hor görüyordu ki, neredeyse kendini tutamayıp haykıracaktı.

Yan tarafta müzik çalıyordu. Dans başlamıştı. O da sıraya girdi ve hiç etmediği kadar iyi dans etti.

O andan başlayarak yaşamı yeniden anlam kazandı. Kendisini ölümsüz kılacak bir iş hazırlamakta olduğunu biliyordu. Önceden bildirdiği günde ölünce Kralın nasıl şaşıracağını, konukların nasıl dehşete düşeceğini kafasında canlandırdı. Ölümünün komedisini kılı kırk yararak hazırladı, yeni yeni konuklar çağırdı, harcamaları iki katına çıkardı, ani ölümünü daha da hissedilir kılmak amacıyla bu son günlerin debdebesini bir sanat yapıtı ortaya koyarcasına hazırladı. Önüne çıkan her fırsatta ölümünün kehanetini sürekli gündeme getirdi, ama her seferinde neşenin pırıltılı perdesini bu görüntünün üstüne örttü, bu haberi herkesin bilmesini ama kimsenin inanmamasını istiyordu. Ölümü, onun adını unutulmazlar katına çıkarmalıydı yine, kendisini oradan aşağı indiren kral olmuştu.

Değişmesi olanaksız kararını uygulamasına iki gün kala, son balosunu verdi, hepsinin içinde en debdebelisiydi bu. İran'dan ve öteki İslam ülkelerinden Paris'e elçiler geleli beri, Doğu modası başlamıştı, Doğu'nun kitaplarına benzer kitaplar yazılıyor, masallarla destanlar anlatılıyor, Arap giysileri giyiliyor ve süslü püslü konuşma tarzına öykünüüyordu. Bayan de Prie inanılmaz paralar harcayarak bütün şatoyu bir Doğu sarayına benzetmişti. Yerlere değerli halılar serilmiş, pencerelerde, gümüş zincirlerin ucuna cırlak papağanlar, beyaz tüylü kakatualar

asılmıştı, türbanlı, geniş paçalı ipek şalvarlar giymiş uşaklar koridorlarda koşuşturuyorlar, o sıralarda kimsenin tanımadığı Türk tatlılarını ve içeceklerini, gözleri bunca debdebeden kamaşmış konuklara sunuyorlardı. Bahçede renkli çadırlar kurulmuştu, ellerindeki geniş yelpazeleri sallayan delikanlılar ortalığı serinletiyor, koruluğun diplelerinden müzik sesi geliyordu; bu akşamı masalsı ve unutulmaz kılmak için elden gelen yapılmıştı; o gece yıldız dolu gökyüzünde pırıl pırıl parlayan hilal, hayal gücünün planlı oyununa yardımcı oluyor, Boğaz kıyısındaki bir gecenin gizemli yoğunluğunu yaratıyordu.

Ama asıl sürpriz, kırmızı kadife perdeli bir sahnenin bulunduğu oldukça geniş bir çadırdı. Bayan de Prie, ününün, güzelliğinin bütün görkemiyle konukların yanında boy göstermek için komedi oynamaya karar vermişti: Bu onun, en son ve en güzel aldatmacası olacaktı, ölümünden önce son bir kez yaşamının bütün neşesini, bütün tasasızlığını insanların üzerine yansıtacaktı. Ölümünden önceki son birkaç günde, bir şaire bir eser ismarlamıştı, şair bunu Bayan de Prie'nin isteğine göre hazırlayacaktı. Zaman dar, şiir de kötüydü, ama bunun bir önemi yoktu. Trajedi, Doğu'da geçiyordu, kendisi de Zengane rolünde olacaktı, malı mülkü düşmanların eline geçen genç bir kraliçeydi Zengane, kendisini yenen iyi yürekli kişi ona karısı olup bütün malını mülkünü paylaşmasını teklif etmiş olsa da kraliçe başı dik ölümüne gidiyordu. Bayan de Prie böyle bir koşul koymuştu: Kendi isteğiyle ölmeden önce, bir şeyden habersiz o insanların önünde ölümünü oynayacaktı. Olay şuydu: Salt oyunda bile olsa, geçmişini bir kez daha yaşamak istiyordu, bir kez daha kraliçe olmak, bunun için doğmuş olduğunu ve gücü elinden alınınca ölmesi gerektiğini göstermek istiyordu.

İnsanların kendisini göreceği o son akşamda, güzel olmak, bir kraliçe gibi görünmek istiyordu; geçmiş haya-

tını görünmez bir taşla süslemeliydi; bütün kutsal şeyleri çevreleyen saygı ve huşunun, kendi adının çevresinde de olmasını arzuluyordu. Çökük yanaklarını makyajla gizledi, kabarık Doğu giysileri zayıflığını gözlerden sakladı, saçlarında, nemli bir sabah, koyu renkli bir bitkinin üstünde parlayan çiğ taneleri gibi parlayan değerli taşlar yorgun gözlerine ışık saçıyordu. Saygı ve şaşkınlık içinde bekleyen halkın arasında, içinde kabaran tutkunun alabildiğine artırdığı bir ışıltıyla, uçuşan perdelerin arkasından uşakların eşliğinde görüldüğünde, davetlilerin arasında bir fısıltı dolaştı. Kalbi deli gibi çarpıyordu: O acı haftalardan beri ilk kez, yaşamını onca uzun zaman dolduran o güzel hayranlık dalgasının kendisine doğru geldiğini hissediyordu, içini harika bir duygu sardı, hüznü bir neşeyle karışık tatlı bir özlem, büyük bir mutluluğa doğru akıp duran bir pişmanlık. Önünde dalgalar çatladı, artık insanları teker teker göremiyordu, gördüğü bir kütleydi, belki konuklarıydı belki de bütün Fransa, belki kendisinden sonraki kuşaklar, belki de sonsuzluk. Onunsa duyduğu yalnızca inanılmaz bir mutluluktı, dorukta durmanın, bir kez daha dorukta, gıpta edilerek, hayran olunarak, bütün bu adsız gözlerdeki meraklı, parlak bakışlar altında olmanın mutluluğu; ve sonunda, en sonunda, onca zaman sonra, tekrar yaşadığını, hayatta olduğunu bilmek. Bu bir saniyelik yaşamının bedelinin ölüm olması hiç de fazla sayılmazdı.

Müthiş rol yapıyordu, oysa daha önce hiç böyle bir şey yaptığı olmamıştı. Korku, dehşet, utanç, çekingenlik gibi duyguları başkalarının önünde açığa vurmaktan insanları engelleyen her şeyi bir kenara atmıştı, her şeyle oynuyordu o Kraliçe olmak istiyordu, bir saat boyunca oldu da. Yalnızca şu cümleyi söylerken bir an soluksuz kaldı:

"Je vais mourir, oh ne me plaignez pas!", çünkü bunu

söylerken hayattaki en önemli arzusunu dile getirdiğini biliyordu; öte yandan, insanlar aldatılmalarına izin vermeyecekler diye, kendisini tutacaklar, uyaracaklar, engel olacaklar diye de korkuyordu. Ama özellikle de bu haykırıktan sonra durunca, karşısındakiler onun oyununu son derece inandırıcı buldular ve seyircilerin arasında bir ürperti dolaştı. Bayan de Prie elindeki hançeri tutup göğsüne indirdiğinde, yere yığıldığında ve dudaklarında bir gülümsemeyle kendinden geçer gibi olduğunda, yani oyun sona erdiğinde, ki aslında yeni başlıyordu, herkes onun başına üşüştü, onu alkışladılar, öyle bir coşkuyla kutladılar ki onu, böylesine iktidarının en güçlü günlerinde bile tanık olmamıştı.

Ama bütün bu gürültü patırtı karşısında o gülümsemekle yetindi. Zengane'nin ölümünü kusursuz bir biçimde canlandırdığı söylenerek kendisine iltifat edildiğinde de sakince, "Nasıl ölüneceğini bilmemeli miyim yani?" dedi. "Ölüm zaten benim içimde, öbür gün her şey bitmiş olacak."

Yine güldüler. Ama bu artık ona acı vermedi.

Bayan de Prie, kendisine hayran kalan bütün bu insanları kandırmış olmaktan dolayı acılarından, dertlerinden uzaklaşıp çocuksu, aşırı bir sevinçle dolmuştu, ister istemez o da kahkahalara katıldı. Eskiden yalnızca insanlarla ve iktidarla oynardı; şimdiyse ölümden daha eğlenceli bir oyuncak olmadığını fark ediyordu.

Ertesi gün, yaşamının son gününde, konukların hepsi ayrıldı. Ölümü bir başına karşılamak istiyordu. Faytonlar beyaz toz bulutları kaldırarak uzaklaştılar, atlılar dörtnala gittiler, salonlar kahkahasız ve ışıksız kaldı, şömineye huzursuz bir esinti yerleşti. Sanki giden bu insanlarla birlikte kanı da yavaş yavaş damarlarından çekiliyordu, gitgide daha da çok üşüyor, güçten düşüyor, savunmasız ve korku içinde kalıyordu. Daha dün, çocuk

oyunu gibi kolay görünen ölüm, yeniden yalnız kalan bu kadına birden bütün dehşeti ve gücüyle görünmüştü.

Kontrol altına aldığını, başını ezdiğini sandığı her şey birden yine canlanıverdi. Son akşam gelmişti: Işıktan ürküp eşyaların arkasına gizlenen gölgeler yine yılan gibi kıvrılarak, dillerini uzatarak gizlendikleri köşelerden dışarı çıkıyorlardı. Kahkahaların boğduğu, onca insanın renkli resimlerinin örttüğü dehşet, yeniden ve tüm gücüyle o ıssız salonlarda boy gösteriyordu. Seslerin seliyle sinen sessizlik, şimdi yeniden bir sis gibi yayılıyor, odalara, salonlara, merdivenlere, koridorlara ve kadının ürkek yüreğine doluyordu.

Ona kalsa çoktan bitirirdi bu işi. Ama tarih olarak Ekim ayının 7'sini seçmişti ve bu kandırmacayı bozması malıydı, zaferinin bu yapay ve yalanlarla parıldayan binasını bir kapris uğruna yerle bir etmemeliydi. Beklemesi gerekiyordu. Ama dışarıda rüzgâr uğuldar ve burada karanlık gölgeler boğazına sarılırken böyle beklemek, ölüm saatini beklemek, ölümden de beterdi. Nasıl dayanacaktı buna, ölümden önceki bu upuzun geceye, sabah gün ağarana kadar geçecek olan bu sonsuz zamana? Koyu renkli nesneler daha da ürkütücü bir biçimde onu sıkıştırıyorlar, geçmiş yaşamının bütün gölgeleri mezarlarından çıkıyorlardı; onlardan kurtulmak için odadan odaya koşuyordu, ama onlar tablolardan bakıyorlar, pencerelerin arkasından sırtıyorlar, dolapların arkasına siniyorlardı. Henüz yaşayan ve insan isteyen, bir tek gece için insan isteyen kadına, ölümler el uzatmaya başlamışlardı bile. Tan ağarana kadar kendisini ısıtacak bir mantoya sarınmak istercesine bir insan arıyordu yanında.

Birdenbire çingırağı çaldı, öyle ki çingırak vurulmuş bir hayvan gibi tiz bir sesle çınladı. Uyku sersemliğini üzerinden atamamış bir uşak çıkageldi. Bayan de Prie ona derhal papazın yeğenine gitmesini, onu uyandırıp

alıp getirmesini buyurdu. Delikanlıya verilecek önemli bir haberi vardı.

Uşak aklını kaçırmış birini görmüş gibi baktı ona. Ama o bunu hissetmedi, aslında hiçbir şey hissetmiyordu, içindeki bütün duygular ölmüştü. Kendisine dayak atmış olan birini çağırtmaktan utanmıyordu, gecenin ortasında, adamın birini yatak odasına çağırtmak için uşağı göndermekten utanmıyordu. İçi bomboştı, buz gibiydi, donmamak için zavallı, titreyen bedeninin sığağa ihtiyaç duyduğunu hissediyordu. Ruhu çoktan ölmüştü, geriye öldürülecek yalnızca bedeni kalmıştı.

Bir süre sonra kapı açıldı. Eski âşığı içeri girdi. Yüzünde soğuk ve alaycı bir ifade vardı, anlatılmaz derecede yabancıydı kadına. Yine de, onun kapıyı açması ve Bayan de Prie'nin odadaki eşyalarla yalnız kalmaktan kurtulmasıyla birlikte dehşet duygusu az da olsa gerilemişti.

Genç adam soğukkanlı görünmeye, duyduğu şaşkınlığı belli etmemeye çabalıyordu, çünkü bu davet hiç beklemediği bir anda gelmişti. Günlerdir, şatoda davetler birbirini izlerken, genç adam öfkeden sıkılmış dişleriyle bahçenin parmaklıklarının çevresinde gizlice dolaşmış, bu kadının sevgilisi olarak bütün bu debdebenin ortasında yer alabilirdim diye pişmanlıktan kıvranmıştı. Bir zamanlar kadını aşagılammış olduğu için kendi kendine öfkelenip durmuştu, çünkü bu ziyafetlerde akıtılan parayı gördükçe zenginliğin nasıl bir gücü olduğu birden kafasına dank etmişti, kendisiyse bundan yararlanma fırsatını kaçırmıştı. Ayrıca, Bayan de Prie ile geçirdiği saatlerden sonra, insanın içini gıcıklayan şehvetleri, hışırtilı ipek giysileriyle bu narin ve kırılğan bedenli, zarif, mis kokulu, ahlakça çökmüş bu kadınlara karşı içinde büyük bir arzu doğmuştu. O sefil papaz evine geri dönmek zorunda kalmıştı, oradaki her şey bir anda gözüne kaba,

kirli ve eski görünmüştü. Körüklenen hırısıyla, Paris'ten gelen bütün kadınlara gözünü dikmişti, ama ona bakan olmadı, arabalarının tekerleklerinden sıçrayan çamurla onu aşağılayıp kirlettiler, önlerinde dalkavukça şapkasını çıkarıp selamladığı beyefendiler ise onun farkında bile olmadılar. Yüzlerce kez içinden şatoya gidip Bayan de Prie'nin ayaklarına kapanmak geldi ama korkusundan her seferinde vazgeçti.

Şimdiyse kadın onu çağırtmıştı, bu da delikanlının burnunu havaya dikmesine neden olmuştu. İçten içe böbürleniyordu: kadın kendisine yeniden ihtiyaç duyduğuna göre bu, hayatının en gururlu anıydı.

Bir an birbirlerinin yüzüne baktılar. İkisi de gözlerindeki nefreti güçlkle gizliyordu. İkisi de birbirinden nefret ediyordu, çünkü ikisi de karşısındakinden yararlanmak amacındaydı. Bayan de Prie kendini zorladı. Sesi titremiyordu.

"Dün Berlington Dükü, benden kendisine bir sekreter bulup bulamayacağımı sordu. Bu görevi istiyorsan yarın eline bir mektup verip Paris'e, onun yanına gönderebilirim seni."

Delikanlı ürperdi. Yüzüne kibirli bir ifade oturtmuştu; kadın kendisini isterse, lütüfta bulunurcasına, tenez-zül edercesine davranmaya hazırlanmıştı. Ama şimdi planı suya düşmüştü. Gözünü hırs bürüdü. Gözlerinin önünde Paris belirmişti.

"Hanımefendi lütfederlerse... ben, benim için bundan büyük mutluluk olamaz," diye kekeleydi. Gözlerinde dayak yemiş bir köpeğin yalvaran ifadesi vardı.

Kadın başını salladı. Sonra genç adama baktı; hükmeden ama yine de yumuşak bakışlarla. Genç adam anlamıştı. Her şey eskisi gibi olacaktı...

Bu sınımsız gecenin bir tek saniyesinde bile Bayan de Prie genç adamdan nefret ettiğini, onu aşağıladığını,

aldatmakta olduğunu aklından çıkarmadı –çünkü Berlington Dükü diye biri yoktu– bir erkeğin okşamalarını bir yalanla satın aldığı için kendinden nefret etmesi gerektiğini biliyordu, ama genç adamın kaslarında hissettiği, dudaklarından içtiği şey yine de hayattı, canlı bir hayat; kendisini eline geçirmek isteyen karanlık değildi, sessizlik değildi. Genç adamın gençliğinden kaynaklanan sıcaklığın, ölümü uzaklaştırdığını hissetti; gitgide yaklaşan ve gücünün büyüklüğü hakkında ancak şimdi bir fikir sahibi olduğu ölümü kandırmak istediğini bir tek saniye bile unutmadı.

7 Ekim sabahı, berrak bir güne açıldı. Tarlaların üzerinde güneş titriyordu, gölgeler bile saydam ve pırıl pırıldılar. Bayan de Prie bir davete gidercesine özenle hazırlandı, eşyalarını düzenledi, mektuplarını yaktı. Değerli takılarını bir abanoz kutuya koyup kilitledi, bütün borç senetlerini ve sözleşmeleri yırttı. Sabahtan bu yana kafası yerindeydi, kararlıydı; her şeyin düzenli olmasını istiyordu.

Aşığı odaya girdi. Onunla içtenlikle ve küsmeden konuştu; kendisi için az da olsa bir anlam ifade etmiş olan bu son kişiyi de bu kadar kötü bir biçimde aldatmak acı veriyordu ona. Hiç kimsenin kendisinden kinle söz etmesini istemiyordu, herkes hayranlıkla ve minnetle söz etmeliydi. Kutunun içindeki takıları bu gecenin karşılığı olarak çocuğun önüne sermek geldi içinden; bir servet vardı orada.

Ama genç adam uyku sersemiydi, uyuşuktu. Tam bir köylü gibi mal hırsıyla mevkiden, geleceğinden başka bir şey görmüyordu gözü. Kadının tutkulu, ateşli okşayışlarının anısı genç adamı daha da küstahlaştırmıştı.

Aksi bir sesle hemen Paris'e gitmek istediğini, yoksa geç kalacağını söyleyip tavsiye mektubunu rica etmek

yerine adeta talep etti. Kadının içi buz kesti. Genç adamı kiralamıştı, şimdi de o kendisinden kira bedelini istiyordu.

Oturup mektubu yazdı, var olmayan, genç adamın asla bulamayacağı birine yazdı. Ama mektubu vermeden önce durakladı. Kararını bir kez daha erteledi. Bir gün daha kalmaz mısın diye sordu çocuğa, bunu çok istiyordu. Bir yandan da kutuyu elinde tartıyordu. Çocuk kabul ederse belki de hayatının kurtulacağını hissediyordu Bayan de Prie. Ama kararı değişmedi çocuğun. Acelesi vardı. Kalmak istemiyordu. Bunu kırıcı bir biçimde söylemeseydi, kendini bir tek gece için sattığını böylesine hissettirmeseydi, yüz binlerce altın değerindeki takılarını çocuğa bağışlayacaktı kadın. Ama genç adam kabaydı, bakışları küstah ve sevgisizdi. İşte o zaman Bayan de Prie kutudan bir tek küçücük, donuk –genç adamın gözleri gibi donuk– değerli taş çıkardı, genç adamın içinde ne olduğunu bilmediği kutuyu Paris'teki Unsulin manastırına götürmesi karşılığında hizmetinin bedeli olarak ona verdi. Kendisi için dua edilmesini rica eden bir mektubu da kutunun yanına ekledikten sonra sabırsızlanan genç adamı Berlington Dükü'ne gönderdi.

Delikanlı pek de fazla teşekkür etmeden ayrıldı oradan, yükünün ne kadar değerli olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu. Böylece Bayan de Prie, herkese duygularının komedisini oynadıktan sonra yolunun üstüne çıkan son kişiyi de aldatmış oldu.

Genç adamın arkasından kapıyı kapattı, çekmece-den aceleyle küçük bir şişe çıkarttı. İncecik Çin porsele-ninden yapılma bu şişenin üzerinde ürkünç mavi ejderhalar kıvrılıp bükülüyorlardı. Kadın şişeyi meraklı gözlerle inceledi ve onunla, tıpkı insanlarla, prenslerle, Fransa'yla, aşkla ve ölümle oynadığı gibi kayıtsızca oynadı. Şişenin kapağını çevirerek açtı ve içindekini küçük

bir kâseye boşalttı. Bir an duraksadı, ama bu yalnızca sıvının acı olmasından korkmasındandı. Sıcak sütü yalayan bir kedi yavrusu gibi dikkatle dilini kâseye soktu; yo, tadı kötü değildi. Böylece bir dikişte kâsenin içindekini içiverdi.

O anda bütün bunlar onun gözüne nedense gülünç ve olağanüstü maskaraca göründü, küçücük bir yudum alıyordu insan ve ertesi sabah bir daha ne bulutları görüyordu, ne de çayırları ve ormanları; haberciler koşuyordu, kral dehşete düşüyordu, bütün Fransa şaşkınlık içinde kalıyordu. Onca korkmuş olduğu büyük iş buydu demek. Konuklarının düşeceği şaşkınlığı getirdi aklına, ölümünü günü gününe bilmesinin ardından uydurulacak destanları; anlayamadığı bir tek şey vardı: ölümü, insanların eksikliğini hissettiği için kendine layık görmüştü, oysa bu insanlar, bunca basit bir komediyle kandırdığı aynı basit, budala insanlardı. Bu ölüm olayı çok kolay geliyordu ona, hatta ölürken gülümseyebilirdi bile, gerçekten de –bunu denedi de– pekâlâ da gülümseyebilirdi; öldükten sonra insanın güzel ve huzurlu yüz hatlarına sahip olması, yüzünün doğaüstü bir mutlulukla ışıldaması hiç de güç değildi. Aslında, öldükten sonra bile mutluluk komedisini sürdürebilirdi insan, bunu daha önce bilmiyordu. Her şeyi, insanları, dünyayı, ölümü ve yaşamı bir anda müthiş eğlenceli bulmaya başlamıştı, öyle ki hoppa dudaklarındaki düzmece gülümseme farkında olmadan gerçek oluverdi. Karşısında bir ayna varmışçasına yerinde doğruldu, ölümü bekledi ve gülümse-di, gülümsedi, gülümsedi.

Ama ölümü kandırmak olanaksızdı, ölüm o gülümsemeyi kesip attı. Bayan de Prie'yi bulduklarında yüz hatları korkunç bir biçim almıştı; son haftalarda çektikleri, yüzündeki korkunç çizgilerde bire bir okunuyordu:

öfkesi, çektiği işkence, anlamsız korkusu, çılgın, umarsız acıları. Dudaklarına kondurmak için onca çabaladığı sahte gülümseme silinip gitmişti. Acıyla kıvranan ayakları çarpılmıştı, elleri perdelerden birini öyle sıkıca kavramıştı ki parmaklarının arasında yırtık kumaş parçaları kalmıştı, ağzı haykırmak istercesine açıktı.

Seviniyormuş, ölüm gününü gizemli bir biçimde önceden biliyormuş numarası da boşuna olmuştu. İntihar haberinin Paris'e ulaştığı akşam, bir İtalyan hokkabaz sarayda gösteri yapıyordu. Şapkadaki tavşanları yok ediyor, yumurta kabuklarından kaz çıkarıyordu; haber geldiğinde insanlar biraz heyecanlandılar, şaşırıp fısıldaştılar, Bayan de Prie'nin adı biraz aralarında dolaştı, ama hokkabaz o sırada yeni bir numara gösteriyordu, bu yüzden Bayan de Prie unutuldu, kendisi de o dakikada orada olsa yabancı birinin başına gelenleri öylece unuturdu. Onun o tuhaf ölümüne Fransa'da duyulan ilgi pek uzun sürmedi ve akıllardan çıkmayacak bir komedi oynamak konusunda gösterdiği umarsız çaba boşa gitmiş oldu. Özlediği üzü, ölümüyle sağlamaya çalıştığı unutulmazlığı adının arkasına ekleyemedi; onun ölümü, önemsiz olayların tozunun toprağının altında kaldı. Çünkü tarihin akışı, zorlanmaktan hoşlanmaz, kahramanlarını kendisi seçer, ne kadar zorlasalar da davetsiz gelenleri hiç acımadan geri çevirir; kaderin arabasından düşen olursa onu artık yukarı çekmemek gerekir. Bayan de Prie'nin benzersiz ölümünden, gerçek yaşamından ve onca ustaca tasarlanmış ölüm oyunundan geriye herhangi bir kitabın sayfalarında üç-beş önemsiz satırdan başka bir şey kalmadı; kurutulmuş bir çiçek çoktan yitirdiği baharının güzel kokulu mucizesini ne kadar yansıtıyorsa, bu satırlar da onun geçmişe gömülü kaderinin fırtınalarını o kadar yansıtıyor.

MADALYA

1810 yılındaki savaş sırasındaydı. İspanyolların çilinginca savundukları ve Fransızların da bıkip usanmadan saldırdıkları Katalanya'daki Hostalrich'e doğru giden askeri yolda müthiş, kuru bir toz bulutu kabarıyordu. Ara sıra tembel bir esinti bu beyaz tülü dağıtıyor, tülün arasından ağır arabaların karaltıları, dağınık sıralar halinde dizilmiş askerler, bitkin durumda, ayaklarını sürüyerek ilerleyen atlar görünüyordu; deneyimli bir albayın askerleriyle koruduğu bir erzak koluydu bu. Beyaz yol, dalga dalga sıralanan tepelerin balçıklı toprağından kıvrıla büküle, eğri büğrü yükseliyor, batmakta olan güneşin kıyılarını kızıla boyadığı, mor alevlere bürünen küçük bir ormana yöneliyordu. Toz bulutu, gıcırtılı konvoyu sessizce bekleyen ağaçların gölgesine doğru ağır ağır ilerledi.

Birden, karanlığın içinden füze gibi bir silah sesi duyuldu. Belli ki bir işaretti bu. Bir saniye sonra da, yerine mihlanmış gibi duran konvoyun üzerine doğru amansız bir yaylım ateşi başladı. Ellerini tüfeklerine atma fırsatı bulamayan askerler sağa sola yuvarlandılar, ürken atlar kişneyerek ileri atıldılar, arabalar ya devrildi ya da boğuk bir sesle tokuştular. Albay bir bakışta durum değerlendirmesi yaptı: karşı koymak delilik olacaktı, kaçmaksa tehlikeliydi. Haykırışı gürültüyü trompet sesi gibi bastır-

dı. Yüğü ve yaralıları düşmana terk ederek yana kaçmalarını emretti askerlere. Küçük trampetçinin titreyen ellerinin altında trampet deli gibi takırdadı, Fransızlar itişe kakışa, telaşla, önlerine çıkana devirerek yolun sol tarafına, ormanın içine daldılar, ormandaki ağaçlar tuhaf bir biçimde hareketlenmeye başlamışlardı. Alışık olmadıkları yükün etkisiyle eğilen ağaçların tepelerinden şimşekler fışkırıyor, karanlık silüetler siyah yılanlar gibi dallardan aşağı kayıyorlardı; bazen de boğuk bir sesle, dev bir meyve gibi, öfkeyle geri yaylanan dallardan insan kütleleri düşüyordu aşağı. Çalılıkların arasına sinmiş olan İspanyollar, yamacın tepesindeki düzlüğe ulaşmak amacıyla umarsızca ileri atılan Fransızların neresi olduğuna bakmadan karanlığa sapladıkları süngülerinden kaçıyorlardı. Bir yandan da silahların ve çığlıkların gürültüsü boğuk bir sesle yükseliyor, ürkütücü bir yankılanmayla son buluyordu. Elinde tabancası ve kılıcıyla albay en önde koşuyordu. Birden eli kasıldı, kolu havayı tutmak istercesine yukarı atıldı. Ayağı bir ağacın köküne takılmış, birden ileri fırlayınca da başı ağaca şiddetle çarpmıştı; albay boş bakan gözlerle bir çalılığın kuytusuna düştü ve çalılığın dalları hızla üzerine kapandı. Bayılan adamın yanı başında çatışma sürüyordu.

Albay gözlerini açtığı anda tek başına, karanlık ve sessizlik içinde yatıyordu. Başının üstündeki dallar akşamla kararan gökyüzüne doğru sallanıyorlar, havayı boğuk bir uğultuyla dolduruyorlardı. Başını kaldırmak istediğinde dudaklarının kanlı olduğunu hissetti. Ne düşündüğünü bilemeden, yüzüne kamçı gibi inmiş olan incecik ağaç dallarının bıraktığı izleri elleriyle yokladı. Birden her şeyi hatırladı. Baskının yapıldığı yerden doğru rüzgâr belli belirsiz, koşumlu atların ve uzaklaşan tekerleklerin birbirine karışan gürültüsünü getiriyordu; sesler gitgide uzaklaşıyordu. Galip gelen haydut çetesinin ganimetini

kaçırdığı anlaşılıyordu. Aklının başına gelmesiyle birlikte yoğun bir acı da duydu: albay artık karar verme olanağının bütünüyle kendi elinden kayıp gittiğini, bundan böyle kaderin eline düşmüş olduğunu anlamıştı. Bilmediği bir ormanda, düşman ülkesinde bir başınyadı. Kılıcının parıldaması, yerdeki çalı çırpının çıtırdaması, düşmanın eline geçmesine yeterdi; asilerin işkencesine hazır, savunmasız bir av olurdu. Çünkü Augereau yollara darağaçları döşediğinden beri, İspanyollar yargılanmadan kurşunlandığından beri, Fransızlar, terk edilmiş köylerde dehşet verici intikam izlerine rastlar olmuşlardı; ağır ateşte yakılan askerlerin kömürleşmiş bedenleri, kazığa oturtulmuş tutsakların çürümekte olan cesetleri, çekilen işkencelerin ve insanlık dışı bir gaddarlığın korkunç tablolarıydı bunlar. Bütün bunlar zihninde bir anda, apaçık beliriverince albay titredi, ateşi çıkmış gibi sarsıldı. İçine kısıldığı bu belalı orman, çevresinde gitgide karararak uğulduyordu.

Acele bir karar almak istemeyen albay bekliyordu. Tek çare kaçmaktı, bu ormandan gece kaçmalıydı, ya Hostalrich'e doğru kaçacaktı ya da yeniden Fransız birliklerine rastlayana kadar yolda geri yürüyecekti. Ama ne olursa olsun kaçmalıydı, bunu hissediyordu, acınası savunmasızlığını düşündükçe yüreği yansa da. Ağaçların tepesinde görünen solgun ışık henüz harekete geçmesine izin vermiyordu. Dişlerini sıkıp, gözleri yanarak çalılığın dibinde kıpırdamadan yatıp beklemek zorundaydı; yeşil pırıltılarla akşam pusunun içinden sıyrılıp gökte yükselecek tepsi gibi ayı bekleyecekti, toprağın her titreşiğine kulak kabartacaktı. Havadaki her titreşime, ormanın içinden gelen her kuş sesine, akşam rüzgârının salladığı dallardaki her iniltiye. Mısır'ın bitmek bilmeyen gecelerini, bitimsiz bir suskunlukla ve adlandırılmayan bir tehditle dolu, kükürt çalığı gökyüzünü hatırlayınca

içi ürpertiyle doldu. Kurtulması olanaksız bir biçimde terk edilmiş olmanın ağırlığı yüreğine çöktü.

Saatler sonra, soğuk ay ışığının altında orman buz tutmuşçasına uzanırken, baskına uğradıkları yere doğru dizlerinin üzerinde ihtiyatla emekledi, titriyordu ama, korkudan değil de ne olduğunu bilmediği bir şeyi beklemenin harlı ateşinden. Çektiği heyecan için korkunç bir işkence olan inanılmaz bir ihtiyatla dört ayağı üzerinde, çalıların, birbirine girmiş otların ve ağaç dallarının sert ağının arasından öne doğru ilerledi. Ağaçtan ağaca giderken yüzyıllar geçmiş gibi geliyordu ona. Sonunda ana-yol, bir göl gibi aydınlık, otların uykulu karanlığının arasından göründü.

Rahat bir soluk alarak doğruldu, elinde tabancası ve hazır tuttuğu kılıcıyla ıssız yola doğru koşmaya hazırlandı. Birden irkildi, bir gölge fırlamıştı önüne. Ve geri kaçmıştı. Bir kez daha gelip gitmişti; ne olduğu anlaşılmıyordu, ama yine de serin bir esinti kadar hissediliyordu.

Albay tabancasına yapıştı ve ağaçların arasındaki karanlığa dikti gözlerini. Ama hiçbir ses gelmiyordu oradan. Yine de, gölge, yavaş yavaş ve sürekli olarak yoldaki çakılların üzerine vuruyor ve bir anda, cin gibi yeniden silinip gidiyordu. Saat sarkacı gibi gidip geliyordu, gizemlice ve sessizce, gecenin içinde bir hayalet gibi. Albay onun hareketlerini soluğunu tutarak izledi. Gözlerini ay ışığına çevirince birden irkildi.

Tam başının üstünde, genç bir mantar meşesinin yere eğilmiş dallarından birinde, çıplak bir ceset sallanıyordu, ay ışığının donuk ışıltısında soluk ve ürkünç bir biçimde parlıyordu. Albay dehşet dolu gözlerini ağaçtan ağaca çevirdikçe bu korkunç tablo çoğaldı. Ağaçların tepelerindeki gölgelerin içinde sallanan ve ürpertici yarı karanlığın pek az aydınlatabildiği ölümler, solgun gövdele-ri rüzgârda oradan oraya savrulurken sanki tuhaf işaret-

ler ediyorlardı. Albay, cesetlerin çarpılmış yüzlerinin üstünde kendi askerlerinin alay edencesine oturtulmuş kaskeketlerini görünce gırtlığından can çekişircesine bir hırıltı yükseldi. Askerleri, o cesur, yürekli çocuklar, daha dün nöbet ateşinin başında oturup şakalaştığı çocuklar, tüyü yolunmuş, boğazı sıkılmış tavuklar gibi, o haydutlar, yol kesenler, İspanyollar tarafından asılmışlardı, alçakla öldürülmüşler, işkence edilmişler, sövülmüşler, yüzlerine tükürülmüştü! Öfkeden titreyerek ayağa kalktı, herhangi bir şey yapmak ihtiyacı içinde ağaçların sert gövdelerini yumrukladı. Sonra da dişlerini sıkıp kendini yere attı; otları köklerinden koparıp ellerinin içinde eziyor, çaresizliğinin verdiği acıyla alev alev yanıyor, bir şey yapmak, haykırmak, sağı solu yumruklamak, birilerini boğmak, öldürmek arzusuyla yanıp tutuşuyordu. İçinde bir şeyler dolup taşıyor, öfkesinin ve çaresizliğinin alevi gitgide yükseliyordu. Yolun üzerindeki gölgeler ve ormanın boğuk sesli uğultusu da kesilmiyordu! Albay yıllardır ilk kez olmak üzere gözyaşlarının neden olduğu bir yanma duydu gözlerinde, kendisini bu canilerin, ölümlere saygısı olmayan bu insanların ülkesine gönderdiği için Napoléon'u ilk kez lanetle andı. Ve bu ad, bu çığırından çıkmış, derin hiddeti iyice depreştirdi. Albayın elleri alev alev yanıyordu.

Ansızın bir gürültü! Bir ayak sesi... Kan ve soluk, heyecan ve gazap, düşünce ve hesaplama bir saniyelik bir bekleyişe dönüştü. Gerçekten de bir ayak sesiydi bu, koşarak yaklaşan adımlar vardı. Çok geçmeden de, yolun ormana girdiği yerde, ağaçların arasında bir gölge belirdi. Albay, içgüdüsel olarak karanlıkta çömeldi, elindeki silahları hırsla sıktı, ayın hafif ışığında gelenin bir İspanyol olduğunu görünce göğsü sıkıştı, heyecanla inip kalktı. Bir haberciydi bu belki, bir çoban, bir çapulcu, yolunu şaşırmış biri, bir köylü, bir dilenci de olabilirdi; ama al-

bayın elleri yanıyor, karıncalanıyordu, bir İspanyol'du o adam, bir katil, bir alçaktı. Duyduğu hırs ve arzu birleşip coşkuyla bir hedefe yöneldi. Pusuda bekleyen albay, İspanyol'un bir adım öne geçmesine izin verdi, sonra da boğuk bir haykırışla şaşkın adamın üstüne atladı, sol eliyle onun boğazına yapışırken dehşet dolu haykırışını parmaklarıyla bastırdı. Ve sonra –ölümle savaşıırken şişen gözlerin karşısında bir an şehvetle duraladıktan sonra– hançerini kurbanının sırtına sapladı, yavaşça, acımasızca ve tadını çıkararak. Sonra da artan öfkesiyle üst üste sapladı, gitgide hızlanarak sırtına ve gırtlığına soktu hançerini, sonunda hançerin sapı ters döndü ve kendi eline battı. Duyduğu acı ve ılık ılık akan kan, öfkeden gözü dönen albayın aklını başına getirdi. Tiksinerek cesedi yere itti, ceset yuvarlanıp çukura yöneldi ve boğuk bir ses çıkararak düştü.

Sonra serin akşam havasını derin derin soludu albay. Birden müthiş rahatlamıştı. Artık ne öfke hissediyordu, ne de korku, ürkü, pişmanlık ya da hararet; hissettiği yalnızca serin, serin, ay gibi serin, dolu dolu, tatlı bir esintiyle şişen ve dudaklarına değip geçen havaydı. Bedenine yeniden güç ve cesaret doldu, aklı başına geldi; dimdik durdu, kendini yeniden Napoléon'un albayı olarak hissetti. Düşünceleri dingin ve sağlam bir biçimde geçmişten geleceğe döndü. Aceleyle, gözlerini kör eden bir öfkeyle öldürdüğü adamın cesedi kendisini ele verecekti; bunun farkındaydı. Titrek ay ışığı altında neredeyse hortlamış gibi canlı duran o çarpılmış yüzün üzerine eğildiğinde o cam gibi gözler kendisine korkutucu bir ifadeyle baktılar. Ama albay ne korku duydu ne de pişmanlık, gelip geçici bir dehşet duygusuyla bile ürpermedi. En ufak bir korku duymadan cesedi tuttu, çıtır çıtır kırılan çalılardan arasından geçirip daha önce kendisinin gizlendiği yere doğru sürükledi, ağır gövdeyi ağaçların arasına fırlattı.

Soluk aldı. Artık hiç heyecanı kalmamıştı, ama yorgunluk ve yaşadığı korkunç anların gerginliği etkisini göstermeye başlamıştı. Sabah pek uzak olmasa gerekti, çünkü ayın ışığı gitgide solmaya başlamıştı. Geç kaldığına karar vererek kaçış planından vazgeçti. Başka olasılıklar düşünmek yerine yorgunluğuna yenik düşerek yere, cesedin hemen iki adım ötesine uzandı. Ve ağır ve deliksiz bir uykuya daldı, tıpkı İtalya'nın ve Avusturya'nın savaş alanlarında ölümün yalnızlığında uyur gibi.

Bulutlu bir sabahın sarı ışığında bu dehşet gecesinden uyanan albay, sabah ayazında titrerken, boğazında boğulurcasına bir baskı hissederek içinde bulunduğu çaresiz durumu düşündü. Bir asker olduğu apaçık belliydi, o ülkenin dilini de konuşmuyordu, bu yüzden çevresini alan o karanlık ormandan dışarı bir adım bile atmaya göze alamazdı. Yine beklemesi gerekiyordu, akşam olana kadar hiçbir şey yapmadan bekleyecekti, yakından Fransız birliklerinin geçmesini, akla hayale gelmeyen bir şey olmasını umarak bekleyecekti orada. Yavaş yavaş, içini kemiren bir hayvan gibi bir başka ses duyurdu kendini, rahatsız edici, eziyet edici bir sestir bu. Açlık duygusu bağırsaklarını kemiriyordu. Dudakları susuzluktan kavrulmuştu. İşkence dolu bir gün başlamıştı; topraktan çekip çıkardığı köklerden emdiği toprak kokulu sıvı gibi yakıcı düşünceler beynini dağlıyordu. Her şeye bir son verebilecek olan, dolu tabancasını elinde huzursuzca evirip çeviriyordu. Tetiğe basmasını engelleyen tek şey, ormandaki bir hayvan gibi geberip gitmenin vereceği acıydı, gururuydu, yok yere, savaşmadan, birliğinden uzakta ölmek istememesiydi. Sabahtan akşama kadar, bir yüzyıl gibi görünen saatler boyunca, kendisini uyuşturan acılar içinde bekledi. Çevresinde yaşam alay edercesine tekdüze bir biçimde sürüyordu; ara sıra yoldan geçenlerin belli belirsiz gürültüsü bir an için çektiği korkunç yalnızlığı

siliyordu, ama sonra yeniden, yalnızca rüzgârın uğultusunun ve dalların çıtırtısının doldurduğu saatler bekliyordu onu. Görünmez hapishanesinin parmaklıklarını sökmek için gelen olmuyordu; savaş alanında, bomboş gökyüzüne karşı inleyen bir yaralı gibi yatıp kaldı, yükselen güneşin altında nemli nemli yanan ormanda, yorgun elleri ve alev alev alnıyla yatıp kaldı.

Saatlerce işkence çektikten sonra, sonunda güneş daha yatay vurmaya başladı. Akşam indi, akşamla birlikte albay umarsızlık içinde kararını verdi. Bir çırpıda giysilerinden sıyrıldı, onları karanlığın içine fırlattı. Sonra, öldürdüğü İspanyol'un ölüsünün yüzüstü yattığı yerdeki birbirine girmiş yaprakları eliyle yokladı. Cesedi oturttu, giysilerini birer birer çıkardı üstünden, ölümle kasılıp kalmış elinden de kanlı atkısını yırtarcasına çekti. Aldığı bu son, vazgeçilmez karara uyarak ve hiçbir korku duymadan İspanyol'un giysilerini giydi, henüz kurumamış kan lekesinin genişçe yayıldığı pelerini de sırtına attı. İşte böyle kaçacak, ekmek dilenecekti, bedenini paramparça eden ateşi söndürecek, bu dehşet ağından, bu ölüm ormanından kendisini kurtaracaktı. Artık bir hayvan gibi, açlık ve korku içinde, cesetlerin yanında yaşamak istemiyor, insanların yanına, birliğine, imparatoruna dönmek istiyordu, bunların bedelini onuruyla ödeyecek olsa da. Üniformasını bir ceset gibi terk edilmiş görünce boğazına bir hıçkırık tıkanı, bu üniformayı tam yirmi savaşa giymiş, karnında çocuğunu taşıyan anne gibi o da bu üniformayla tek beden olmuştu. Ama çektiği açlık onu yola, batıya doğru itti. Son bir kez, veda edencesine arkasına baktığında gözyaşlarının arasından, parlayan bir göz gördüğünü sandı. Napoléon'un savaş alanında taktığı madalyayı gördüğü. Onu burada bırakamazdı. Kanlı hançeriyle madalyayı elbiseden kopardı ve cebine attı. Ve sonra yürüdü, öne atıldı, koştu, yola doğru fırladı.

Ormandan aşığı yukarı bir mil kadar uzakta küçük, تنها bir köy bulunduğunu biliyordu. Bölüğü orada mola vermişti, açlık içini parçalar ve kanı şakaklarında zonklarken, atlara su verdikleri alanda yuvarlak bir çeşme olduğunu hatırlar gibi oldu. İspanyolların esmer yüzleri de gözlerinin önüne geldi, duydukları kini güçlkle bastıran o adamların yüzleri; ama açlık duygusu bütün bunları bastırdı, sildi. Karanlığa gömülmüş olan yolda neredeyse tökezleyerek koştu; şapkasıyla yüzünü örtmüş, koşarken kabaran açlığını bastırabilmek için durmadan koşuyordu, soluk soluğa koştu da koştu, sonunda karanlığın içinden şekiller belirdi, çöken akşam bulutlarının içinden kibrit kutusu gibi küçük evler görüldü. Ağır adımlarla alana gitti ve önce köpüre köpüre akan suyu midesine indirdi, ellerini ve yanan alnını hırsla suyun altına tuttu. Bitmek bilmeyen saatlerden sonra ilk kez. Kısa süren bir rahatlama sardı içini. Ama az sonra, midesindeki açlık duygusu yeniden bir yumruk gibi sertleşince albay, gördüğü ilk kapıya yöneldi. Yıkık dökük kapıyı çekinerek tıklattı. Sarı yüzü kırış kırış, yaşlı bir kadın kapıyı azıcık aralayarak kötü bakışlı, kuşkulu gözlerini albaya dikti. Hiç konuşmadan dudaklarını işaret eden albay yalvarır gibi bir hareket yaptı. O anda asker yüreğı ölmüş, yukarıdaki ormanda kılıcı ve giysileriyle birlikte gömülmüştü. Kadın hayır diyerek sırtını döndü ve kapıyı kapamak istedi. Ama evden yayılan yağlı yemeklerin kokusuyla, yanık kokusuyla başı dönen, duyduğu açlıkla artık bir hayvandan farkı olmayan aç adam gururunu bir yana bırakarak, dehşetle geri çekilen kadının kolunu yakaladı, yalvarmak istedi. Gözlerinde çılgınlığın alevi ısıldı. Kadın yanıt vermek yerine evin kapısını, zorla içeri girmek isteyen adamın yüzüne çarpınca albay sersemledi ve geriye doğru sendeledi. Ağzından ağır bir Fransızca küfür döküldü; korkuyla çevresine baktı albay. Bereket

duyan kimse olmamıştı, sağır dilsiz numarası yaparak dilenmeyi sürdürebilirdi. Ve bunu yaptı da, yüreği yanarak ev ev dolaştı, sonunda biraz mısır ekmeği kırıntısıyla beş altı tane soğuk zeytin tanesi verdiler eline. Büyük bir hırsla hepsini mideye indirdi, açlığını, tiksintisini, utançını da birlikte yuttu, bir hayvan gibi yedi hepsini, donuk bakışlarla ve gerilmiş yüz hatlarıyla. Köyün ucundaki kara kulübeye vardığında ellerinde bir şey kalmamıştı.

Gecenin gölgeleri dört bir yanında büyürken içinde yeniden korkunç bir düşünce yükseldi. Nereye gidecekti? Aslında kaçmak istemişti, geriye, birliğin gitmiş olduğu yola doğru. Ama şimdi ayakları kurşun gibiydi. Bütün enerjisi tükenmişti. Bir yabancının giysilerini giyip dilenerek evden eve dolaştığından beri cesareti de atılganlığı da silinip gitmiş, yaşama arzusu solmuştu. Sanki her yanı uyuşup kalmıştı. Ve hiç farkında olmadan, içgüdüsel olarak, ayaklarını sürüyerek yeniden o ormana döndü, gizemli gücüyle kendisini yakalar, tutar ve kandırır gibi olan o ormana. Bir zamanlar askerleriyle birlikte neşe içinde, tasasızca geçtiği o yol, kendisini yeniden ormana götürdü, oysa o yolun sonunda ölüm vardı, kara dalların arasında hâlâ asılı duruyordu ölüm, sinsice hışırıyordu. Dinlenmek, dinlenme ihtiyacı, dinlenmenin vereceği uyusukluğun içinde eriyip gitmek, kendisini dayanılmaz bir biçimde ağaçların karanlığına çekiyordu. Yokuşu bitkinlik içinde, binbir güçlkle tırmandı ve hiçbir şey düşünmeden, hiçbir şey duymadan kendini karanlığa, yolun hemen kıyısına bıraktı. Daha fazla ilerlemeyi göze alamamıştı, ölünün gözleriyle karşılaşmak, kanlı bir paçavra olarak, nispet yaparcasına karanlıkta duran kendi asker elbisesini görmek istemiyordu, bu simgelerde ölümün varlığını hissetmek istemiyordu. Bir din adamı kadar inançla cebindeki onur madalyasını sıkı sıkı tuttu. Bu onun sevinci, feryadı, umuduydu.

Ve yeni bir gece başladı, ikinci korkunç gece, sayısız soğuk yıldızla, ay ışığıyla dolu bir gece, ağır bir yalnızlığı aşığı akıtan, sonsuz bir sessizliğin hüküm sürdüğü gök kubbenin ıssızlığıyla dolu bir gece. Albay, içleri yanan, çılgınca bakan, kupkuru gözlerini, anlamsız karanlığa doğru bembeyaz uzayan yola dikti. Bu yoldan ne gelebilirdi? Umut mu, kurtuluş mu, arkadaşları mı? Binebileceği bir posta arabası mı, Fransız birlikleri mi? Ama bütün bu düşünceler karmakarışık bir biçimde o devasa yorgunluğun içinde birleşiyorlar, yaprakların boğuk hışırtısıyla, uzaktaki yıldızların titrek parıltısıyla ve kayıp giden ay ışığıyla kaynaşıyorlardı. Bu ıssız ormanda bir mezardaymışçasına gömülü duruyordu albay.

Sabahın ilk saatlerinde bir ses albayı uykusundan uyandırdı. Bir kuş sesi sandı önce, bir ağ gibi yayılan sabah sisinin içine yarı uyur yarı uyanık gözlerini dikerken. Bir kez daha aynı ses –uğursuz bir düş değil miydi bu?– ama bu sefer çok keskin, çok belirgin bir boru sesiydi duyduğu, yaklaşan askerlerin trampet sesleriydi...

Kanı damarlarında dondu. Bunlar Fransızlar olabilir miydi, dostları, kurtarıcıları? Yaşama geri dönebilecek miydi? Tarifsiz, çılgınca bir sevinç boğazını sıktı. Ayağa fırladı, ve işte orada, yolda gördü gelenleri. Gevşek sıralar halinde yürüyen bir Fransız askeri birliğiydi bu, onların kasketlerini, kılıçlarını, bayraklarını, toplarını gördü. Herhalde Hostalrich'e giden bir yardım birliğiydi.

İşte o zaman kendisini tutamadı, sevinç aklını başından almıştı. Yazgısını, tehlikeyi, üstündeki giysileri unuttu, delicesine bir telaşla düşe kalka koştu, kurtarıcılarına doğru atıldı, onları selamlamak için bir eliyle pelerinini havada savuruyor, öteki eliyle de tabancasını kaldırıyor-du. Ve bir haykırış sabahı delip geçti, içinde korku, acı ve umarsızlık barındıran vahşi bir haykırıştı bu, insanüstü bir sevinci dışı vuran bir haykırış.

Albay bu durumda ormanın ağaçsız yerine doğru koşarken kaçınılmaz şey oldu. İki, dört, on kurşun –tam bir kurşun yağmuru– sözüm ona İspanyol'u buldu –hâlâ düşe kalka, deli gibi koşan– albay durdu, olduğu yerde sallandı ve kanlar içinde yere düştü. Tabur hemen toparlandı. Baskına uğradıklarını sanmışlardı, komutlar verildi, trampetler çalındı. Sonra sessizlik oldu. Silahlar hazırlandı, beklemeye geçildi, soluklarını tutarak beklediler. Ama düşman görünmedi, gönderilen öncüler de bir şey bulamadılar. O zaman herkes rahat duruşa geçti. Yapılan bu hata konusunda uzun uzadıya düşünmeksizin –ölen ne de olsa bir İspanyol'du– askerler yeniden silahlarını omuzladılar, ormanın içlerinden, Hostalrich'e doğru yürüyüşlerine devam ettiler.

Askerlerden birkaçı, cesedi yağmalamak için sıradan çıktılar. Can çekişen adamın göğsünden hırıltılar gelmesine aldırmadan onun giysilerini çekiştirip ceplerini karıştırdılar. Kanlı paçavraların arasında kayıp albayın onur madalyasını bulunca da tarifsiz bir öfkeye kapıldılar. Napoléon'un madalyası bir İspanyol haydudun cebindeydi ha! Tüfeklerinin dipçiklerini hırsla indirip sözüm ona katilin beynini dağıttılar, öfkeden gözleri dönerek adamın çıplak bedenini yumrukladılar ve küfürler savurarak onu tekmelediler; sonra da zavallının cesedini tutup tarlaya doğru öyle bir fırlattılar ki, albay –havayı kor- kunç bir biçimde kollarıyla yarak– kolları bacakları iki yana açılarak, kocaman, parlak bir haça benzeyerek, kavrulmuş, kara keseklerin üzerine ak bir leke gibi düştü.

BEZGİNLİK

Kilisenin kulesindeki saatin yanından geçerken epeyce gecikmiş olduğunu fark etti. Ders kitaplarını koltuğunun altına sıkıştırarak, tembelce yürümekten vazgeçip hızlandı. Ama çok geçmeden yine fikrini değiştirdi. Yaz gününün öğle sıcağı onu tembelleştirmişti, aslında Yunanca dersine zamanında gitmenin pek önemli olmadığını düşünüyordu. Böylece ağır adımlarla, buram buram ısı yükselen kaldırımın üzerinde okula doğru yürümeye devam etti. Okula varınca tam on dakika gecikmiş olduğunu gördü, bir an, acaba geri dönsem daha mı iyi olur diye geçti aklından. Ama bugün yemek masasında ailesinden dinlediği sıkıcı söylevin devamıyla karşılaşmak düşüncesi öyle iticiydi ki kararlı adımlarla sınıfa doğru yürüdü, sert bir el hareketiyle kapıyı açtı.

Birden kapıda görününce sınıfta bir dalgalanma oldu. Arka sıralardan alaycı kıkırdamalar duyuldu, ön taraftaki sıralardan kendisine bakanların yüzlerinde de kibirli gülümsemeler belirdi. Kürsüdeki öğretmen kendini beğenmiş bir gülümsemeyle ona baktı ve yarı duyulur bir sesle, karşısındakini hor görürcesine, "Bir kez olsun zamanında gelmeniz, bir mucize olurdu, Liebmann," dedi. "Geç kalmakta gösterdiğiniz çabayı ve kararlılığı başka bir şeyde göstermiyorsunuz."

Artık bütün sınıfkıkr kıkır gülmeye başlamıştı, hatta bangır bangır kahkaha atanlar da vardı. Herkesin gözleri Liebmann'ın üstündeydi. Liebmann ne yanıt verdi, ne de yüzünün ifadesi değişti. Ama gülenlerin arasından geçip yerine giderken sakinliğini koruması pek kolay olmadı. Bu acı veren sahneyi ne zaman yaşasa içinin derin bir yerinde bir acı başlar, öfkesini zaptetmeye çalışırdı. Düşünmeksizin kitabını açtı, hangi sayfayı açtığına bile bakmamıştı ve gözlerini harflere dikti, sonunda harfler kara, titrek bir burgaç gibi gözlerinin önünde dans etmeye başladılar. Sınıftaki bütün sesler ve sözler, anlamsız ve kulaklarına çirkin gelen bir gürültüye dönüştüler. Her şeye karşı duyduğu umursamazlık kurşun gibi çökmüştü üzerine.

Sırasının ön tarafında birkaç güneş halkası oynayıyordu. Rengârenk çizgiler, zıplayan, sevinçle haykıran çocuklar gibi dönüyorlar, parlak renkleri yumuşacık, bembeyaz eller gibi sıranın üstünden sessizce süzülüyordu. Liebmann merak eder gibi baktı onlara ama görmüyordu bile. Hayal dünyasına dalmıştı. Bir akşam önce, yine bir rastlantı yaşamının aynasını yüzüne tutmuştu. Dün, ders kitaplarını almış eve giderken, kimi üniversite öğrencisi kimi de subay olan akranlarıyla karşılaşmış, bir zamanlar kendisinden hoşlanmış olan o kişiler, hâlâ o tüysüz öğrencilerin yanında oturup, öğretmenin yavan bir sesle anlattığı safsataları dinlemek zorunda olduğu için Liebmann'ı az görülür bir aşağılamayla, kendilerini ağırdan alarak selamlamışlardı. Boğazında öfkenin ve çaresizliğin kızgın gülüşünü hissetti. Kendini yere atıp küçük bir çocuk gibi ağlamaması neredeyse kendisini de şaşırtmıştı. Ya da ayağa fırlayıp bu insanların önünde yere tükürmemesi.

Acısını parçalara ayırmaya başladığı için gitgide sakinleşti. En derin acının verebileceği acımasız bir soğukkanlılıkla küçük parçalara ayırdı onu. Bu alınyazısı yalnızca kendisine mi özgüydü? Daha binlerce insanın aynı yaz-

gıyı paylaştığını, kendi başından geçenlerin her gün rastlanan bir trajedi olduğunu biliyor, ama yine de şimdiye kadar hiç kimsenin bunu böyle sert bir biçimde yaşamadığını düşünüyordu. Bir bezgin? Dünyada kaç tane böyle insan vardı ki! Ama bu işin nasıl başladığını düşündükçe acı çekiyordu, yani kaldığı ilk sınavı. Şu anda on adım ötesinde oturan ve kendisine metelik vermeyen bu öğretmen, hayatı boyunca bir dakika, bir saniye bile, yüzeysel bir karar vermekle nasıl bir şeye yol açtığı üzerinde kafa yormamış olan bu adam, nasıl da düşüncesizce onu sınavda bırakmıştı. İlerleme gösteren bir gelişmenin önünün nasıl kesildiği ve bir insanın yaşamının zorla bir başka yöne çevrildiği üzerinde kafa yormamış olan bu adam. İlk kez sınıfta kalıp sene kaybettiğinde geçirdiği değişimi hâlâ açık seçik anımsıyordu. Aşırı ama yine de bir işe yaramayan çalışkanlığı yavaş yavaş silinip koyu bir umursamazlığa dönüşmüş, edebiyata ve sanata duyduğu ilgi bir anda, kesin bir biçimde yok olmuştu, bu darbenin acımasızlığı bedensel yaşamının en uzak noktalarına kadar kendisini hissettirmişti. Çalışma şevki yavaş yavaş sönmüş, zihinsel etkinliği gitgide boş düşlerin fantastik dünyasında kaybolmuştu; merkezinde hep kendisinin olduğu bu düşler, gerçek yaşamda gücü yetmeyeceği için asla elde edemeyeceği binlerce görüntü ve başarı sunuyorlardı ona. Ve böylece ağır ağır çökmeye, zamanını boşa geçirmeye başladı. İkinci kez sınıfta kaldığında bundan etkilenmedi bile, ama önüne geçemeyeceği bir düşüşün başlamış olduğunun farkındaydı. Yirmi bir yaşında hâlâ lisede olmak, üstesinden gelemediği tek acıydı, bu acı ona her şeyi unutturuyordu. Bu durumun nedenlerinin köküne indiğinde hep aynı noktaya ulaşıyordu: şanssızlıkla, gerçekten şanssızlıkla sınavı geçemediği güne. Kara kara düşündükçe karanlık bir fikir doğdu kafasında; boş, dayanaksız bir tahmindir bu, ama onun hastalıklı ve yeğîn düşüncelerini kesin kanıya

çevirdi, bu iş bir rastlantı olmayabilirdi. Gizli bir kin, açığa vurulmayan bir neden yüzünden öğretmeni böyle davranmış olabilirdi. Bu inanç içinde kök saldıktan sonra, ruhunda duyduğu kinden başka bir şeye yer olmadı.

Daha öğretmenin yüzünü görür görmez, içinde kaban bu güçlü duyguların pençesinde tir tir titremeye başlıyordu. Sararmış papaz suratıyla nasıl da oturuyordu o kürsüde öğretmen. O yapışkan sesiyle ve nasıl da yalan atarak, yavan yavan önemsiz şeyler anlatıyordu, hem de hayatında hata yapmamış gibi kendinden emin bir ciddiyetle! Ve bu insan ona talimat verecek, yaşamı üzerinde karar sahibi olacaktı ve olmuştu da; bunu düşünmek bütün sinirlerini geriyordu, kendisi de farkında olmadan yumruklarını sıktığını, gözlerinin nefretle dolu olarak adama dikildiğini hissediyordu.

Tam o sırada öğretmen ona doğru döndü ve Liebmann'ın bakışını yakaladı. Bir şeyin farkında değilmiş gibiydi, yalnızca ağzının kenarındaki çizgi derinleşti, sert, keyifsiz bir hat oluştu. Kayıtsız bir sesle konuştu.

"Liebmann, gözlerinizi havaya dikeceğinize kitabınıza baksanız ve dikkat etseniz daha iyi olur."

Liebmann irkildi. Kendisine öğretmenlik taslanması, suratına vurulan sıcak bir damga gibiydi. İnadı kabardı. Susmamalıydı!

"Sizi dinliyordum sayın öğretmen!"

"Çok iyi Liebmann, öyleyse anlattığımı yineleyin bakalım."

Sakince söylenmişti bu sözler, hatta maksatlı değildi belki de. Ama Liebmann bu sözlerde adi bir hainlik gördü, ne söyleyeceğini bilemedi, dudaklarını sertçe ısırdı. Ama belli belirsiz bir uyarı hissetti içinde, bu oyun bir felakete dönüşebilirdi, kader, her günkü gaddar oyununu yinelemek isteyebilir ve en basit ve önemsiz şeylerden önceden tahmin edilemeyecek sonuçlar çıkarabilirdi. Bir

şeyler olacağını biliyordu, çünkü cesaretinin ve umarsızlığının bilendiğini, binlerce saattir birikmiş olan kinin geniş bir ırmağa dönüştüğünü, yatağından taşmak istediğini hissediyordu. Ama yine de kendini tutabildi, solgun dudakları titreyerek sustu.

Öğretmen birkaç saniye bekledi. Sonra hiç sinirlenmeden, "Demek bir şey bildiğiniz yok, az önce bana yalan söylediniz," dedi.

İşte karar verilmişti. Artık geriye dönüş olamazdı. Liebmann çoktan kaybettiği bir şey uğruna savaştığını biliyordu, ama aynı zamanda içinde tutuşan, belli etmediği duyguları dile getirmesi gerektiğini de biliyordu. Şimdi olmazsa yarın. Üstelik sınıftaki öğrencilerin gülüşüp kıkırdaması da onu kışkırtıyordu. Başına ne gelecek olursa olsun, artık duramazdı. Konuştuğunda sesi berrak ve kararlıydı.

"Yalan söylemedim, istersem yineleyebilirim."

"Öyleyse yinelemek istemiyorsunuz?"

"Hayır, istemiyorum, çünkü anlattığınız boş bir gevezelikten başka bir şey değildi."

Yıldırım düşmüş gibi oldu. Bu konuşmayı izleyen, beklenti dolu yüzlerdeki gülümsemeler donup kaldı. Sınıftaki gerilim yüklü atmosferden, çok önemli bir trajedinin doğmakta olduğunu herkes hissetmişti. İçlerinde en sakini Liebmann'dı. Sert bir karar almıştı, çünkü böyle olmasını istemişti. Şimdi de olan olmuştu.

Bu beklenmedik sözler karşısında öğretmen şaşkınlığa düşmüş olsa da çok geçmeden kendini toparladı. Liebmann'ın üzerine yürüdü, soluk soluğa, heyecandan titreyen bir sesle, "Siz bir küstahsınız!.." dedi.

"Küstah sizsiniz!"

Bu sözler öğretmenin cümlesini yarıda kesti. Sonra ansızın, saç saça baş başa dövüşür gibi ortalık toz duman oldu. İlk önce kimin el kaldırdığını kimse bilmiyordu, ama her ikisinin içini de öylesine öfke bürümüştü ki, bu öfke

ister istemez vahşiliğe dönuştü. Her şey bir saniye içinde olup bitti, sonra Liebmann içindeki kinin verdiği güçle öğretmene yumruğu indirdi, öğretmen geriye doğru sendeledi. Bütün öğrenciler heyecanla ayağa fırlamışlardı, sınıfı müthiş bir gürültü kaplamıştı, ama onların işe el koymasına fırsat bırakmadan Liebmann şapkasını askıdan alıp sınıftan dışarı fırladı, kapıyı arkasından şiddetle çarp-tı, sokağa koştu, bir amacı, bir planı olmadan koştu...

Tam bir saat sokaklarda başıboş dolaştı, sonunda düşünceleri olgunlaşıp karar aşamasına geldi. Her şeyi düşünmüştü, gözünün önüne binlerce renkli tablo gelmişti, gençliği, geleceği, annesiyle babası, ama bu tabloların hepsi, yaptığı işin yönünü öylesine değiştirmişti ki önünde bir yol tabelası oluşmuştu, en sondaki karanlık patikayı işaret eden bir tabela. Farkında olmadan adımlarını hızlandırmıştı Liebmann, koşmaya başladı. Hâlâ bir görünüp bir kaybolan umut kırıntıları, varsayımlar doğuyordu içinde, ama o durmuyor, tam tersine koşuyor da koşuyordu. Gürültüyle geçen arabalar, sokaklardaki takırtılar, bir şeyden haberleri olmaksızın yanından geçip giden insanların mırıltıları ve kendi aceleci adımlarının yankıları kulaklarında uğulduyordu. Zihnindeki bütün düşünceleri uyuşturmak istercesine gitgide hızlanıyordu, beyninde bir tek cümle dolaşıyordu: Daha hızlı, daha hızlı... Her şey bu sözlerin ritmiyle uyum içinde yankılanıyor, akıyor, karmakarışık, uğultulu bir gürültüde birleşiyordu; bu gürültü onu uyuşturuyor, duyarsız kılıyordu. Böylece köprüye vardı. Orada bir dakika durdu, ama yapacağı işten korktuğundan değil, titreyen kollarında kendisini kaldırıp parmaklığın öbür tarafına atacak güç kalmamıştı da ondan. Mahvolmuş yaşamının anısı bir kez daha canlandı kafasında, bütün bedeni sert bir sarsıntıyla titredi. Bir atlayışta rampaya çıktı ve şimşek hızıyla aşağıya, bulanık suların içine atladı...

AMOK KOŞUCUSU

1912 yılının Mart ayında Napoli limanında, büyük bir transatlantiğin boşaltılması sırasında ilginç bir olay yaşandı, gazeteler bu olay hakkında ayrıntılı ancak alabildiğine şişirilmiş ve abartılmış haberler yayımladılar. Ben de "Oceania"nın bir yolcusuydum, ancak ne ben ne de öteki yolcular o tuhaf olayın tanığı olamadık, çünkü olay geceleyin, transatlantiğe kömür yüklenip yük boşal tılırken meydana gelmişti; oysa bizler, gürültünün uzağında kalmak amacıyla karaya çıkmıştık, kafelerde ya da tiyatrolarda vakit öldürüyorduk. Yine de benim kişisel görüşüm, o sıralarda açıkça dile getirmemiş olduğum bazı tahminlerimin o heyecan verici sahnenin gerçek açıklaması olduğudur; aradan bunca yıl geçtiğine göre artık o tuhaf olaydan hemen önce yapılmış olan bir konuşmayı açıklamamda bir sakınca yoktur diye düşünüyorum.

Kalküta'daki gemi acentesinde Avrupa'ya dönmek üzere "Oceania"da bir yer ayırtmak istediğimde, memur üzüntüyle omuzlarını silkti. Bana bir kabin verip veremeyeceğini henüz bilemediğini, yağmur mevsimi başlamadan önceki günlerde geminin daha Avustralya'da olduğunu, Singapur'dan gelecek telgrafı beklemesi gerektiğini söyledi. Ertesi gün de, bana bir yer ayırabileceğini

söyledi sevinçle, ancak vereceği yer pek konforlu değildi, geminin ortasında, güverte altındaki bir kabindi. Eve dönmek için sabırsızlanıyordum, bu yüzden ince eleyip sık dokumadan o kabini ayırttım.

Memurun söylediği doğrudu. Gemi ağzına kadar doluydu, kabin de pek kötüydü; geminin kazan dairesinin yakınındaki bu küçük, sıkışık, dört köşe kovuğu yalnızca bulanık görünümlü, yuvarlak lomboz aydınlatıyordu. Kabindeki küflü, ağır hava yağ ve çürümüşlük kokuyordu. Deliye dönmüş bir çelik yarasa gibi tepemde vızıldayan elektrikli vantilatörden kaçış yoktu. Aşağıdaki motor, durup dinlenmeden, oflaya puflaya aynı merdiveni inip çıkan bir kömür hamalı gibi takırdayıp iniyor, yukarıdansa gezinti güvertesinde ayaklarını sürüye sürüye bir aşağı bir yukarı yürüyenlerin sesleri geliyordu. Bavulumu, gri traverslerden oluşan küflü mezara bırakır bırakmaz fırlayıp güverteye çıktım, yeraltından yeryüzüne çıkınca da, dalgaların üzerinde karadan bize doğru tatlı tatlı esen güney rüzgârını, amber gibi içtim.

Ama gezinti güvertesi de kalabalık ve hareketliydi; bir yerde tıkalı kalmanın yarattığı huzursuzluğun yol açtığı dinmek bilmez bir gerilimle, bir alay insan güvertede bir aşağı bir yukarı yürüyüp duruyordu. Şakalaşan kadınların cıvı cıvı sesleri, güvertede huzursuzca döne dolaşa yapılan yürüyüşler, kalabalığın konuşa gülüşe iskemlelerin önünden akın akın geçmesi ve sürekli olarak karşılaşması, nedense içime dokundu. Yeni bir dünya görmüştüm, birbirini kovalarcasına hızla iç içe geçen resimleri yudumlamıştım. Artık bunları iyice düşünmek, ayırmak, bölmek, az önce peş peşe gördüğüm şeyleri bir düzene sokmak istiyordum, ancak bu kalabalık bulvarda bir dakika bile huzur ve dinginlik bulmanın olanağı yoktu. Kitabımın satırları, konuşa konuşa önümden hızla geçenlerin gölgelerinde siliniyorlardı. Gemideki bu göl-

gesiz, hareketli sokakta insanın kendisiyle baş başa kalabilmesi olanaksızdı.

Tam üç gün boyunca denedim bunu, tevekkülle insanlara, denize baktım, ama deniz değişmedi, hep mavi ve boştu, yalnızca güneş batarken bir anda bütün renklerle yıkanır gibi oluyordu. Ya insanlar; üç yirmi dört saat geçtikten sonra hepsini ezbere tanımıştım. Herkesin yüzünü bıkacak derecede ezberlemiştim, kadınların keskin kahkahaları sinirime dokunuyor, yan yana duran iki Hollandalı subayın yüksek sesle tartışmaları ise artık beni rahatsız etmiyordu. Bu durumda tek çözüm kaçmaktı: ama kabinim sıcak ve nemliydi, salondaysa İngiliz kızları hiç de usta olmadıkları piyanoda durup dinlenmeden kırık dökük valsler çalıyorlardı. Sonunda saatleri tersine çevirmeye karar verdim, öğleden sonra olunca kabinime gittim, ama gitmeden önce de birkaç bardak birayla sarhoş oldum, böylece akşam yemeğini ve onu izleyen dansı uykuda geçirdim.

Uyandığımda, tabut gibi daracık olan kabinimin içi adamakıllı karanlık ve boğucuydu. Vantilatörü kapatmıştım, bu yüzden kabinin içindeki yağlı ve nemli hava şakaklarıma basınç yapıyordu. Duyularım körelmiş gibiydi; nerede ve hangi zamanda bulunduğumu anlayabilmek için birkaç dakika geçmesi gerekti. En azından gece yarısını geride bırakmış olmalıydık, çünkü ne müzik sesi duyuluyordu ne de durup dinlenmeden sürüklenen ayakların sesi; yalnızca motor, Leviathan'ın atan yüreği, geminin çığırdayan gövdesini soluk soluğa bir görünmeze doğru itiyordu.

El yordamıyla güverteye çıktım. Boştu. Bakışlarımı tüten bir kuleye benzeyen bacanın ve gizemle parıltıyan antenlerin üstüne kaldırır kaldırmaz bir anda gözlerim kamaşıverdi. Gökyüzü ıslık ıslıdı. İçinde bembeyaz dolaşan yıldızlara oranla karanlıktı, ama yine de ıslık ıslıdı;

sanki orada bir kadife perde müthiş bir ışığı örtüyordu, ışıldayan yıldızlar sanki yalnızca çatılardaki delikler ve çatlaklardılar ve aralarından o tanımlaması olanaksız aydınlık parılıyordu. Geceyi hiç öyle görmemiştim, öylesine ıslıl ıslıl, öylesine çelikkavisi sertliğindeydi ki; ama yine de kıvılcımlar saçıyordu, coşup taşıyordu, ışık saçıp ışık fışkırtıyordu, bu ışık, puslar içinde aydan ve yıldızlardan aşağı akıyordu ve nasıl olduğunu bilmediğim gizemli bir şeyin içinden. Beyaz bir cilayı andıran ayın ışığı altında, geminin bütün silueti siyah kadifeye benzeyen denize karşı ıslıl ıslıl parlıyordu, sel gibi akan bu ışıltının içinde halatlar, serenler, bütün ince çizgiler, bütün hatlar erimişti; direklerin üzerindeki ışıklar, adeta boşlukta sallanır gibiydiler, gözetleme yerinin yuvarlak gözü de bu ışıkların üzerinde asılı duruyordu, gökte parıldayan yıldızların yanında dünyevi sarı yıldızlar.

O büyülü burç, güney yıldızı tam tepemdeydi, yanıp sönen elmas çivilerle görünmeze çivilenmişti, havada asılı duruyor gibiydi, hareket eden yalnızca gemiydi, hafifçe titreyerek, göğsü inip kalkarak bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı, dev bir yüzücü gibi, karanlık dalgaların arasından ilerliyordu. Ayakta durup karşıya baktım: tepemden aşağı sıcak sular akan bir hamamda gibiydim, ancak burada akan su değil ışıktı, ellerimi beyaz beyaz, ılık ılık yıkıyordu, omuzlarımı, başımı yumuşakça kaplıyor ve nasıl oluyorsa içime işliyordu, çünkü içimde ne kadar donuk şey varsa bir anda aydınlanıyordu. Tertemiz, özgür olarak soluk alıyordum, içim ansızın mutlulukla doldu, dudaklarımda berrak bir içecek gibi havayı hissettim; yumuşak, mayalanmış, esriten havayı, meyvelerin soluğunu, uzak adaların kokusunu taşıyan havayı hissettim. Açık havaya çıktığımdan beri ilk kez düşürmenin o kutsal hevesi sardı içimi, bir de öteki heves sardı, şu daha kösnül olanı, beni sarıp sarmalayan bu yumu-

şak şeye bedenimi bir kadın gibi sunma hevesi. Bir yere uzanmak, gözlerimi kaldırıp yukarıdaki hiyerogliflere bakmak istiyordum. Ama güvertedeki şezlonglar kaldırılmıştı, boşalmış gezinti güvertesinde oturup düş görebileceğim bir tek yer bile yoktu.

Böylece el yordamıyla ilerlemeye devam ettim, geminin ön tarafına doğru yürüyordum, sanki nesnelerden çıkıp üstüme gelen ve gitgide şiddetlenen ışık gözlerimi iyice kamaştırmıştı. Neredeyse canımı yakıyordu yıldızların bu kireç beyazı, gözümü alan ışığı, oysa ben gölgelerin içinde bir yerde, bir şilteye uzanıp gizlenmek istiyordum; o parıltının kendi üzerimde değil, tepemde, başka nesnelerde yansımaları istiyordum, tıpkı karanlık bir odadan dışarıdaki manzarayı seyretmek gibi. Halatların üzerinden düşe kalka atlayıp çelik tel rulolarının yanından geçip buruna vardım, aşağı bakınca geminin baş tarafının karanlığa nasıl daldığını ve erimiş ay ışığının nasıl köpürüp iki yana fışkırdığını gördüm. Saban, kapkara kaban toprağın içine bir dalıp bir çıkıyor, ben de doğanın yenilen gücünün bütün acısını çekiyor, bu ışıklı oyunda dünyevi gücün bütün keyfini tadıyordum. Ve seyrederken zaman kavramını yitiriyordum. Bir saat mi olmuştu ben böyle duralı, yoksa yalnızca birkaç dakika mı? Devasa bir beşiğe benzeyen gemi inip kalkarken beni de zamanın ötesine götürüyordu. İçimde bir yorgunluk doğduğunu hissedebiliyordum yalnızca, şehvete benzeyen bir yorgunluk. Hem uyumak, düş görmek istiyordum, hem de bu büyüden çıkmamak, tabutuma gitmemek. Ayağımın altındaki halatı yokladım. Oturdum, gözlerimi kapadım, ancak gözlerimin içleri karanlık değildi, çünkü hem onların hem benim üzerimden gümüş bir pırıltı akıyordu. Aşağıdan denizin tatlı hışırtısını hissediyordum, tepemdeyse dünyanın beyaz akıntısı sessiz tınısıyla geçiyordu. Bu hışırtı yavaş yavaş kanıma doldu:

kendimi hissedemez oldum, duyduğum kendi soluğum muydu yoksa geminin uzakta atan yüreği miydi, bilemiyordum; gece yarısı saatlerinin bu bitmek bilmeyen uğultusuna kapılıp gittim.

Yanı başımdan gelen hafif, kuru bir öksürük sesiyle yerimden sıçradım. Neredeyse beni kendimden geçiren o düşten uyandım. O ana dek kapalı duran gözkapaklarımı açınca gözlerim bembeyaz ışıklardan kamaşarak yavaşça aralandılar: tam karşımda, bordanın gölgesinde bir gözlüğün parıldadığını görür gibi oldum, sonra da kalın, yuvarlak bir ışık, bir piponun ateşi göründü. Belli ki oraya otururken, yalnızca aşağıya, geminin burnunun yardığı suların köpüklerine ve yukarıdaki güney yıldızına baktığım için orada sessizce oturmakta olan bu kişiyi fark etmemiştim. Hiç düşünmeden, daha kendimi tam olarak toparlayamadan, Almanca olarak, "Özür dilerim!" dedim. "Rica ederim," diye Almanca olarak yanıtladı beni karanlıktan gelen ses.

İnsanın karanlıkta, hiç tanımadığı bir insanla böylece hiç konuşmadan yan yana oturmasının ne kadar tuhaf ve ürkütücü bir şey olduğunu anlatmak olanaksız. Ben nasıl ona gözlerimi diktiysem karşımdakinin de gözlerini bana dikmiş olduğunu hissettim ister istemez; ancak başımızın üstünde ıslıl ıslıl yanarak akıp giden ışık öylesine güçlüydü ki kimse kimsenin karanlıktaki siluetinden başka bir şey görececek durumda değildi. Yalnızca adamın soluğunu duyar gibi oldum, bir de piposundan çektiği derin nefesleri.

Sessizlik dayanılır gibi değildi. İçimden kalkıp gitmek geldi, ama bunun pek kabaca, pek damdan düşer gibi olacağını düşündüm. Ne yapacağımı bilemediğim için bir sigara çıkardım. Kibrit tıslayarak yandı, bir saniye boyunca o daracık mekân aydınlandı. Gözlüğün arkasında yabancı bir yüz gördüm, daha önce gemide hiç gör-

mediğim bir yüz, ne yemeklerde, ne de koridorlarda; an-sızın parlayan alev gözlerini mi acıttı yoksa bir yanılsama mıydı bilmiyorum ama, karşımdaki yüz ürkütücü bir bi-çimde çarpılmış göründü gözüme, karanlık bakışlıydı, cine benziyordu. Ama ayrıntılarını açık seçik görmeme fırsat kalmadan, belli belirsiz aydınlanmış olan o yüzü karanlık yeniden yuttu, adamın yalnızca silüetini göre-bildim, karanlığın içine gömülmüş bir karaltı olarak, ara sıra da boşlukta asılı gibi duran piponun ateşinin yuvar-lak, kırmızı halkasını görüyordum. İkimiz de konuşmu-yorduk; bu sessizlik, tropiklerin havası gibi boğucu ve bunaltıcıydı.

Sonunda artık dayanamadım. Ayağa kalkıp kibar bir sesle, "İyi geceler," dedim.

"İyi geceler," diye geldi yanıt karanlıktan; boğuk, sert ve paslı bir sestti.

Binbir güçlkle palangaların arasından, direklere sü-rünerek öne ilerledim. Tam o sırada arkamdan bir ayak sesi duydum, aceleci ve güvensiz bir ayak sesi. Az önceki kişiydi. İstemedem durdum. Yanıma yaklaşmadı, karan-lıktaki yürüyüşünde korku ve sıkıntıya benzer bir şey hissettim.

"Özür dilerim," dedi sonra telaşla, "sizden bir ricam olacak. Ben... ben..." Kekeleydi, çekiniyordu, bu yüzden de sözlerini sürdüremiyordu. "Benim... burada saklan-mam için... nedenlerim... çok özel nedenlerim var... Yas-tayım... güvertedeki insanlardan uzak duruyorum... Yani sizden değil tabii... yo... yo... Sizden ricam... beni burada görmüş olduğunuzu gemidekilere söylemezseniz min-nettar kalırım size... İnsanların arasına karışmamı engel-leyen... kişisel nedenlerim var... evet... yani... geceleri burada birinin... yanı benim... bundan söz edecek olur-sanız ben çok güç bir duruma..." Sözcükler boğazında kaldı. Adamı, içinde bulunduğu güç durumdan kurtar-

dım, ricasını yerine getireceğime söz verdim hemen. El sıkıştık. Sonra kamarama gittim, derin, nedense karışık ve çeşitli sahnelerin birbirine geçtiği bir uykuya daldım.

Sözümü tuttum ve gemide hiç kimseye o tuhaf karşılaşmadan söz etmedim, oysa içimden bu olayı anlatmak geliyordu. Çünkü gemi yolculuğunda en ufak şey bir olaya dönüşür, örneğin ufukta görünen bir yelken, sudan dışarı sıçrayan bir yunus balığı, yeni fark edilen bir flört, önemsiz bir şaka. Öte yandan, bu sıradışı yolcu hakkında daha çok şey öğrenmek için yanıp tutuşuyordum. Onun adını öğrenebilir miyim diye yolcu listesini araştırdım, onunla ilişkisi olabilecek yolcuları bulabildim diye herkesi inceledim. Akşama kadar sinirli bir sabırsızlık pençesine aldı beni, o adama yeniden rastlayabilir miyim diye akşamı zor ettim. Gizemli, psikolojik şeylerin benim üzerimde adeta ürkütücü bir gücü vardır, ipuçlarını bulmak için neler vermem ki; tuhaf insanların yalnızca varlıkları bile onları tanımak için yanıp tutuşmama yeter, tıpkı bir kadının bir şeyi elde etmek için yanıp tutuşması gibi. Gün uzadıkça uzadı, bitmek bilmedi. Erkenden yattım, gece yarısı uyanacağımı, bu işin beni uyandıracağını biliyordum.

Gerçekten de, bir önceki gece uyandığım saatte uyandım. Saatin fosforlu kadranında akreple yelkovan üst üste gelmiş, ışıklı bir çizgi oluşturmuşlardı. Bunaltıcı kamaramdan çok daha bunaltıcı olan geceye çıktım telaşla.

Yıldızlar dün geceki gibi parlıyorlardı, sallanan geminin üstüne ışıklarını salıyorlardı, ta yukarıda güney yıldızı alev alev yanıyordu. Her şey dünkü gibiydi –tropiklerde geceler de gündüzler de bizim oralarda olduğundan çok daha birbirinin aynıdır–, ancak benim içimdeki bu yumuşak, kabaran, düşsel heyecan dünkünden

farklıydı. Beni rahatsız eden, aklımı karıştıran bir şey vardı, bu şeyin beni nereye götürdüğünü de biliyordum. Burun tarafındaki o siyah kütleye; o gizemli adamın yine kıpırdamadan orada oturup oturmadığını merak ediyordum. Yukarıdan geminin çanının sesini duydum. Bu beni harekete geçirdi. Adım adım, gönülsüzce ama yine de karşı koyamadan o tarafa yöneldim. Bodoslamaya varmamıştım ki uzakta kırmızı bir göze benzer bir şeyin parladığını gördüm. Pipo. Demek oradaydı.

Elimde olmadan geri çekildim, olduğum yerde kaldım. Neredeyse oradan ayrılmak üzereydim ki karanlıkta bir kıpırdanma oldu, bir şey ayağa kalktı, iki adım attı, ansızın tam önümde onun kibar ve çekingen sesini duydum.

"Özür dilerim," dedi, "belli ki yine aynı yerde oturmak istiyorsunuz, sanırım beni görünce geri çekildiniz. Lütfen oturun, ben giderim."

Ne düşündüğümü ona söylemek istedim telaşla, kalabilirdi, onu rahatsız etmemek için geri çekilmiştim ben. "Beni rahatsız etmiyorsunuz," dedi hafif buruk bir sesle, "tam tersine ara sıra yalnız olmamak beni sevindiriyor. Tam on gündür hiç konuşmamıştım... aslında yıllardır... öyle zor oluyor ki şimdi, her şeyi içine atmak insanı boğuyor neredeyse, kamaramda oturamıyorum artık, o... o mezarda... oturamıyorum... insanlara da tahammülüm yok, bütün gün gülüyorlar. Artık dayanamıyorum buna da... kamarama kadar geliyor sesleri, kulaklarımı tıkıyorum... elbette nereden bilecekler ki... yani bilmiyorlar işte... hem bundan yabancılara ne..."

Yeniden sustu. Sonra ansızın ve telaşla şöyle dedi: "Ama sizin canınızı sıkmak istemem... gevezeliğimi hoş görün."

Eğilip selam verdi ve uzaklaşmak istedi. Ama ben onu durdurdum. "Hiç rahatsız etmiyorsunuz beni. Bura-

da huzur içinde üç beş söz etmek beni de sevindiriyor....
Sigara içer misiniz?"

Bir tane aldı. Sigarasını yaktım. Alevin içinde yüzü yeniden siyah bordanın önünde parladı, ancak şimdi bana dönüktü; gözlüğün gerisindeki gözler bir şey araştırırcasına, merakla ve delici bakışlarla yüzüme dikilmişlerdi. Ürperdim. Bu insanın konuşmak istediğini, konuşmak zorunda olduğunu sezdim. Ona yardımcı olabilmek için benim susmam gerektiğini de sezdim.

Yeniden oturduk. Yanındaki şezlongu bana verdi. Sigaralarımız yanıyordu, onunkinin ucundaki ateşin karanlıkta huzursuzca titreşmesinden elinin titrediğini anladım. Ama konuşmadım, o da konuşmadı. Sonra alçak bir sesle sordu: "Çok mu yorgunsunuz?"

"Yo, hiç değilim."

Karanlıktan gelen ses yine duraksadı. "Sizden bir şey isteyecektim... daha doğrusu size bir şey anlatmak istiyorum. Önüme ilk çıkana bunu anlatmanın ne kadar tuhaf olduğunu biliyorum elbette, ama... ama çok berbat bir ruhsal durumdayım, öyle bir duruma geldim ki mutlaka biriyle konuşmalıyım... yoksa mahvolurum... Eminim ki anlayacaksınız, size... evet size anlattığımda... Bana yardım edemeyeceğinizi biliyorum, ama bu suskunluk beni hasta etti... hasta olanla da herkes alay eder..."

Sözünü kestim, kendisine eziyet etmemesini istedim. Bana açılabilirdi... ona hiçbir konuda söz veremedim gerçi, ama dinlemeye hazır olduğunu söylemek insanın görevidir, dedim. Birisini güç durumda gördüğümüzde, dedim, o zaman yardımcı olmak bir görevdir.

"Yardıma hazır olduğunu söylemek görevi... böyle bir girişimde bulunmak görevi... Demek siz de... yardıma hazır olduğunun söylenmesini görev olarak görüyorsunuz."

Bu cümleyi üç kez yineledi. Onun böyle robot gibi,

inatla yinelemesi ne kadar ürkütücüydü. Deli miydi bu adam? Sarhoş muydu?

Sanki bu düşüncem sözcük olup ağzımdan çıkmış gibi birdenbire, bambaşka bir sesle şöyle dedi: "Belki de beni deli ya da sarhoş sanıyorsunuzdur. Hayır hiçbirisi değilim, henüz değilim. Yalnızca şu söylediğiniz şey beni ne tuhaftır ki etkiledi... Ne tuhaftır ki diyorum, çünkü beni rahatsız eden şey tam da bu, yani insanın görevi mi, görevi mi acaba..."

Yine kekeleye başlamıştı. Bir an durduktan sonra yeniden başladı konuşmaya.

"Ben doktorum. Benim mesleğimde böyle vakalar vardır, böyle vahim vakalar... evet, sınırdaki vakalar diyebiliriz bunlara, işte o zaman insan görevi olup olmadığını bilemez, çünkü yalnızca karşısındakine olan görev yoktur, insanın kendisine karşı da görevi vardır, devletine karşı da, bilime karşı da... Yardım etmeliyiz elbette, bunun için varızdır... ancak bu tür düsturlar hep kuramsal olarak kalırlar. Nereye kadar gidebilir bu yardım?.. Siz tanımadığım bir insansınız, siz de beni tanımıyorsunuz, beni gördüğünüzü hiç kimseye söylememenizi istiyorum sizden... tamam, susuyorsunuz, bu görevinizi yerine getiriyorsunuz... benimle konuşmanızı istiyorum sizden, çünkü bu suskunluğum beni öldürecek... beni dinlemeye razı oluyorsunuz... peki... Ama bu kolay... Ama ben sizden beni yakalayıp küpeşteden aşağı atmanızı istesem... işte orada yardımcı olmanız, iyilik yapmanız birden bitiverir. Bir noktada biter bu iş... insanın kendi yaşamı, kendi sorumluluğu için içine girince biter... bir yerde bitmeli de... bu görev bir noktada sona ermeli... yoksa doktorlar için görevin bitmesi diye bir şey olmamalı mı? Üzeri Latince harflerle yazılı bir diploması var diye o doktor bir Mesih, bir büyücü mü olmalı, biri gelip ondan soylu, yardımsever ve iyi bir insan olmasını isterse o dok-

tor yaşamını ortaya koyup gözünü karartmalı mı? Evet, bir an gelir görev biter, insanın elinden artık bir şey gelmeyince, evet o zaman..."

Yine sustu, kendini topladı.

"Özür dilerim... çok heyecanlandım... ama sarhoş değilim... henüz değilim... itiraf etmeliyim ki, bu da oluyor sık sık bu yakıp kavuran yalnızlığımda... Bir düşünün, yaşadığım yerde tam yedi yıl boyunca yerlilerden ve hayvanlardan başka kimse yoktu... bu durumda insan sakın konuşmayı unutuyor. Ama bir de başlayınca sel gibi boşanıyor sözcükler.. Ama durun... tamam, aklıma geldi... size sormak istiyordum... size bir vakadan söz edecektim ve insanın yardım etme görevi olup olmadığını soracaktım... yani melekler gibi iyi niyetle yardım etmek... Ama uzun sürmesinden korkuyorum. Gerçekten yorgun değil misiniz?"

"Hayır, hiç değilim."

"Ben... size teşekkür ederim.. Almaz mısınız?"

Karanlıkta elini arkasında bir yere uzatmıştı Bir şıkkırtı oldu, yanına koyduğu iki, üç ya da daha çok şişe birbirine değmişti. Bana verdiği bir bardak viskiye dudaklarımı şöyle bir değdirdim, o ise bir dikişte boşalttı bardağını. Bir an aramızda sessizlik oldu. Tam o sırada çan çaldı – saat yarımdaydı.

"Evet... size bir vaka anlatacağım. Örneğin... küçük bir... küçük bir kentteki bir doktoru ele alalım ya da... ya da daha doğrusu taşrada... bir doktor... bir doktor..."Yine susup kaldı. Sonra ansızın koltuğunu kapıp yanıma yaklaştı.

"Böyle olmayacak. Size her şeyi doğru dürüst anlatmalıyım, ta başından, yoksa anlamazsınız. Örnek vereyim, kuramsal olarak anlatayım desem olmayacak... başımdan geçen olayı anlatmalıyım size. Utanacak, gizleyecek bir şey yok. İnsanlar da benim önümde soyunuyor,

bana yaralarını, idrarlarını, dışkılarını gösteriyorlar... insan kendisine yardım edilmesini istiyorsa, lafı döndürüp dolaştırmamak ve hiçbir şey de gizlememeli... Evet, size hayali bir doktorun yaşadığı olayı anlatmayacağım, önünüzde çıırılçıplak soyunup diyeceğim ki, ben... bu kahrolası yalnızlıkta, insanın ruhunu kemiren, iliğini kemiğini kurutan bu lanet olası ülkede, utanmayı unuttum ben."

Kıpırdanmış olmalıyım ki birden durdu.

"Ah, itiraz ediyorsunuz... anlıyorum, Hindistan sizi büyülüyor, tapınaklar, palmiye ağaçları, iki aylık romantik bir gezi de. Doğru, trenle, otomobille, tahtirevanla gezildiğinde tropikler büyüleyicidir; yedi yıl önce oraya gittiğimde ben de aynı böyle hissediyordum. Neler düşlememiştik ki; onların dilini öğrenecektim, kutsal kitapları özgün dillerinde okuyacaktım, hastalıkları inceleyecek, bilimsel çalışmalar yapacak, yerlilerin ruhsal durumunu araştıracaktım, Avrupalıların jargonunda böyle denir değil mi, bir insanlık, uygarlık misyoneri olacaktım. Oraya gelen herkes aynı düşü görür. Ama oradaki o görünmez cam sarayda insanın gücü tükenir, ateşiniz –kaç tane kinin yutarsanız yutun ateşiniz çıkar– düşmez, bitkinleşir, çöker, bir denizanası gibi pelteleşirsiniz. Büyük kentten çıkıp böyle berbat bir batağa geldiğinizde her nasılsa bir Avrupalı olarak gerçek varlığınızdansan koparsınız; eninde sonunda herkes yolundan çıkar, kimi içkiye gömülür, kimi esrar çeker, kimi de dövüşür, hayvanlaşır – herkes bir parça delilik gösterir. Avrupa'yı özler insan, günün birinde yeniden sokaklarda yürümenin, aydınlık, taş bir odada beyaz insanlarla birlikte oturmanın düşünüy kurar, yıllarca kurar bu düşü, ama tatile çıkma zamanı geldiğinde yola çıkmaya üşenir. Ülkesinde onu unuttuklarını, orada bir yabancı olduğunu bilir, denizde bir midye olduğunu ve herkesin kendisini ezip geçtiğini bilir. Böylece olduğu yerde kalır, o sıcak, ıslak ormanlar-

da çürür, mahvolur. Bu pislik yuvasına kendimi sattığım güne lanet olsun...

Şu da var: Pek de öyle gönüllü yapılmış bir şey sayılmazdı bu. Almanya da eğitim görmüş, tıp okumuştum, iyi bir doktor olmuştum hatta, Leipzig Hastanesi'nde iş bulmuştum, tıp dergilerinin eski bir sayısında ilk kez benim kullandığım yeni bir iğne dolayısıyla epeyce kıyamet koparılmıştı. Bir kadın vardı, hastanede tanıdığım bir kadın; sevgilisini öylesine deliye döndürmüştü ki, adam tabancayla vurmuştu kadını, çok geçmeden beni de aynı duruma düşürdü. Öylesine kendini beğenmiş ve buz gibi oluyordu ki kadın, deliriyordum adeta. Erkeksi ve küstah kadınları her zaman dayanılmaz bulmuşumdur, ama bu beni öylesine kısılcasına aldı ki, kemiklerim kırıldı. Onun istediğini yaptım, yani -eh, neden gizleyeyim ki bunu, nasılsa üzerinden sekiz yıl geçti- onun uğruna hastanenin kasasına el attım, ama iş ortaya çıkınca kıyamet koptu. Olay kapatıldı ama mesleğime devam edemezdim artık. Tam o sırada Hollanda hükümetinin sömürgelerde çalışmak üzere doktorları işe aldığını ve avans ödediğini duydum. Teiniz bir iş olmalı diye düşündüm hemen, madem ki avans da ödüyorlar; bu sıtmalılı çiftliklerde mezarların sayısının bizdekenden üç kat hızlı çoğaldığını biliyordum, ancak insan gençken yalnızca başkalarının hastalanıp öleceğini düşünür. Her neyse, fazla seçeneğim yoktu, Rotterdam'a gittim, on yıllığına yazıldım, bir kucak dolusu para aldım, yarısını eve, amcama yolladım, yarısını da limanda kadının birine kaptırdım; öteki kadına öyle çok benziyordu ki neyim var neyim yok elimden aldı. Parasız pulsuz, umutsuz bir durumda Avrupa'dan demir aldım, gemim limandan çıkarken hiç de üzgün sayılmazdım. Sonra güvertede oturdum, sizin ya da herkesin oturduğu gibi, güney yıldızını ve palmyeleri gördüm, yüreğim kabardı; ah, diye hayal kurdum, ormanlar, yalnızlık, sessiz-

lik! Eh, istemediğim kadar yalnız oldum. İnsanların, kulüplerin, golfün ve kitapların olduğu Batavia ya da Surabaya gibi bir kente vermediler beni, kırsal alandaki –adı gerekli değil şimdi– dispanserlerden birine gönderdiler, en yakın kent iki günlük yoldaydı. Birkaç tane ruhsuz, kavruk memur, üç-beş melez, işte oradaki arkadaşlarım bunlardı; göz alabildiğine ormanlardan, plantasyonlardan, fundalıklardan ve bataklıklardan başka bir şey de yoktu.

Başlangıçta dayanılmaz değildi. Her türlü araştırma yapıyordum. Bir keresinde, denetleme gezisine çıkan devlet başkanı yardımcısının arabası devrilip adamın bacağı parçalandığında hiç yardım almadan öyle bir ameliyat yaptım ki, müthiş sözü edildi; yerlilerin zehirlerini ve silahlarını topladım, enerjimi yitirmemek için yüzlerce ufak tefek işle ilgilendim. Ama bütün bunlar, Avrupa'nın gücü içimde yaşadığı sürece geçerliydi; sonra kuruyup kaldım. Oradaki üç beş Avrupalıdan hoşlanmıyordum, onlarla görüşmeyi kestim, içki içiyor, kendi başıma hayallere dalıyordum. Nasıl olsa iki yıl sonra emekli olacaktım, Avrupa'ya dönebilir, yeni bir hayata başlayabilirdim. Aslında beklemekten, sessizce beklemekten başka bir şey yaptığım yoktu. Eğer o... eğer bunlar olmasaydı şimdi hâlâ aynı durumda olurdum da."

Karanlıktan gelen ses bir an kesildi. Piponun ışığı da parlamıyordu artık. Ortalık o kadar sessizdi ki, köpüre köpüre geminin burnuna vuran suların sesini duyuyordum, bir de geminin motorunun uzaktan gelen boğuk zonklamasını. Canım sigara içmek istiyordu ama kibritin alevinin parlamasından ve karşımdakinin yüzündeki tepkiden ürküyordum. Sustu da sustu adam. Öylesine sessizdi ki, öyküsünün sonuna mı geldi, uyukluyor mu, sızdı mı, anlayamıyordum.

Tam o sırada geminin çanının tiz, güçlü sesi duyuldu:

Bir. Birden sıçradı; cam tıkırtısını duydum yeniden. Belli ki eliyle viski şişesini arıyordu. Gırtlaktan gelen hafif bir yutma sesi duydum, sonra adamın sesi yeniden duyuldu, ama bu kez adeta daha heyecanlı, daha tutkulu gibiydi.

"Sonra... ne diyordum... Evet, sonrası şöyle. Kahrolası deliğimde oturuyordum işte, aylardır, ağındaki örümcek gibi öyle hareketsiz oturuyordum. Yağmur mevsimi bitmişti, haftalarca yağmurun tıkırtısını duymuştuk damların üzerinde, gelen kimse olmamıştı, hiçbir Avrupalı gelmemişti, evdeki sarı kadınlarla ve viskimle günlerce oturmuştum öylece. O sıralarda moralim iyice çökmüştü, Avrupa'ya sıla özlemi içindeydim; ne zaman aydınlık sokaklardan, beyaz kadınlardan söz eden bir roman okusam parmaklarım titremeye başladılar. Bu durumu size tam olarak betimleyemiyorum, bir tür tropikal hastalık bu, insanı zaman zaman pençesine alan vahşi, ateşli, ama yine de güçsüz bir nostalji. O gün sanırım bir dünya haritasının başına oturmuş, yolculuk hayalleri kuruyordum. Kapı sertçe vuruldu, uşakla kadınlardan biri kapıda duruyordu, her ikisinin gözleri de şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmıştı. Ellerini kollarını sallayarak bana bir hanımın, bir hanımefendinin, beyaz bir kadının geldiğini anlattılar.

"Ayağa fırladım. Bir araba, otomobil sesi duymamıştım. Bu cangılın ortasında bir beyaz kadın ha!

"Merdivenden inmek istiyor, ama sonra kendimi toparlıyorum. Aynaya bir göz atıp üstümü başımı düzeltiyorum. Sinirliyim, huzursuzum, tatsız bir önsezi rahatsız ediyor beni, yanıma dostlukla gelecek kimseyi tanımıyorum bu dünyada. Sonunda aşağı iniyorum.

"Holde bekleyen hanım telaşla yanıma geliyor. Yüzünü kalın bir yolculuk peçesi örtüyor. Onu selamlamak istiyorum, ama hemen sözümü kesiyor. "İyi günler doktor," diyor, akıcı bir İngilizce'yle (fazlaca akıcı ve önceden ezberlenmiş benzeyen bir tarzda). "Böyle haber-

siz geldiğim için bağışlayın. Ama istasyondaydık, arabamız karşıda...', neden evin önüne kadar gelmemiş arabayla düşüncesi hızla geçiyor aklımdan, "tam o sırada sizin burada oturduğunuz geldi aklıma. Sizin hakkınızda çok şey duydum. Başkan vekiline yaptığınız şey gerçekten müthişti, bacağına hiçbir şeyi kalmadı, eskisi gibi golf oynayabiliyor. Evet bizim orada herkes bundan söz ediyor hâlâ, siz oraya gelseniz, şu huysuz cerrahımızı ve iki yardımcısını hemen yollarız. Hem neden hiç aşağıya gelmiyorsunuz, yogi gibi yaşıyorsunuz...'

"Böylece, benim konuşmama fırsat vermeden, konuşup durdu telaşla. Kadının bu gevezeliğinde sinirli ve dağınık bir hava var, bu beni de huzursuz ediyor. Neden bu kadar çok konuşuyor diye geçiriyorum içimden, neden kim olduğunu söylemiyor, neden peçesini kaldırmıyor. Ateşi mi var? Hasta mı? Deli mi? Kadının sağanak gibi inen lafları karşısında, hiç konuşmadan öylece durmakla gülünç bir duruma düştüğümü düşünüp öfkeleniyorum. Sonunda biraz yavaşlıyor, ben de yukarı davet ediyorum onu. Çocuğa orada kalması için işaret edip önüm sıra merdiveni çıkıyor.

"Odama girince, 'Ne hoşmuş burası,' diyor. "Ah, ne güzel kitaplar! Hepsini okumak isterdim!" Kitaplığın yanına gidip kitapların adlarını inceliyor. Onunla karşılaşmamdan bu yana ilk kez bir dakika susuyor.

"'Çay içer miydiniz?' diye soruyorum.

"Arkasına dönmüyor, gözlerini kitapların adlarına dikmiş. Hayır doktor, teşekkür ederim,' diyor. 'Fazla kalamayacağım... pek vaktim yok... şöyle bir çıkmıştım zaten... Ah, Flaubert de var burada, öyle severim ki onu... harika, çok harika, L'Éducation *sentimentale*... demek Fransızca da okuyorsunuz... ne de beceriklisiniz... evet, şu Almanlar okulda her şeyi öğreniyorlar... Bu kadar çok dil bilmek gerçekten müthiş bir şey! Başkan yardımcısı

size hayran, siz olmasanız bıçak altına yatmayacağını söylüyor, bizim oradaki cerrahımız briç oynamaktan başka bir işe yaramıyor... Bakın ne diyeceğim (hâlâ yüzünü bana dönmemişti), benim de size muayene olmam gerektiği geldi aklıma bugün... buradan geçerken dedim ki... ama sizin şimdi işiniz vardır, en iyisi ben başka bir zaman geleyim.'

"Demek dilinin altındaki baklayı çıkarıyorsun!" diye düşündüm hemen. Ama bir şey belli etmedim, şimdi ya da ne zaman isterse o zaman kendisine hizmet etmekten onur duyacağımı söyledim ona.

"Önemli bir şey değil,' dedi, raftan aldığı bir kitabın sayfalarını çevirirken hafifçe dönmüştü bana doğru, 'önemli bir şey yok... önemsiz bir şey... kadınlara özgü şeyler... baş dönmeleri, bayılmalar. Bugün bir dönemeci dönerken birden yere devrildim, yardımcım arabanın içinde beni doğrulttu, gidip su getirdi... ama belki de sürücü hızlı gitmiştir, öyle olabilir mi doktor?'

"Henüz bir şey söyleyemem. Sık sık baygınlık geçiriyor musunuz?'

"Hayır... yani evet... son zamanlarda... özellikle son günlerde... evet... böyle baygınlıklar ve mide bulantıları oluyor.' Yine kitaplığın önünde, elindekini yerine koyup bir başka kitap çıkarıyor, sayfalarını karıştırıyor. Durmadan kitapların sayfalarını çevirmesi, böyle sinirli bir biçimde, peçenin altındaki gözlerini kaldırıp bakmaması, çok tuhaf. Mahsus konuşmuyorum. Onu bekletmek istiyor canım. Sonunda, o teklifsiz, geveze konuşmasına başlıyor yine:

"Öyle değil mi doktor, kaygılanacak bir şey yok değil mi? Tropikal bir hastalık değil... tehlikeli bir şey değil, değil mi?'

"Önce bir bakalım, ateşiniz var mı. Nabzınızı ölçebilir miyim?'

"Ona yaklaşıyorum. Hafifçe yana kaçıyor.

"Hayır, hayır, ateşim yok... kesinlikle yok, kesinlikle... her gün ateşimi ölçtüm ben, o... o baygınlıklar başladığından beri. Hiç çıkmadı ateşim, hep 36.4'tü ölçtüğümde. Midemde de bir şey yok.'

"Bir an tereddüt ettim. Ta başından beri beni rahatsız eden bir şey var, bu kadının benden bir şey istediğini seziyorum, insan cangılın göbeğine Flaubert'den söz etmek için gelmez. Onu bir, iki dakika bekletiyorum. 'İzin verirsiniz,' diyorum sonra doğrudan doğruya, birkaç soru sormak istiyorum size.'

"Elbette doktor! Hekimsiniz siz,' diye yanıtlıyor beni, ama yeniden arkasını dönüyor bana ve kitaplarla oynamaya başlıyor.

"Çocuğunuz var mı?"

"Evet, bir oğlum var.'

"Peki o zaman... yani o günlerde... o dönemde... o zaman da böyle şeyler oluyor muydu?"

"Evet.'

"Sesi değişmişti. Berrak ve pürüzsüzdü şimdi, titremiyor, sinirli çıkmıyordu. 'Acaba şimdi de... şimdi de... sorumu bağışlayın... yine öyle bir durumda olmanız mümkün mü?"

"Evet.'

"Bu sözcük ağzından bıçak gibi çıkmıştı. Öte yana dönük başında en ufak bir kıpırtı bile yoktu.

"O zaman belki de hanımefendi... belki de sizi tam olarak muayene etmem iyi olur... acaba rica etsem... yandaki... yandaki odaya geçebilir misiniz?"

"İşte o zaman bana dönüyor. Peçenin arkasından soğuk ve kararlı bakışlarını görüyorum karşımda.

"Hayır... buna gerek yok... durumumdan kesinlikle eminim."

Adamın sesi bir an titredi. İçi dolu bardağı karanlıkta yeniden ıııldadı.

"Dinleyin... ama bir an bunları kafanızda iyice düşünün. Yalnızlığı içinde çöküp giden birinin yanına kadının biri zorla geliyor, yıllardır odasına adım atan ilk beyaz kadın bu... ansızın odada kötü bir şey olduğunu seziyorum, bir tehlike olduğunu. Birden bardağı taşıran damla düşüyor: bu kadının o yıkılmaz kararlılığı karşısında dehşete düşmüştüm, geldiğinde saçma sapan konuşmuş, sonra birden kınından kılıcını çeker gibi ne istediğini söyleyivermişti. Çünkü benden ne istediğini anlamıştım, hemen anlamıştım, kadınların benden böyle bir şey istemesi ilk kez olmuyordu, ama başka türlü gelirlerdi yanıma, utanarak, yalvararak, gözyaşları içinde ya da yeminler vererek. Ama şimdi karşımdaki çelik gibi... erkeksi bir kararlılıkla duruyordu... bu kadının benden daha güçlü olduğunu daha ilk saniyede anlamıştım... beni isteklerine boyun eğdireceğini biliyordum... Ama... ama... benim içimde de kötü bir şey vardı... direnen bir adam, bir nefret... çünkü... söylemişim ya... ilk andan beri, hatta o kadını görmemden önce, bu kadının düşmanım olduğunu düşünmüştüm.

"Önce sustum. İnatla, ısrarla sustum. Peçesinin altından beni seyrettiğini hissediyordum, gözlerini dikmiş, meydan okurcasına bakıyordu bana, konuşurmaya çalışıyordu beni... Ama ben... kaçamaklı konuştum, evet... onun geveze, kayıtsız konuşma tarzına bilinçsizce öykünerek konuştum. Onu anlamıyormuş gibi yaptım, amacım -benim hissettiklerimi hissedebiliyor musunuz bilemem- onu daha açık konuşurmaktı, ben bir şey sunan değil, bir şey istenen kişi olmak istiyordum, özellikle de onun benden istekte bulunmasını istiyordum, çünkü öylesine buyurganca gelmişti ki bana... ayrıca kadınlarda bu kibirli, soğuk tavır kadar beni rahatsız eden şey yoktur.

"Lafı döndürüp dolaştırdım, korkulacak bir şey yok dedim, bu tür baygınlıklar bu durumun gereğidir, sağlıklı bir gelişmenin habercisidirler hatta dedim. Klinikteki gazetelerde yer alan vakalardan söz ettim... konuştum da konuştum, kayıtsızca, umursamazca konuştum, bu durumu sıradan bir şey gibi gösteriyor, kadının sözümü keseceği ânı bekliyordum. Çünkü onun bu davranışına katlanamayacağını biliyordum.

"Sonunda dayanamadı, elinin bir hareketiyle benim o sakinleştirici konuşmamı bir kenara süpürüp atarcasına sözümü kesti.

"Doktor, beni rahatsız eden bu değil. Daha önce, oğlumu dünyaya getirirken sağlığım yerindeydi... ama artık öyle değilim... kalbimden rahatsızım...'

"Ah, demek kalbinizden rahatsızsınız,' diye yineledim onun sözlerini, huzursuz olmuş gibi davranıyordum, 'o zaman bir bakalım size.' Ayağa kalkıp stetoskopuma uzanır gibi yaptım.

"Ama kadın öne atılmıştı bile. Sesi şimdi sert ve kararlıydı – sanki bir komutan gibiydi.

"Kalbimden rahatsızım doktor, anlattıklarına inanın lütfen. Bu muayenelerle zaman yitirmek istemiyorum Yani bana birazcık güvenmelisiniz. Çünkü ben size olan güvenimi yeterince kanıtladım.'

"Artık bir savaşa dönüşmüştü iş, bir meydan okumaya. Ben de kabul ettim bu meydan okumayı.

"Güvenmenin koşulu dürüstlüktür, mutlak bir dürüstlük. Açık konuşun, ben doktorum. Öncelikle de şu peçenizi çıkartın, gelin şuraya oturun, kitapları lafı döndürüp dolaştırmayı bir kenara bırakın. Doktora peçeyle gelinmez.'

"Bana baktı, dimdik ve gururluydu. Bir an duraksadı. Sonra oturdu, peçesini kaldırdı. Tıpkı görmekten korktuğum gibiydi yüzü – nüfuz edilemez, sert, serinkanlı, yaşla

sınırlı olmayan bir g zellihte, huzurlu görünen ama gerisinde bütün tutkuları hayal edebileceğiniz gri İngiliz gözleri vardı. İnce, birbirine sımsıkı bastırılmış dudakları, ancak isterse açığa vuruyordu sırrını. Bir dakika boyunca birbirimize baktık, onun bakışları hem buyurgan hem soru sorar gibiydi, öylesine soğuk ve sert bir acımasızlık taşıyordu ki dayanamayıp gözlerimi başka yana çevirdim.

"Parmaklarıyla hafifçe masayı tıklattı. Demek o da sinirliydi. Sonra aceleyle, 'Doktor,' dedi, 'sizden ne istediğimi biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?'

"Sanırım biliyorum. Ama gelin açık konuşalım. Bu durumunuza son vermek istiyorsunuz... Sizi bu bayılmalardan, mide bulantılarından kurtarmamı istiyorsunuz, bunu da... bunu da bu durumun nedenini ortadan kaldırarak yapacağım. Öyle değil mi?"

"'Evet.'

"Giyotin gibi inmişti bu sözcük.

"'Bu denemenin... her iki taraşı ın de tehlikeli olduğunu biliyor musunuz?'

"'Evet.'

"'Yasaların bunu engellediğini?'

"'Yasaların engellemediği, aksine önerdiği durumlar vardır.'

"'Ama ancak tıbbi bir zorunluluk olursa.'

"'Bu zorunluluğu siz bulacaksınız. Doktor sizsiniz.'

"Bunları söylerken gözleri dupduru, bakışları dimdiki, göz kırpmadan bakıyordu bana. Emir vermişti bana, zavallı ben de kadının arzusunun şeytansı buyurganlığı karşısında hayranlıkla titriyordum. Yine de lafı döndürüp dolaştırıyor, pes etmiş olduğumu ona belli etmek istemiyordum henüz. 'Acele etme! G  l k  ıkart! Rica etmesini sağla!' diye bir dürtü vardı içimde.

"'Bu her zaman doktorun elinde olan bir şey değildir. Ama hastaneden bir meslektaşımla...'

"Meslektaşınızı istemiyorum... ben size geldim.'

"Neden özellikle bana geldiğinizi sorabilir miyim?"

"Soğuk bakışlarla süzdü beni.

"Bunu açıklamamda bir sakınca görmüyorum. Çünkü kent dışında oturuyorsunuz, beni tanıımıyorsunuz, iyi bir doktorsunuz ve...' ilk kez duraksıyordu, 'buralarda pek uzun kalmayacaksınız, özellikle de evinize... evinize yüklü bir parayla dönebilirsiniz.'

"Birden buz gibi oldum. Bu küstahça ifade, bu tüccar işi hesaplama beni sersemletmişti. O ana kadar dudaklarından bir rica sözcüğü çıkmamıştı, her şeyi önceden hesaplamış, önce beni yoklamış, sonra izlemişti. Onun şeytansı iradesinin beni etkilediğini hissediyor ve elimden geldiğince karşı duruyordum buna. Bir kez daha nesnel, hatta alaycı bir sesle konuşmaya çabaladım.

"Bu yüklü parayı da siz... siz mi sağlayacaksınız bana?"

"Yardımlarınız ve buradan hemen ayrılmanız karşılığında.'

"Böyle yaparsam emeklilik hakkımı kaybedeceğimi biliyor musunuz?"

"Ben onu karşılarım.'

"Çok açık konuştunuz. Ama daha da açık olmalısınız. Bana bu iş için ödemeyi düşündüğünüz miktar ne kadar?"

"Oniki bin gulden, çekle Amsterdam'da ödenecek.'

"Titredim... öfkeden ve... evet, hayranlıktan. Her şeyi hesaplamıştı, paranın miktarını, nasıl ödeneceğini; böylece oradan ayrılmaya zorlanacaktım, beni hiç tanımadan değerimi biçmiş ve beni satın almıştı, iradesinin önsezisiyle beni eline geçirmişti. İçimden yüzüne bir tokat atmak geliyordu. Ama titreyerek ayağa kalktığımda

—o da ayağa kalkmıştı— ve kadının gözlerinin içine baktığımda, onun o rica nedir bilmeyen, sımsıkı kapalı dudaklarını, eğilmek istemeyen kibirli alnını gördüğümde, delice bir hırs kapladı içimi. O da bunu hissetmiş olmalı ki, kendisini rahatsız eden birini başından atmak istercesine kaşlarını kaldırdı; aramızdaki nefret birden açığa çıkmıştı. Bana ihtiyacı olduğu için benden nefret ettiğini biliyordum, ben de ondan... rica etmek istemediği için nefret ediyordum. O bir saniyelik suskunluk boyunca ilk kez olmak üzere birbirimizle dürüstçe konuştuk. Sonra bir sürüngen gibi sokulan bir düşünce girdi aklıma ve ona dedim ki... ona dedim ki...

"Ama bir dakika, yaptığımı... söylediklerimi yanlış anlayabilirsiniz, bu çılgınca düşünceye nasıl kapıldığımı size açıklamalıyım."

Yine karanlıkta bardağı hafifçe tıkırdadı. Heyecanının arttığı belliydi.

"Kendime bahane yaratmak, haklı çıkarmak, temize çıkarmak değil amacım... Ama açıklamazsam anlayamazsınız... İyi bir insan olup olmadığımı bilemiyorum... ama her zaman yardımsever biriydim... O berbat ülkede insanın tek mutluluğu buydu, zihninize kazıdığınız bir avuç bilgiyle, bir insan hayatının devam etmesini sağlamak... ilahi bir mutluluktan adeta. Gerçekten de hayatımın en mutlu anları, korkudan mosmor kesilmiş, yılan ısırmış bacağı ta kasığına kadar şişmiş, bacağı kesilmesin diye ağlayan bir sarı adam önüme geldiğinde onu kurtarmayı başardığım anlardı. Ateşler içinde yanan bir kadın olduğunda saatlerce yol giderdim; bu kadının istediği türden yardımları da yapmıştım ben, hem de Avrupa'daki klinikte çalışırken. Ama o zaman bu insanın böyle bir yardıma ihtiyacı olduğunu hissediyordunuz, birisini ölümünden ya da çaresizlikten kurtardığınızı biliyordunuz

– yardım etmek için de bu duyguya ihtiyacınız vardı, karşınızdakinin size ihtiyacı olduğu duygusuna.

"Oysa bu kadın –size tam olarak anlatabilir miyim bilmiyorum– sanki gezintiye çıkmışken uğramışçasına evime giren bu kadın, girdiği andan başlayarak kibiri yüzünden beni kışkırtıp kendisine meydan okumama neden oldu, içimdeki bütün –nasıl söylesem– bastırılmış, gizlenmiş, kötü şeyleri harekete geçirdi. Ortada bir ölüm kalım sorunu varken, hanımefendi rolü oynaması, buz gibi bir tavırla iş görüşmesi yapması, beni delirtmişti. Ve sonra... sonra... insan golf oynarken gebe kalmaz ya... biliyordum ki... daha doğrusu beni dehşete düşüren bir kesinlikle hatırladım ki, ben onu caydırıcı, evet neredeyse itici bakışlarla süzerken, buz gibi bakışlı gözlerinin üzerindeki kaşlarını yukarı kaldıran bu serinkanlı, bu kibirli, bu soğuk kadın, daha iki ya da üç ay önce bir yatakta, hayvanlar gibi çırlıçıplak ve şehvetten inleyerek adamın biriyle oynayıyordu, bedenleri iki dudak gibi birbiriyle kaynaşmıştı... O beni öyle kibirle, tıpkı bir İngiliz subayı gibi yanına yaklaştırmayan bir soğuklukla süzerken, işte bu yakıcı düşünce düştü aklıma... işte o zaman... o zaman birden bir yay gibi geriliverdim, o kadını aşağılamaktan başka bir şey düşünemez oldum... o andan başlayarak giysisinin altındaki çıplak bedenini gördüm, o andan başlayarak o kadına sahip olmak düşüncesiyle yaşadım, o katı dudaklarının arasından bir inleyiş duymak, bu soğuk, bu kibirli kadını, tanımadığım öteki erkeğin yaptığı gibi şehvetin koynuna düşürmek düşüncesiyle yaşadım. Size açıklamak istediğim buydu... Ne kadar sefil bir duruma düşmüş olursam olayım, daha önce hiçbir zaman doktor olmamdan yararlanmadım... Ama bu kez şehvet yoktu işin içinde, kızışma ya da cinsellik yoktu... gerçekten yoktu... olsaydı söylerdim... yalnızca kibire baş eğdirmek hırısı vardı, erkek olarak baş eğdirmek... Sa-

nırım daha önce söylemiştim size, kibirli, soğukkanlı görünüşlü kadınların benim üzerimde etkinlik kurduklarını... ama bir de şu vardı: yedi yıldır burada yaşıyordum ve bir tek beyaz kadınla bile birlikte olmamıştım, bana direnilmesine alışkın değildim... çünkü buradaki kızlar, bu cıvıl cıvıl, küçücük, narin hayvancıklar bir beyaz, bir 'beyefendi' kendilerine sahip olduğunda saygıdan tir tir titrerler... teslim olurlar, her zaman açıktırlar size, alçak sesle, kesik kesik gülererek size hizmet etmeye hep hazırdırlar... oysa tam da bu boyun eğiş, bu kölelik işin zevkini kaçırır. Kibirli ve nefret dolu bir kadın ansızın çıkıp gelince benim nasıl perişan olduğumu şimdi anlayabiliyor musunuz? Baştan ayağa kapalı, ama aynı zamanda giz dolu ve eskil tutkularla yüklü... böyle bir kadın böyle bir adamın, böylesine yalnız, aç ve kafese tıklmış insan-hayvanın yanına gelince... Bundan sonrasını, yani şimdi anlatacağımı anlamanız için size bunları söylemem gerekti... Ne diyordum, gözümü hırs bürümüştü, o kadının, çıplak, kösnül, tutkulu halini düşünmek beni adeta zehirlemişti; kendimi toparladım, umursamaz havalara girdim. Soğukkanlılıkla, 'On iki bin gulden mi?' dedim. 'Yo, bu kadar para için bu işi yapmam.'

"Bana baktı, rengi uçmuştu. Ona karşı koymamın para hırsıyla ilgisi olmadığını seziyordu herhalde. Yine de şöyle dedi:

"'Peki ne istiyorsunuz?'

"Soğukkanlı pozlarını umursamıyordum artık. 'İsterseniz kartlarımızı açık oynayalım,' dedim. Ben iş adamı değilim... Romeo ve Jülyet'teki, kokuşmuş altın karşılığında zehir satan yoksul eczacı da değilim... işadamının tam tersiyim belki de... arzunuzu bu yolla gerçekleştiremeyeceksiniz.'

"'Demek istediğimi yapmayacaksınız?'

"'Para karşılığında yapmam.'

"Bir saniye yoğun bir sessizlik oldu aramızda. Öyle bir sessizlik ki kadının soluklarını ilk kez duydum.

"Başka ne gibi bir isteğiniz olabilir ki?"

"Artık kendimi tutamadım.

"İlk isteğim, benimle bir... bir bakkalla konuşur gibi değil, bir insanla konuşur gibi konuşmanız. Yardıma ihtiyacınız olduğunda hemen o... rezil paranızı öne sürmemeniz, benden, bir insandan, size, bir insana, yardım etmemi istemeniz... Ben yalnızca hekim değilim, yalnızca muayene etmem, muayene saatleri dışında kalan saatlerim de var, belki de sizin geldiğiniz saat böyle bir saat-ti..."

"Bir an susuyor. Sonra dudakları hafifçe bükülüyor, titreyerek, bir çırpıda, 'Sizden rica edersem, ricamı yerine getireceksiniz, öyle mi?' diyor.

"Yine pazarlığa başladınız, size söz veririm rica edeceksiniz. Önce siz rica edin, ben yanıtlamı sonra veririm."

"İnatçı bir at gibi başını geriye atıyor. Öfkeli gözlerle bakıyor bana.

"Hayır, sizden rica etmeyeceğim. Ölürüm de etmem!"

"İşte o zaman hırsla kapıldım, gözüm hiçbir şey görmez oldu.

"Siz rica etmezseniz ben talep ederim öyleyse! Ne istediğimi açıklamama gerek yok sanırım, sizden ne istediğimi biliyorsunuz. Ancak ondan sonra yardım ederim size."

"Bir an gözlerini dikip baktı bana. Sonra... ah bunun ne kadar korkunç olduğunu anlatmam mümkün değil, sonra yüz hatları gerildi, arkasından da... bir kakhaha attı, yüzünde anlatılmaz bir küçümseme ifadesiyle güldü yüzüme... hem paramparça oldum hem de büyüledim... Bu aşağılayan kakhaha tıpkı bir patlama gibiydi,

öylesine beklenmedik, öylesine hızlı, korkunç bir güç tarafından öylesine şiddetle harekete geçirilen bir patlamaydı ki, ben... yere kapanıp onun ayaklarını öpebilirdim. Her şey bir saniye sürdü, şimşek çakmış gibiydi, bütün bedenim ateşler içindeydi, o anda arkasını döndü ve kapıya doğru yürüdü.

"Düşünmeden peşinden gittim... özür dilemek, ona yalvarmak istiyordum... gücüm tükenmişti... o sırada arkasına döndü ve şöyle dedi... yo, demedi, emir verdi:

"Arkamdan gelmeye ya da izimi bulmaya kalkışmayın... Yoksa pişman olursunuz."

"Kapıyı arkasından çarparak kapattı."

Yine durakladı adam. Yine sustu... Ay ışığı akıyor-muş gibi yine o hışırtı yalnızca. Sonunda sesi duyuldu.

"Kapı çarpılarak kapandı. Ama ben yerimden kıpırdamamıştım... o kadının verdiği emir beni adeta ipnotize etmişti... merdivenden indiğini, sokak kapısını kapattığını duydum... her şeyi duydum, benliğim onun peşinden gitmemi emreliyordu, onu... ne bileyim ... geri çağırmamı, ya da dövmemi ya da boğmamı... ama peşinden gitmeliydim, peşinden... oysa yapamadım. Sanki yıldırım çarpmış gibi tutulup kalmıştım olduğum yerde, o kadının buyurgan bakışları beni can evimden vurmuştu. Biliyorum, anlatması kolay değil bunu, açıklaması... gülünç gelebilir size, ama ben olduğum yerde kaldım, adım atabilmem için belki beş, belki de on dakika geçmesi gerekti...

"Ama ayağımı kıpırdatır kıpırdatmaz birden harekete geçtim, hızlandım... merdiveni bir çırpıda indim... insanların arasına doğru, sokağın öbür ucuna doğru gitmiş olmalıydı... depoya gidip bisikletimi almak istedim; anahtarı unutmuş olduğumu görünce kapıyı zorlayarak açıyorum, bambular kınıp sağa sola sıcıyor... bisiklete

atlayıp kadının peşinden gidiyorum... arabasına varmadan önce ona yetişmem gerek... onunla konuşmalıyım... Sokak önümde tozuyor... yukarıda ne kadar bir süre kıpırdamadan kalakalmış olduğumun farkına şimdi varıyorum... işte... ormandaki dönemeçte, istasyonun hemen yakınında görüyorum onu, yanında oğlanla hızlı hızlı, dimdik, düz adımlarla seyirtiyor. O da beni görmüş olmalı ki, çocuğa bir şeyler söylüyor, çocuk geride kalırken o tek başına yoluna devam ediyor... Ne yapacak acaba? Neden yalnız kalmak istedi? Çocuk duymadan benimle konuşmak mı istiyor? Deli gibi basıyorum pedallara... Tam o sırada yandan doğru yoluma bir şey fırlıyor... çocuk... bisikleti yana kıracak zamanı ancak buluyorum ve duvara tosluyorum...

"Söverek ayağa kalkıyorum... o serseriye indirmek üzere yumruğumu havaya kaldırıyorum, ama çocuk yana sıçırıyor. Bisikletimi doğrultup yeniden üstüne binmek istiyorum, ama velet öne fırlıyor, bisikleti tutuyor ve acınası bir İngilizce'yle, '*You remain here,*' diyor bana.

"Siz tropiklerde yaşamadınız... Onun gibi sarı ırktan bir veletin beyaz bir beyefendinin bisikletini tutup ona orada kalmasını söylemesinin ne demek olduğunu bilmezsiniz. Ona yanıt vereceğime yumruğumu suratına patlatıyorum... sendeliyor ama bisikleti bırakmıyor... gözleri, o küçük, korkak gözleri kölemsi bir korkuyla fal taşı gibi açılmış. Ama elini gidondan çekmiyor, sımsıkı tutuyor... '*You remain here,*' diyor bir kez daha. Bereket yanımda tabanca yoktu. Olsaydı vururdum o çocuğu. 'Defol hergele!' diyorum yalnızca. Sinip bakıyor bana, ama gidonu yine bırakmıyor. Kafasına bir yumruk daha patlatıyorum, yine de bırakmıyor. İşte o zaman hırslanıyorum, kadının gitmiş, çoktan uzaklaşmış olduğunu anlıyorum... anlayınca da çocuğun çenesine tam bir boksör yumruğu indiriyorum, çöküp kalıyor. Bisikletime atla-

mak istiyorum, ama oturur oturmaz pedal takılıyor, o çekiştirme sırasında reyonu çarpılmış... Titreyen ellerimle onu düzeltmeye çalışıyorum... Olmuyor... bisikleti yolun üzerine, o serserinin yanına fırlatıyorum, çocuk üzerinden kanlar akarak ayağa kalkıyor, yana çekiliyor... Sonra da... onca insanın önünde bir Avrupalının bu durumda olmasının ne kadar gülünç olduğunu... yo, bunu anlamazsınız... Kafamda bir tek düşünce vardı: o kadının peşinden gitmek, ona yetişmek. Bu yüzden koştum, kulübelerin önünden, karayolu boyunca deli gibi koştum, beyaz bir adamı, bir doktoru koşarken görmek üzere toplanmış o sarı ırktan ayaktakımının önünden geçerek koştum.

"Kan ter içinde istasyona vardım... İlk sorum, araba nerede, oldu... Az önce gitmişti... İnsanlar bana şaşkın gözlerle bakıyorlardı; oraya öyle ter içinde, kir pas içinde gelip, daha durmadan, uzaktan bağırarak arabayı sordugumu görünce beni deli sanmış olmalılar. Aşağıda, yolda otomobilin kaldırdığı beyaz toz bulutunu görüyorum... başarmıştı... acımasızca yürüttüğü katı hesapları sayesinde başardığı her şey gibi bunu da başarmıştı.

"Ama kaçmakla kurtulamayacaktı... Tropiklerde yaşayan Avrupalılar birbirlerinden hiçbir şey gizlemezler... herkes birbirini tanır, her şey olay olur... Arabanın şoförünün hükümetin bungalovunda bir saat beklemesi boşa gitmemişti... birkaç dakika içinde her şeyi öğrendim... Kadının kim olduğunu biliyorum artık, onun buradan trenle sekiz saatlik uzaklıkta olan başkentte oturduğunu, büyük bir tüccarın karısı olduğunu, oldukça varlıklı, soylu ve İngiliz olduğunu... kocasının beş aydır Amerika'da bulunduğunu ve karısını alıp Avrupa'ya gitmek üzere ertesi günü başkente döneceğini de...

"Kadınsa -bu düşünce damarlarımdaki kanı tutuşturuyordu- olsa olsa iki ya da üç aylık gebe olabilirdi."

"Şimdiye kadar her şeyi size açıkça anlatabildim... bunun nedeni belki de o ana kadar kendimi anlayabilmiş olmam, doktor olarak kendi durumuma bir teşhis koyabilmemdi. Ama o andan sonra içimde bir ateş tutuştu, kendi üzerimdeki kontrolümü kaybettim... yani yaptığım her şeyin ne kadar anlamsız olduğunu biliyordum, ama kendime söz geçiremiyordum artık... kendimi anlayamıyordum... hedefime kilitlenmiş durumdaydım... Durun bakayım, belki size daha açıkça anlatabilirim, Amok'un ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Amok mu?... Galiba hatırlıyorum... Malezyalılarda görülen bir tür sarhoşluk..."

"Sarhoşluktan öte bu... çılgınlık, insanın öfkeden gözünün dönmesi... insanın korkunç, delice bir saplantıya kapılması, öyle ki hiçbir biçimde alkol zehirlenmesiyle kıyaslanamaz... ben oradayken bunun gibi birkaç vaka incelemiştim –başkaları söz konusu olunca insan her zaman mantıklı ve nesnel davranabiliyor– ancak bu vakaların kaynağının korkunç gizini çözememişim... İklimle bir bağlantısı var bunun, sinirlerin üzerinde fırtına gibi baskı yapan ve sonunda patlama noktasına getiren o boğucu, yoğun havayla... İşte Amok... evet Amok, şöyle oluyor: Bir Malezyalı, herhangi bir sıradan, kendi halinde adam içkisini içiyor... Ruhsuz, ilgisiz, donuk bir biçimde oturuyor oracıkta... tıpkı benim odamda oturduğum gibi... sonra ansızın ayağa fırlıyor, hançerini kapıyor, sokağa fırlıyor... dosdoğru koşuyor, dosdoğru... nereye gittiğini bilmeden... Yoluna ne çıkarsa, insan olsun hayvan olsun, hançerini saplıyor, akan kan onu daha da çıldırtıyor... Ağzı köpürüyor, kudurmuş gibi uluyor... ama koşuyor, koşuyor, koşuyor, ne sağa bakıyor ne sola, acı acı haykırarak, elinde kanlı hançeriyle, korkunç koşusunu sürdürüyor... Köylerdeki insanlar bu Amok koşucusunu

hiçbir gücün durduramayacağını bilirler... o gelirken uyarmak için 'Amok! Amok!' diye haykırırlar ve herkes kaçar... ama o bunları hiç duymadan koşar, görmeden koşar, önüne çıkanı devirir... sonunda kuduz bir köpeği vururcasına vurup öldürürler onu ya da o ağzından köpükler çıkararak yere yığılıp kalır...

"Bir keresinde, bungalovumun penceresinden böyle bir şeye tanık olmuştum... korkunçtu... ama bu olaya tanık olmuş olmam, o günlerde kendimi anlayabilmemi sağladı... çünkü ben de öyle, tıpya tıpya öyle, gözlerimde o dehşet verici bakışla, sağa sola bakmaksızın, aklımda yalnızca bir tek düşünceyle bir koşu tutturdum... o kadının peşinden... Bütün bunları öyle deli gibi koşarken nasıl yaptım bilemiyorum, yaptıklarımı nasıl yaptığımı hiç bilemiyorum, öyle çılgınca koşarken, o delice hız içinde her şey yıldırım gibi geçip gitti... O kadın hakkında her şeyi, adını, oturduğu evi, yazgısını öğrendikten on, yo beş, yo iki dakika sonra aceleyle ödünç aldığım bir bisiklete atlayıp eve dönmüş, bavuluma bir elbise atıp cebime para koymuş, arabama binip tren istasyonuna koşmuştum bile... Kasaba yöneticisine haber vermeden yola çıktım, yerime bakacak birini ayarlamadan, evi olduğu gibi bırakarak... Uşaklar çevremi almışlardı, kadınlar şaşkına dönmüşler soru soruyorlardı, ama ben onları yanıtlamadım, arkama bakmadım... tren istasyonuna koşup ilk trenle kente gittim... Bu kadının odama girmesinin üzerinden henüz bir saat geçmeden bütün yaşamımı geride bırakıp bilinmeze doğru delice bir koşu tutturmuştum, Amok koşusu...

"Hiçbir yere sapmadan, dosdoğru koştum... akşamın altısı olduğunda gideceğim yere varmışım, saat altıyı on geçe kadının evine ulaştım ve geldiğimi bildirmelerini istedim... bu yaptığım... anlayacaksınız... yapılacak en anlamsız, en budalaca şeydi... ama Amok koşucusu boş

bakışlarla koşar, nereye gittiğini bilmez... Birkaç dakika sonra uşak geri geldi... nazik ve soğuktu... hanımefendinin kendini iyi hissetmediğini ve benimle görüşemeyeceğini bildirdi.

"Sendeleyerek kapıdan dışarı çıktım... Bir saat daha evin çevresinde dönüp durdum, belki de beni arar diye hiç olmayacak bir umuda kapılmıştım... sonra sahildeki otelde bir oda tuttum, yanıma iki şişe viski alıp odama çıktım... viskilerle birlikte aldığım iki doz Veronal işe yaradı... sonunda uykuya daldım... yaşamla ölüm arasındaki bu koşuda, bu bunaltıcı, yapış yapış uyku tek durağım oldu"

Geminin çanı çaldı. İki sert, dolu dolu vuruş, neredeyse kıpırtısız havanın yumuşak gölünde titreşerek sürdü ve sonra, omurganın altında ve heyecanlı konuşmanın arasında ısrarla sürüklenen, hafif, bitmek bilmeyen hisşirtinin içinde gitgide silindi. Karanlıkta karşımda oturan adam bu sestten ürkmüş olmalı ki konuşması yarım kaldı. Elinin yeniden şişeye uzandığını, içkinin gırtlığından yavaşça aktığını duydum. Sonra, sakinleşmişçesine, titremeyen bir sesle konuşmaya başladı.

"O andan sonraki saatleri size anlatmam çok güç. Şimdi düşünüyorum da o sıralarda ateşimin çıkmış olduğuna inanıyorum, en azından aşırı sinirliydim, neredeyse çılgınlık sınırında bir sinirlilik; daha önce de söyledim ya, 'Amok koşucusu'ydum. Şunu da unutmayın, ben oraya vardığımda günlerden salı, vakit de gece yarısıydı; kocası ise Cumartesi günü –o arada bunu öğrenmiştim– P.&O. gemisiyle Yokohama'dan gelecekti; demek ki karar verip yardım etmem için üç gün, üç kısacık gün kalmıştı. Şunu anlamınızı istiyorum: O kadına derhal yardım etmem gerektiğini biliyordum, ama onunla tek sözcük bile konuşamıyordum. Özellikle de benim o gülünç, kudurmuş

davranışım için özür dileme ihtiyacım beni daha da huzursuz ediyordu. Her geçen dakikanın ne kadar değerli olduğunu, bu işin onun için ölüm kalım sorunu olduğunu biliyordum; yine de onun yanına yaklaşıp bir şeyler fısıldama, bir işaret verme fırsatım bile yoktu; çünkü onun arkasından öyle çılgınca, kabaca koşuşum onu ürkütmüştü. Öyle bir durumdu ki... nasıl anlatsam... hani biri bir başkasını bir canıye karşı uyarmak için arkasından koşar da öndeki onu katil sanıp kendi ölümüne koşmaya... O kadın bende yalnızca kendisini aşağılamak için arkasından koşan Amok koşucusunu görmüştü, oysa ben... işte işin korkunç çelişkisi de burada ya... ben artık öyle bir şey düşünmüyordum... ben pes etmiştim, yalnızca ona yardım etmek, kulu kölesi olmak istiyordum... ona yardım edebilmek için adam bile öldürürdüm, suç işlerdim, oysa o bunu anlamıyordu. Sabah uyanır uyanmaz yine hemen kadının evine koştum, yumrukladığım çocukkapının önünde bekliyordu, beni uzaktan görür görmez –beni bekliyor olmalıydı– kapıdan içeri dalıverdi. Belki de gizlice gidip geldiğimi bildirmek için yapmıştı bunu, ya da belki... ah bu belirsizlik nasıl da acı veriyor bana şimdi... belki de beni karşılamak üzere hazırlanmışlardı... ama çocuğu görüp de çıkardığım rezaleti hatırlayınca o evi ziyaretten vazgeçen yine ben oldum... dizlerim titriyordu. Tam kapının eşiğine varmışken geri dönüp oradan uzaklaştım... ben giderken belki de kadın benzer acılar içinde beni bekliyordu.

"Ayaklarımın altında alev alev yanan o yabancı kentte ne yapacağımı bilemez durumdaydım. Birden aklıma bir şey geldi, bir araba çağırdım, daha önce hastanemde yardım etmiş olduğum başkan yardımcısına gittim, kendisiyle görüşmek istediğimi bildirdim. Dış görünüşüm herhalde çok tuhaftı, çünkü başkan yardımcısı bana adeta korku dolu gözlerle baktı, nezaketinde bir huzursuz-

luk gizliydi... belki bende Amok koşucusunu görmüştü... Kısa ve öz sözcüklerle ona kente tayin edilmeyi istediği-mi, bulunduğum yerde artık kalamayacağımı bildirdim... derhal buraya taşınmalıydım... Bana baktı... bana nasıl baktığını size anlatamam... Bir doktorun hastasına baktı-đı gibi baktı... 'Sinir krizi geçiriyorsunuz, sevgili doktor,' dedi sonra, 'sizi çok iyi anlıyorum. Tamam bir şeyler ayarlıyoruz, ama ancak... dört haftada olur... yerinize koyacak birini bulmalıyız önce.'

"'Bekleyemem,' dedim, 'bir gün bile bekleyemem.' Yine tuhaf tuhaf baktı bana. 'Beklemeniz gerek doktor,' dedi ciddi bir sesle, 'revir doktorsuz kalamaz. Ama size söz veriyorum, hemen bugün harekete geçeceğim.' Dişlerimi sıkıp durdum orada; satılmış biri, bir köle olduğu-mu ilk kez açıkça seziyordum. Adamakıllı inatlaşmaya hazırlanıyordum ki ustaca konuşan o adam benden önce davrandı: 'İnsanlara yabancılaşmışsınız doktor, bu da bir tür hastalıktır. Buraya hiç gelmemeniz, hiç tatile çıkmamanız hepimizi şaşırtıyordu. İnsanların içine girmeye, hareketlenmeye ihtiyacınız var. Hiç olmazsa bu akşam bize katılın, hükümet konağında bir davet var, bütün koloni orada olacak, hem sizinle ne zamandır tanışmak isteyenler de var, hep sizi soruyorlar, buraya gelmenizi istiyorlardı.'

"Son sözcükleri birden ilgimi çekti. Beni mi soruyorlardı? Acaba soran o kadın mıydı? Birden değişiverdim: Beni davet ettiği için kibarca teşekkür edip tam vaktinde gelirim dedim. Gittim de, hem de erkenden. Sabırsızlığım yüzünden hükümet konağının o kocaman salonuna ilk gelenin ben olduğumu, çevremde yalınayak, şağa sola savrula savrula koşuşturan sarı derili hizmetkârların arkamdan –kafam öyle karışıktı ki belki de bana öyle geliyordu– benimle alay ettiklerini söylememe gerek var mı? Sessizce yürütölen o hazırlıkların içinde, on beş dakika

boyunca tek Avrupalı ben oldum, öylesine bir başımaydım ki, yelek cebimdeki saatin tik taklarını duyuyordum. Sonunda aileleriyle birlikte birkaç hükümet memuru geldi, arkalarından da vali göründü; uzun uzadıya konuştu benimle, nazik ve ustalıkla yanıtlar verdim sorularına ta ki... ta ki, nasıl doğduğunu bilemediğim bir gerginliğe düşüp dilim dolanana ve kekelemeye başlayana kadar. Sırtımı salonun kapısına yaslamış olmama karşın, o kadının içeri girdiğini, salonda bulunduğunu sezdim; nasıl olup da bu kadar emin olduğumu size söyleyemeyeceğim, ama valiyle konuşurken, adamın sözleri kulaklarımda yankılanırken bile arkamda kadının varlığını hissettim. Bereket vali konuşmasını uzatmadı, yoksa neredeyse arkamı dönmek üzereydim, sinirlerim anlaşılmaz bir biçimde öylesine gerilmiş ve merakım öylesine bilenmişti ki. Gerçekten de arkama döner dönmez, bulunduğunu bilinçaltımda hissettiğim yerde buldum onu. Dar, pembeyaz omuzlarını mat fildişi gibi öne çıkaran sarı bir tuvalet giymişti, bir grup insanın ortasında durmuş sohbet ediyordu. Gülümsüyordu, ama bana yüzü gerginmiş gibi geldi. Ona yaklaştım –beni göremiyor ya da görmek istemiyordu– ve incecik dudaklarının çevresinde tatlı tatlı, kibar kibar titreşen gülümsemeye baktım. Bu gülümseme yeniden başımı döndürdü, çünkü onun... onun sahte olduğunu biliyordum, sahteydi, sanattı, teknikti, tam bir ikiyüzlülüktü. Bugün çarşamba diye düşündüm, cumartesi günü kocasının gemisi geliyor... nasıl böyle gülümseyebilir... böyle kendisinden emin olarak, kayıtsızca gülümseyebilir, yelpazesini korku içinde elinde ezeceğine nasıl böyle iki yana sallayabilir? Ben... bir yabancı olan ben... tam iki gündür o saati korkuyla bekliyordum, bir yabancı olan ben o kadının korkularını, dehşetini, alabildiğine coşmuş duygularla yaşıyordum... o ise kalkmış bala gidiyor, durmadan gülümsüyordu.

"Arka planda müzik duyuldu. Dans başladı. Yaşlıca bir subay, kadını dansa davet etmişti, sohbet ettiği insanlardan izin isteyerek ayrıldı, subayın koluna girdi, yanımından geçip yandaki salona yürüdü. Beni gördüğü anda yüzü şiddetle kasıldı, ama bir saniye sürdü bu, sonra beni tanıdığını belli eden kibar bir gülümseyişle, öylesi-ne tanıştığı biriyimişim gibi (ben ona selam verip vermeye henüz karar verememişken) selamladı beni: 'İyi akşamlar doktor,' ve geçip gitti. O gri-yeşil bakışların neler gizlediğini hiç kimse tahmin edemezdi, ben de bilmiyordum. Neden selam vermişti bana, neden birdenbire kabullenivermişti? Bir savunma mıydı bu, yakınlaşma mıydı, yoksa beklenmedik bir şeyin verdiği şaşkınlık mı? Nasıl bir heyecan içinde orada kalakaldığımı size anlatmam olanaksız, içimde her şey kabarmış, patlayacak gibi gerilmişti; onun, subayın kollarında tasasızca vals yapışını görüyordum, alnında kaygısızlığın dingin pırıltısı, oysa ben onun da... onun da benim gibi yalnızca bir tek şeyi düşündüğünü biliyordum, bu salonda onunla benim korkunç bir gizi paylaştığımı biliyordum; o ise vals yapıyordu, işte o saniyelerde iimdeki korku, hırs ve hayranlık bir anda tutkuya dönüştü; beni gözleyen olup olmadığını bilmiyorum ama benim davranışım, onun sakladığından çok daha fazlasını açığa vuruyordu. Gözlerini ondan alamıyordum; gözüm onun üstünde ydi, evet üstünde ydi, maskesi bir an için olsun düşer mi diye onun o ifadesiz yüzünü adeta emiyor, onca uzaktan didikliydum. Bu keskin bakışlarımdan hoşlanmamış olmalıydı. Kavalyesinin kolunda geri dönerken bir saniyenin binde birinde baktı bana, hem emir verir, hem iter gibiydi; alnında, daha önceden tanıdığım, kibirli öfkesinin o küçücük kötü kırışığı belirmişti.

"Ama... ama... söylemiştim size, Amok koşucusuydum ben, ne sağa bakıyordum ne sola. Ne demek istedi-

ğini hemen anladım, bu bakışın anlamı şuydu: Kimsenin gözüne çarpma! Kendini tut! Onun benden... nasıl söyleyeyim... burada, herkesin içinde, bir şey belli etmememi istediğini anlamıştım. Şimdi çıkıp gidersem, ertesi gün onun beni kabul edeceğinden emin olabilirdim, bunu biliyordum... onunla aramda bir tür yakınlık olduğunu belli etmemi istemiyordu, şimdi istemiyordu... benim beceriksizliğim yüzünden olay çıkmasını –haklı olarak– istemiyordu. Görüyorsunuz... her şeyi biliyordum, bu buyurgan, karanlık bakışları anlıyordum, ama... ama onunla konuşmadan duramayacaktım. Sohbet ettiği gruba doğru sarsak adımlarla yürüdüm, oradakilerden yalnızca birkaçını tanımama karşın yanlarına sokuldum, amacım onun sesini duymaktı, yine de dayak yemiş bir köpek gibi kaçıyordum onun bakışlarından, bakışları soğukça değip geçiyordu bana, sanki dayandığım kapı perdelerinden biriymdim ya da perdeleri hafifçe dalgalandıran havaydım. Bana söyleyeceği bir sözcüğü, beni onayladığını gösteren bir işaretini özlemle bekleyerek durdum orada, o hareketli konuşmaların ortasında, gözlerim bir noktaya dikili, kazık gibi durdum. Öylece duruşum herkesin dikkatini çekmiş olmalı ki kimse benimle konuşmadı, benim o gülünesi varlığım ona da acı vermiş olmalı.

"Orada ne kadar o durumda kaldığımı bilmiyorum... sonsuzluk kadar sürdü... büyülenmiş gibiydim. Özellikle de geçmek bilmeyen öfkem elimi ayağımı felç etmişti... Ama kadın daha fazla dayanamadı... ansızın doğasının o çarpıcı tazeliğiyle yanındaki erkeklere döndü ve, 'Biraz yorgunum,' dedi. 'Bugün erken yatmak istiyorum... İyi geceler!' sonra bir yabancıyı selamlar gibi başını hafifçe eğip yanımdan geçti... alnındaki kırılgı ve sonra da onun sırtını gördüm, beyaz, soğuk, çıplak sırtını. Onun gittiğini anlayana kadar bir saniye geçti... bu akşam, kurtulabi-

leceğim tek akşam olan bu akşam onu artık göremeyeceğimi, onunla konuşamayacağımı anlayana kadar. Ne olduğunu anlayana kadar bir an kalakaldım orada... sonra... sonra...

"Ama durun... durun... Yaptığımın anlamsızlığını, saçmalığını anlayamayabilirsiniz...size o salonu iyice betimlemem gerek... Hükümet konağının büyük salonundaydık, bütün ışıklar yanıyordu, neredeyse boştu o koca salon... çiftler dansa gitmişlerdi, erkeklerse oyuna... yalnızca köşelerde sohbete dalmış birkaç çift vardı... salon boştu anlayacağınız, her hareket göze çarpıyordu o parlak ışığın altında... ve o, işte bu kocaman, geniş salonun içinden omuzlarını dikleştirerek ağır ağır, salına salına yürüyüp geçti, ara sıra o tanımlaması olanaksız tavrıyla birine selam veriyordu, beni kendine bağlayan o görkemli, buz gibi, soylu dinginliğiyle. Bense... bense geride kalmıştım, söyledim ya, adeta felç olmuştum, sonunda onun gitmekte olduğunu kavradım... ben ne olduğunu anlayana kadar o salonun öteki ucuna, kapıya varmıştı bile... O zaman... ah, şimdi bunu düşünmek bile utandırıyor beni, birden kendimi toparladım ve koştum, duydunuz mu koştum, yürümedim, takır takır ses çıkaran ayakkabılarımla salonu koşarak geçtim, onun arkasından gittim. Adımlarımın sesini duyuyor, herkesin şaşkınlık dolu bakışlarını üzerimde hissediyordum... utançtan yerin dibine geçebilirdim... daha koşarken yaptığım çılgınlığın farkındaydım... ama artık... artık geri dönemezdim. Kapıda ona yetiştim... bana döndü, gözleri kurşuni bir çelik gibi içime işledi, burun delikleri öfkeden titriyordu, kekeleyerek konuşacaktım ki... birden... birden bir kahkaha attı... berrak, kaygısız, içten gelen bir kahkaha ve yüksek sesle, herkesin duyabileceği bir sesle, 'Ah, doktor,' dedi, 'oğluma yazacağınız reçete şimdi aklınıza geldi demek... ah, şu bilim adamları...' Yakınımızda duran birkaç

çift iyi niyetle güldüler... anladım, durumu kurtarmakta gösterdiği ustalık beni sersemletmişti... elimi cebime atıp bloknotumu çıkardım, boş bir yaprak kopardım... yaprağı önemsemeden aldı, sonra da... soğukça, teşekkür edercesine gülümseyip gitti... İlk önce ferahladım, ustalığıyla benim çılgınlığımı telafi ettiğini, durumu kurtardığını görmüştüm... aynı zamanda her şeyi yitirmiş olduğumu, bu kadının, o aşırı çılgınlığım yüzünden benden nefret ettiğini de anlamıştım... hem de ölesiye nefret ettiğini... kapısının önüne yüz kez de gitsem her seferinde beni kovacaktı.

"Sendeleyerek yürüdüm salonda... insanların bana baktıklarını fark ediyordum... herhalde tuhaf bir görünümüm vardı. Büfeye gidip peş peşe iki, üç, dört kadeh konyak yuvarladım... bu beni yere yıkılmaktan kurtardı... sinirlerim iyice laçka olmuştu, dayanamıyordum... Sonra yan kapıların birinden, bir suçlu gibi gizlice dışarı süzöldüm... Kadının kakhahasının hâlâ duvarlarda asılı kaldığı o salondan beni hiçbir güç bir daha geçiremezdi artık. Gittim, tam olarak nereye gittiğimi bilemiyorum... birkaç meyhaneye girip çıktım ve sarhoş oldum... Bir saniye bile ayık kalmak istemeyen biri gibi kafayı çektim... ama duyularım uyuşmuyordu bir türlü... onun kakhahası aklımdan çıkmıyordu, tiz ve kötücül kakhahası... o kakhabayı, o lanet olası kakhabayı aklımdan silemiyordum... Sonra limanda oradan oraya dolaştım... tabancamı evde bırakmamış olsaydım kendimi vurabilirdim. Bundan başka hiçbir şey düşünemiyordum, kafamda bu düşünceyle eve gittim... dolabın sol yanındaki, tabancamın durduğu çekmeceye salt bu düşünceyle yaklaştım... yalnızca bu düşünceyle.

"Kendimi öldürmememin nedeni... size yemin ederim ki korkaklık değildi... silahın o soğuk horozuna basmak benim için bir kurtuluş olurdu... ama nasıl anlat-

sam... içimde bir sorumluluk hissediyordum... o kadının bana ihtiyacı olabileceği, ihtiyacı olduğu düşüncesi beni deli ediyordu, odaya döndüğümde perşembe sabahı olmuştu, cumartesi günü de... söylemişim ya... gemi gelecekti, bu kadının, bu kibirli, gururlu kadının, kocasının ve herkesin önünde bu utanca dayanamayacağını biliyordum... düşüncesizce harcanan o değerli günleri, zamanında yapılacak bütün yardımları engellemiş olan o saçma aceleciliğimi düşünmek beni nasıl eziyordu bilerseniz... odamda saatlerce, evet yemin ederim saatlerce bir aşağı bir yukarı dolaştım, ona nasıl yaklaşabilirim, olanları nasıl telafi edebilirim, ona nasıl yardımcı olabilirim diye beyin patlattım... çünkü onun beni artık evine sokmayacağına emindim... onun gülüşünü, burun deliklerinin öfkeyle titreyişini bütün hücrelerimde duyuyordum hâlâ. O üç metrelik küçük odada saatlerce, gerçekten saatlerce dolandım durdum... sabah oldu. ögle üzeri oldu...

"Birden kendimi masanın başında buldum... Bir destek mektup kâğıdı alıp ona mektup yazmaya başladım... her şeyi yazıyordum... yaltaklanıyor, bağışlanmamı diliyor, ben bir çılgınım, caniyim diyordum... bana güvenmesini istiyordum... eğer isterse bir saat içinde o kentten uzaklaşacaktım, o ülkeden, hatta dünyadan... tek istediğim beni bağışlaması, bana güvenmesiydi, son anda, en son anda ona yardım etmeme izin vermesiydi, böylece tam yirmi sayfa doldurdum... bu yazdıklarım, cinnet anında yazılmış anlatılmaz, müthiş bir mektup gibiydi, masadan kalktığımda ter içindeydim, oda çevremde dönüyordu, bir bardak su içmek zorunda kaldım... Ancak ondan sonra mektubu bir kez okumayı denedim, ama ilk satırları okurken içimi dehşet sardı... titreyerek katladım mektubu, bir zarf aldım... İşte o andı birden sarsıldım. Asıl ne yazmam gerektiğini, taşı gediğine koyacak söz-cükleri bulmuştum Yazı kamışını tekrar elime aldım, en

son sayfaya şunları yazdım: 'Burada, sahildeki otelde sizin beni bağısladığınızı bildirecek haberi bekleyeceğim. Saat yediye kadar sizden bir yanıt almazsam, kendimi vuracağım.'

"Sonra mektubu aldım, oteldeki çocuklardan birini çağırıp mektubu hemen yerine ulaştırmasını istedim ondan. Sonunda her şeyi söylemiştim – her şeyi!"

Yanı başımızda bir şey tıkırdadı, tangırdadı. Eliyle sertçe çarpınca viski şişesini devirmişti; yerleri yoklayarak onu aradığını duydum, sonra birden elini uzatıp tutuverdi şişeyi; sonra da o boş şişeyi küpeştenin üstünden denize fırlattı. Birkaç dakika sessiz kalmıştı, sonra yeniden başladı söze, bu kez daha da heyecanlı ve telaşlıydı anlatımı.

"Artık inançlı bir Hıristiyan değilim ben... benim için cennet de yok, cehennem de... cehennem diye bir şey varsa da korkmuyorum ondan, çünkü bu cehennem, benim o gün öğle öncesinden akşama kadar yaşadığım saatlerden daha kötü olamaz... Küçük bir oda düşünün, güneşin sımsıcak ısıttığı, hele öğle güneşinde ateş gibi... içinde masa, sandalye ve yataktan başka bir şey olmayan küçük bir oda... masanın üzerinde yalnızca bir saat ve bir tabanca... masanın önünde de bir adam... bu masadan ve saatin saniye kolundan gözünü ayırmayan bir adam... yemek yemeyen, içki içmeyen, sigara içmeyen ve heyecanlanmayan bir adam... bu adam... iyi dinleyin... bu adam tam üç saat boyunca... gözünü kadranın beyaz çerçevesinden ve bu çerçeve boyunca tik taklarla ilerleyen koldan ayırmadı. O günü... o günü böyle geçirdim, yalnızca bekledim, bekledim, bekledim... ama bu bekleyişim tıpkı... tıpkı bir Amok koşucusunun anlamsızca, yolundan sapmadan, çılgınca, hayvanca bir inatla yaptığı şey gibiydi.

"Evet... ben size bu saatleri betimleyemeyeceğim... bu olanaksız... böyle bir şeyi, aklını kaçırmadan yaşamaman nasıl mümkün olabildiğini ben de anlayamıyorum... İşte... saat tam üç yirmi ikide... bunu biliyorum, çünkü gözüm saatteydi, birden kapı tıklatıldı... Ayağa fırladım... kaplanın avının üstüne atlaması gibi bir fırlamaydı bu; bir hamlede odayı geçip kapıya varıyorum, kapıyı açıyorum, kapının önünde ürkek bir küçük Çinli çocuk duruyor, elinde katlanmış bir kâğıt var, ben kâğıdın üstüne atlarken Çinli bir anda gözden kayboluyor.

"Kâğıdı açıyorum, okumak istiyorum, ama okuyamıyorum. Gözlerim kıpkırmızı... şu işkenceye bakın, sonunda, en sonunda o kadından bir haber alıyorum, ama gözbebeklerimin önünde her şey titreşiyor, kıpırdıyor... başımı suyun altına sokuyorum, biraz gözüm açılıyor, kâğıdı yeniden elime alıp okuyorum: 'Çok geç! Ama evde bekleyin. Belki size telefon ederim.'

"Eski bir broşürden kopartılmış o buruşuk kâğıt parçasında imza yoktu, kurşunkalemle aceleyle yazılmış, birbirine girmiş harfler aslında yazısı düzgün birine ait... bu kâğıdın beni neden bu kadar sarstığını bilmiyorum... bir dehşet, bir gizem saklıydı o kâğıtta, sanki kaçarken, yolda bir pencerenin girintisine dayanılarak ya da hareket halindeki bir arabanın içinde yazılmış gibiydi... Bu gizemli kâğıttan benim ruhuma tanımlanmayan bir şey vurdu soğuk soğuk, korku gibi, telaş gibi, dehşet gibi bir şeydi bu... yine de... yine de mutluydum; bana yazmıştı, henüz ölmemeliydim, ona yardım edebilirdim... belki... edebilirdim... en çılgın olasılıkların, umutların içine gömüldüm, o küçük kâğıdı yüz kez, bin kez okudum, öptüm... unutulmuş, atlanmış bir sözcük var mı diye inceledim onu... kurduğum hayaller gitgide derinleşti, karıştı, sanki açık gözle muhteşem bir düş görüyordum, felç olmuştum sanki, uykuyla uyanıklık arasında belirsiz ama

yine de hareketli bir şey yaşıyordum, belki çeyrek saat sürdü bu, belki de birkaç saat...

"Birden irkildim... Kapı mı çalınmıştı?.. Soluğumu tuttum... bir dakika, iki dakika kıpırtısız bir sessizlik... Sonra yine yavaşça, tıpkı fare kemirir gibi, kapıda hafif ama ısrarlı bir tıkırtı... Ayağa fırladım, dengemi bulamamıştım, kapıyı ardına kadar açtım, dışarıda o çocuk duruyordu, yumruğumla ağzını dağıttığım çocuk... esmer yüzü kül rengi olmuştu, şaşkın bakışlarından mutsuzluk okunuyordu... Korkunç bir şey olduğunu sezdim. 'Ne... ne oldu?' diyebildim güçlükle. '*Come quickly*,' dedi, başka da bir şey söyleyemedi... Merdivenden aşağı atıldım, o da peşimden geldi. Bir sado, yani küçük bir araba bekliyordu kapıda, hemen bindik... 'Ne oldu?' diye sordum çocuğa. Titreyerek baktı bana ve dudaklarını sımsıkı kapayıp sustu... Bir kez daha sordum; ama o hiç konuşmadı... İçimden yine suratına yumruğu patlatmak geliyordu, ama kadına bir köpek gibi sadık oluşu yüreğimi sıplatmıştı... bir daha soru sormadım... Küçük araba kalabalığın arasından öyle bir hızla geçiyordu ki insanlar küfürler savurarak iki yana fırlıyorlardı; sahilde Avrupalıların oturduğu mahalleden çıkıp yoksulların mahallesine geçtik ve devam ettik, Çinlilerin karmaşasının içine girdik... Sonunda daracık bir sokağa geldik, iyice kentin dışındaydı burası... alçak bir evin önünde durduk... Pis bir evdi bu, kendi içine gömülmüş gibiydi; önde, kapısında fener asılı bir dükkân vardı... içinde esrar çekilen evlerin ya da genelevlerin gizlendiği, hırsız yuvası ya da hırsızlara yataklık eden yerlerden biriydi... Çocuk kapıyı telaşla çaldı... Kapının aralığından biri fısıldadı, üst üste sorular sordu... Artık dayanamadım, oturduğum yerden fırladım, aralık duran kapıyı itip açtım... yaşlı bir Çinli kadın bir çığlık atarak geriye kaçtı... çocuk arkamdan geldi, beni koridordan geçirdi... bir başka kapıyı açtı... karanlık

bir odaya açılıyordu bu kapı, keskin bir içki kokusu vardı içeride ve pıhtılaşmış kanın pis kokusu. Odada bir şey inledi, el yordamıyla ilerledim..."

Yine sustu adam. Sonra duyduğum ses, konuşmadan çok hıçkırığa benziyordu.

"El yordamıyla... el yordamıyla ilerledim... ve orada... orada, pis bir şiltenin üzerinde... acıdan iki büküm olmuş... inleyen bir insan parçası vardı... o vardı..."

"Karanlıkta yüzünü göremiyordum... Gözlerim henüz karanlığa alışmamıştı... bunun için ellerimin yardımıyla yürüdüm... eli... sıcaktı... yanıyordu... Ateşi vardı, yüksek ateşi... tüylerim diken diken oldu... her şeyi anlamıştım... benden kaçıp buraya sığınmıştı... pis bir Çinli kadının elinde sakatlanmıştı... çünkü buradaki insanların ağızlarını açmayacağını umuyordu... bana güvenmektenşe şeytan gibi bir cadının kendini öldürmesine izin vermişti... çünkü çılgın ben, onun gururunu yaralamış, zamanında yardımcı olmamıştım... benden korktuğundan daha az korkuyordu ölümden çünkü..."

"Işık istedim haykırarak. Çocuk fırladı; iğrenç Çinli kadın titreyen elleriyle isli bir gaz lambası getirdi... O sarı benizli rezilin gırtlığına sarılmamak için kendimi güç tuttum... lambayı masaya koydular... lambanın sarı, parlak ışığı işkence çekmiş o bedenin üzerine vuruyordu... Ve birden... birden her şeyden sıyrıldım, bütün o sersemlikten, öfkemden, pis bir gübre yığını gibi birikmiş tutkumdan... artık yalnızca doktordum, yardım eden, hisseden, bilen bir insandım... kendimi unutmuştum... açılmış zihnim, aydınlık kafamla o korkunç şeyle mücadele ediyordum... Düşlerimde arzuladığım o çıplak bedeni artık... nasıl söyleyeyim... bir nesne olarak, bir organizma olarak görüyordum... hissettiğim artık kadın değil, ölüme karşı savaşılan bedendi, ölümcül bir acıyla kıvranan o insanı hissediyordum... Kanı; sıcak, kutsal ka-

nı ellerime fıskırıyordu, ama ne şehvet duyuyordum, ne de dehşet... yalnızca doktordum şimdi... yalnızca çekilen acıyı görüyordum ve...

"Ve bir mucize olmazsa her şeyin bitmiş olduğunu da gördüm bir anda... o canı, beceriksiz ellerin altında yaralanmış, kanı neredeyse tükenmişti... bu leş kokulu kovukta o kanı durduracak hiçbir şey yoktu elimde, temiz su bile yoktu... elimi neye atsam leş gibiydi...

"Hemen hastaneye gitmeliyiz," dedim. Ben bunu söyler söylemez, o perişan beden birden doğruldu. 'Hayır... hayır... ölmeyi yeğlerim... kimse bilmemeli... bilmemeli... eve gidelim... eve gidelim...'

"Anlamıştım... onun için önemli olan sırrıydı, onuruydu... hayatı değil... Ben de – ben de onu dinledim... Çocuk bir sedye getirdi... kadını üstüne yatırdık... ve böylece... o bitkin ve ateşli, neredeyse cansız bedeni... gecenin içinde taşıdık... eve götürdük... sorular soran, dehşete düşen hizmetkârları yanıtsız bıraktık, bir hırsız gibi onu odasına taşıyıp kapıyı kilitledik... Sonra da... sonra da ölüme karşı o uzun savaş başladı..."

Ansızın bir el kolumu sımsıkı kavradı, duyduğum acı ve korkudan neredeyse haykıracaktım. Karanlıkta yüzü öyle yakınımdaydı ki bir maskeye benzemişti, birden parlayan bembeyaz dişlerini görüyordum, ay ışığının solgun yansısında gözbebeklerini görüyordum, iki kocaman kedi gözü gibi parlıyorlardı. Artık konuşmuyor, çılgılık çılgına bir öfkenin pençesinde haykırıyordu:

"Siz, yabancı; burada şezlonga uzanmış yatan, dünyayı gezen yabancı; bir insanın ölmesinin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bedenin bükülmesini, moraran tırnakların boşluğa saplanışını, gırtlaktan gelen hırıltıları, her uzvun mücadelesini, dehşet verici sona karşı direnen parmakları, gözlerin anlatılmaz bir dehşetle açıl-

masını gördünüz mü, böyle bir şeye tanık oldunuz mu, böyle bir şey yaşadınız mı, siz avare adam; bir görevden söz edercesine yardımdan söz eden siz dünya gezgini? Doktor olarak sık sık gördüm böyle şeyler, birer vaka olarak gördüm... bir olgu olarak... adeta inceledim bunları... ama bir kez yaşadım bunu, biriyle birlikte yaşadım, bir kez biriyle birlikte öldüm o gece... Akıp duran kanı durdurmak için bir şey bulmak, bir şey yaratmak, gözü-mün önünde ateşler içinde yanan o bedenin ateşini almak için... gitgide yaklaşan ve o yatağın uzağında tutamadığım ölüme karşı bir şey bulabilmek için oturup kafamı patlatırcasına düşündüğüm o korkunç gece... doktor olmanın, bütün hastalıkların çaresini bilmenin -sizin bilgece ifade ettiğiniz gibi, yardım etmek görevini üstlenmenin- ama yine de ölen birinin başında çaresizce oturmanın, olacakları bilmenin ama yine de elinden bir şey gelmemenin ne demek olduğunu bilir misiniz? Bedeninizdeki bütün damarları parçalasanız da yardım edemeyeceğinizi, bu korkunç gerçeği bilirsiniz bir tek... sevdiğiniz bir bedeni görmek, acıların pençesinde kıvranan, çaresizce kanayan bir bedeni ve bir coşan bir duran, parmaklarınızın altından kayıp giden bir nabız dinlemek... doktor olmak ve yine de hiçbir şey bilememek, hiçbir şey, hiçbir şey... yalnızca orada oturup, kiliselerde dua eden yaşlı kadınlar gibi dua etmek, sonra varolmadığını bildiğiniz acınası bir tanrıya yumruklarınızı sıkmak; bunu anlıyor musunuz? Anlıyor musunuz? Bir tek... bir tek şeyi aklım almıyor... nasıl oluyor da insan böyle anlarda yanındakiyle birlikte ölmüyor... nasıl oluyor da insan ertesi sabah uykudan uyanıyor, dişlerini fırçalıyor, kravatını takıyor... benim hissettiklerimi yaşayan biri nasıl oluyor da yaşamaya devam edebiliyor, onun soluğu, uğruna mücadele ettiğim, ruhumun bütün gücüyle elimde tutmak istediğim o ilk insan nasıl da elimden uçup

gitti... nereye bilmem ama gitgide hızlanarak gitti, bense o hasta zihnimde bu insanı, bu tek kişiyi alıkoyabilmek için hiçbir şey bulamadım...

"Üstüne üstlük, çektiğim işkenceyi iki katına çıkartan bir başka şey vardı... Onun başucunda otururken -acıları hafiflesin diye ona morfin vermiştim, öylece yatıyordu, yanakları alev alev, hem sıcak hem solgundu- evet... orada öylece otururken, bakışlarında korkunç bir gerilim ifadesi olan bir çift gözün arkamdan üzerime dikildiğini hissettim. .. Çocuk yere oturmuş alçak sesle dua ediyordu... Bakışlarımız karşılaştığında o... yo, bunu anlatmam çok güç... köpeksi bakışlarına öyle bir yalvarış, öyle bir minnet ifadesi geliyordu ki... bir yandan da kadını kurtarmam için bana yalvarırcasına ellerini havaya kaldırıyordu... anlıyor musunuz, ellerini uzatıyordu bana, bana, bir Tanrıya uzatır gibi... bana... bu iktidarsız zavallıya... her şeyin bittiğini... yerde koşuşturan bir karınca kadar işe yaramaz olduğunu bilen bu adama... Ah nasıl da işkence ediyordu bana onun bakışları, benim mesleğime beslediği bu fanatik, içgüdüsel umut... öyle dokunuyordu ki bana onun bu hali, neredeyse bağırarak, tekmeleyecektim... ancak, kadına duyduğumuz sevginin... gizin... bizi birleştirdiğini seziyordum... Tam arkamda oturuyordu o sinmiş hayvan, o kaygı topağı... bir şey istemeyegöreyim, hemen çıplak ayaklarının üzerinde sessizce doğruluyor, elleri titreyerek uzatıyordu bana istediğim şeyi... umutla uzatıyordu, sanki yardım edebilecekmış, verdiği şey kadının kurtuluşu olacaktı gibi... Biliyorum, kadına yardım edebilmek için bileklerini bile keserdi... işte böyle biriydi o kadın, insanları bu kadar etkileyebiliyordu... bense... bense bir damla kanı kurtaracak güce bile sahip değildim... Ah o gece, o korkunç gece, yaşamla ölüm arasında geçen o bitmez gece!

"Sabaha karşı bir kez daha uyandı kadın... gözlerini

açtı... artık kibirli ve soğuk değildi o gözler... adeta yabancı bakışlarla odayı tararken içlerinde nemli bir ateş yanıyordu... Sonra bana baktı; düşünüyor, benim kim olduğumu hatırlamak istiyor gibiydi... ve ansızın... gördüm... beni hatırladı... çünkü bir ürkü, bir kasılma... yüzü düşmanlıkla, dehşetle gerildi... kaçmak istercesine çırpındı kolları... benden uzağa... uzağa, uzağa... onu... geçmişte kalan o saati düşündüğünü anladım... Ama sonra bilinçlenir gibi oldu, bakışları dinginleşti, derin derin soluk aldı... konuşmak, bir şeyler söylemek istediğini sezdim... elleri yeniden kasılmaya başladı... doğrulmak istedi, ama çok güçsüzdü... onu yatıştırdım, üzerine eğildim, o zaman bana uzun uzun, acılı gözlerle baktı... dudakları kıpırdadı... son bir çabayla, 'Kimse bilmeyecek değil mi?... Kimse?' diyebildi.

"'Kimse,' dedim, onu inandırabilmek için tüm gücümü harcayarak, 'size söz veriyorum.'

"Ama gözlerinde hâlâ huzursuzluk okunuyordu... Ateşten yanan dudaklarından belli belirsiz şu sözcükler dökülebildi:

"'Yemin edin... kimse bilmeyecek... yemin edin.'

"Yemin eder gibi elimi havaya kaldırdım. Bana baktı... anlatılmaz bir bakışla baktı... yumuşacıktı bakışı... sıcacıktı, minnettardı... evet gerçekten, gerçekten minnettardı... Bir şey daha söylemek istedi, ama gücü yetmedi. Upuzun yatıyordu, gösterdiği çabadan bitkin düşmüştü, gözleri kapalıydı. İşte o zaman korkunç olay başladı... korkunç olay... tam bir saat boyunca mücadele etti; ama ancak sabah olunca bitti her şey."

Uzunca bir süre sustu. Ne kadar zaman sustuğunu ancak orta güvertedeki çanın sesi sessizliği bölünce fark ettim: bir, iki, üç kez sertçe çaldı çan – saat üçtü. Ayn ışığı gücünü yitirmişti, ama havada bir başka, daha solgun

aydınlık titreşiyordu, ara sıra da meltemsi bir rüzgâr esiyordu üzerimize. Yarım saat, bir saat geçince hava aydınlandı, sabahın ışığında havanın griliği çözüldü. Bulunduğumuz yere düşen gölgeler artık yoğun ve koyu olmadığı için yüzünü daha açık seçik görebiliyordum; kasketini çıkarmıştı, saçsız başında acılar içindeki yüzü daha da ürkünç görünüyordu. Parlayan gözlük yine bana çevrildi, adam kendini toparladı, sesinin tonu alaylı ve kesindi.

"Onun sonu gelmişti, ama benimki değil. Ölüyle baş başaydım, ama tanımadığım bir evde, sırlara tahammülü olmayan bir kentte yapayalnızdım ve ben... bu sırrı korumalıydım... İçinde bulunduğum durumu bir düşünün: Sömürge'deki en iyi aileden gelen bir kadın, sağlıklı yerinde, bir gece hükümet konağındaki baloda dans ediyor, sonra yatağında ölü olarak yatıyor... yanında güya uşağın çağırmış olduğu yabancı bir doktor var, doktorun nereden, nasıl geldiğini evde gören olmamış, kadını gece bir sedyeyle eve taşıyıp kapıları kilitlemişler... sabahleyin de ölmüş... ancak o zaman hizmetkârları çağırmışlar, evin içi feryat figan dolmuş... bir anda komşular da öğrenmiş durumu, bütün kent de... şimdi birinin bunları açıklaması gerek... yani benim, uzaktaki bir hastaneden gelme bu yabancının... Ne keyifli durum, değil mi?..

"Beni neyin beklediğini biliyordum. Bereket o çocuk yanımdaydı, o efendi oğlan, ne istediğimi gözlerimden anlıyordu; bu sarı benizli üzgün yaratık da burada bir savaş olacağını anlıyordu. 'Neler olup bittiğini kimse'nin bilmemesini istiyor bayan,' demiştim ona. Köpek gibi nemli, ama kararlı bakışlarıyla bana bakıp, 'Evet efendim,' demiş, başka da bir şey söylememişti. Ama döşemedeki kan izlerini silmiş, ortalığı düzeltmişti; onun kararlılığı sayesinde ben de kendimi toparlamıştım.

"Hayatımda hiç bu kadar güçlü olmamıştım, bir daha da kolay kolay olamam zaten. İnsan her şeyini kaybe-

derse, elindeki son şeyi kaybetmemek için umarsızca mücadele eder, benim elimdeki son şey de o kadından kalanlardı, onun giziydi. Büyük bir dinginlik içinde, insanlarla görüştüm, hepsine uydurduğum aynı öyküyü anlattım, doktor çağırmak üzere yolladığı çocuğun yolda bana rastladığını söyledim. Ama görünüşte dingin bir biçimde konuşurken... asıl önemli olacak şeyi bekliyordum; defin ruhsatı verecek denetçiyi; o gelmeden cesedi ve onunla birlikte gizini tabuta koyamazdık... Unutmayın ki günlerden perşembeydi, cumartesi günü de kocası dönüyordu...

"Saat dokuzda hükümet doktorunun geldiğini bildirdiler. Onu ben çağırtmıştım, benim hem amirimdi hem de rakibim; kadının bir zamanlar aşağılayarak söz ettiği ve tayin olma talebimi şimdiye dek mutlaka öğrenmiş olması gereken kişiydi. Bana bakar bakmaz hissettim zaten: Bana düşmandı. Ama bu düşmanlık bana daha da güç verdi.

"Daha odaya girmeden sordu: 'Bayan...-adını söyledi kadının- ne zaman... öldü?'

"Sabah altıda.'

"Sizi ne zaman çağırttı?'

"Akşam on birde.'

"Onun doktoru olduğumu biliyor muydunuz?'

"Evet, ama bekleyecek zaman yoktu...hem... merhume beni çağırtmıştı. Başka doktor getirtilmesini istememişti.'

"Gözlerini bana dikti: solgun, hafifçe yağ bağlamış yüzü kızarmaya başladı, öfkелendiğini seziyordum. Bana gereken de buydu işte; çabuk karar verilmeliydi, çünkü sinirlerimin daha fazla dayanmayacağını hissediyordum. Ters bir yanıt vermek istedi bana, sonra umursamazca, 'Bana ihtiyacınız olmadığını düşünüyorsunuz ama ölümü ve nasıl olduğunu belgelemek benim görevim.'

"Onu yanıtlamadım, arkasından odaya girdim. Son-

ra bir adım geri çekilip kapıyı kilitledim, anahtarı alıp masanın üzerine bıraktım. Şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı. 'Bu da ne demek?'

"Dingince karşısına dikildim.

"Burada söz konusu olan, ölüm nedenini saptamak değil, bir başka neden bulmak. Bu kadının beni çağırma nedeni... talihsiz bir müdahalenin arkasından kendisini tedavi edebilmemdi... onu kurtaramadım, ama ona onurunu koruyacağıma söz verdim, bunu da yapacağım. Bana yardımcı olmanızı rica ediyorum!"

"Gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmıştı. Benim, yani hükümet doktorunun burada bir suçu örtbas edeceğine düşünmüyorsunuz herhalde?" diye kekeledi.

"Evet, düşünüyorum, bunu bekliyorum.'

"Sizin işlediğiniz bir suç için..."

"Bu kadına elimi bile sürmemiş olduğumu size söyledim... yoksa şimdi karşınızda durmaz, kendi işimi kendim bitirirdim. Bu kadın suçunun –siz böyle düşünüyor-sanız– cezasını çekti, ama herkesin bunu öğrenmesi gerekmez. Bu kadının onurunun gereksiz yere kirletilmesine de izin vermeyeceğim."

"Benim kararlı ses tonum karşısında iyice öfkelendi. 'Siz buna tahammül... yani... artık benim amirimsiniz ya da amirim olduğunuzu sanıyorsunuz... bana emir vermeye kalkışın bakalım... sizi o sindiğiniz kovuktan buraya çağırdıklarında burada pis bir şeyler döndüğünü hemen anlamıştım zaten...daha temiz bir muayenehanede çalışacaktınız, daha temiz bir göstermelik... Ama şimdi ben muayene edeceğim, ben, altında benim adım olan bir raporda, doğruların yazılacağına emin olabilirsiniz. Bir yalanın altına imza atmam ben.'

"Bense sakindim.

"Evet; bu defa atacaksınız. Yoksa bu odadan dışarı çıkamazsınız."

"Bunu söylerken elimi cebime atmıştım, tabancam yanımda değildi. Ama karşımdaki kasıldı. Ona doğru bir adım atıp yüzüne baktım.

"Dinleyin, size bir şey söyleyeceğim... işler çığırından çıkmasın diye. Hayatım hiç önemli değil... başkasınıninki de; nasıl olsa yola çıktım bir kez... benim için önemli olan, vermiş olduğum sözü tutmam ve bu ölümün biçiminin gizli kalması... Dinleyin: Belgeye bu kadının ölümünün sıradan bir ölüm olduğunu yazarsanız, size şerefim üzerine söz veriyorum ki bu hafta içinde bu kentten ve Hindistan'dan ayrılırım; eğer isterseniz, tabut mezara indirildikten ve ben, kimsenin... anlıyor musunuz, kimsenin bu işi araştırmayacağından emin olduktan sonra tabancamı alıp kendimi vururum da. Bu sözlerim yeterli sanırım; yeterli olmalı.'

"Sesimde tehditkâr, tehlikeli bir ton olmuş olmalı ki, ben farkında olmadan ona yaklaşıncâ, dehşete kapılmışçasına geri çekildi, tıpkı hançerini çekmiş, çılgın gibi koşan Amok koşucusunun önünden kaçan insanlar gibiydi... Bir anda değişiverdi... nasıl desem, büzüldü, tutulup kaldı... sert davranışından iz kalmadı, son bir kez, alttan alarak karşı koymaya çalıştı: 'Hayatımda ilk kez sahte bir belgeyi imzalamış olacağım... yine de, nasılsa bir hal yolu bulunur... neler olduğu biliniyor... ama benim böyle hiç düşünmeden bunu...'

"Elbette yapmamalıydınız,' diye destekledim onu, kararına yardımcı olmak için –(Haydi çabuk! Haydi çabuk! diye zonkliyordu şakaklarım)– 'ama şimdi, yaşayan birini inciteceğinizi ve ölmüş birine kötülük edeceğinizi düşünürseniz, sanırım hiç tereddüt etmezsiniz.'

"Başıyla evetledi. Masaya yaklaştık. Birkaç dakika içinde ölüm raporu hazırды (sonradan gazetede de bu rapor yayınlandı, ölümün bir kalp krizi sonucu olduğu açıklanıyordu raporda). Sonra doktor ayağa kalktı, bana baktı:

"Bu hafta gidiyorsunuz, değil mi?"

"Söz veriyorum."

"Yine baktı bana. Sert ve tarafsız görünmek istediğinin farkındaydım. 'Hemen bir tabut getirteyim,' dedi, içinde bulunduğu sıkıntıyı gizlemek için. Ama içimde ne vardı da beni böyle... bu derece rahatsız ediyordu. Birden bana elini uzattı ve içtenlikle sıktı. 'Umarım atlarsınız,' dedi. Ne demek istediğini anlamamıştım. Hasta mıydım ben? Deli miydim? Kapıya kadar eşlik ettim ona, kapıyı açtım, kalan son gücümle de kapattım. Sonra yeniden şakaklarım zonklamaya başladı, çevremde her şey sallanıyor, dönüyordu; kadının yatağının önünde yere yıkıldım... tıpkı Amok koşucusunun, koşusunun sonunda dayanma gücünün tükenip kendinden geçerek yere yuvarlanması gibi."

Yine ara verdi konuşmasına. Nedense ürperdim; geminin üstünde hafif bir uğultuyla esmeye başlayan sabah yelinin getirdiği ilk ürperti miydi bu? Ama karşımdaki o acılı yüz –ağaran günün yansımasıyla seçilir olmuştu– yine kendini toparladı:

"Yerde ne kadar yattığımı bilmiyorum. Biri bana dokundu. Yerimden fırladım. Çocuktı; çekinerek, köpeklenerek önümde duruyordu, huzursuzca gözlerime bakıyordu.

"İçeri girmek isteyen biri var... onu görmek istiyor..."

"Kimse giremez içeri."

"Evet... ama..."

"Gözleri korku doluydu. Bir şey söylemek istiyor ama cesaret edemiyordu. Bu sadık hayvan belli ki çıkmazdaydı.

"Kimmiş gelen?"

"Dayak yemekten korkar gibi titreyerek baktı bana.

Sonra söyledi, bir ad söyledi... Nasıl oluyor da böylesine değersiz birinde bir anda bunca bilgelik oluyor, nasıl oluyor da bazı anlarda bunun gibi ahmaklar inanılmaz derecede nazik olabiliyorlar? Sonra söyledi... ürkerek söyledi...

"O geldi," dedi.

"Yerimden fırladım, anlamıştım, bu yabancıyı tanımak için sabırsızlanıyor, yerimde duramıyordum. Anlıyor musunuz, onca işkencenin ortasında, özlemle, korkuyla ve telaşla yanıp tutuştuğum sırada 'O'nu tümüyle unutmuştum, işin içinde bir erkeğin daha olduğunu unutmuştum... bu kadının sevdiği, benden esirgediği şeyi tutkuyla verdiği bir adam olduğunu... On iki ya da yirmi dört saat önce ben bu adamdan nefret ediyordum, onu parçalayabilirdim... Şimdiyse... onu görmek... o kadın tarafından sevildiği için onu sevmek arzusuyla nasıl yanıp tutuştuğumu size... size anlatamam.

"Bir adımda kapıya gittim. Kapıda genç, hem de çok genç bir subay duruyordu, çekingen, küçük, solgun. Tıpkı bir çocuk gibiydi, öyle gençti ki, bir erkek gibi davranmaya, kendini tutmaya çalışıyordu... heyecanını gizlemeyle çabalaması içime öyle dokundu ki... Şapkasını çıkarmaya çalışırken ellerinin titrediğini hemen gördüm... İçimden onu kucaklamak geldi... çünkü görmek istediğim gibiydi, bu kadına sahip olduğunu düşlediğim adam gibiydi... baştan çıkarıcı, kibirli biri değildi yani... hayır, çocuk sayılırdı, kadının kendini verdiği saf kırılğan bir insandı.

"Çekinerek duruyordu karşımda o genç adam. Merakla bakan gözlerim, aşırı heyecanım onu daha da şaşkına çevirmişti. Dudaklarının üzerindeki ince bıyığı, onu ele verircesine titredi.. Hıçkırarak ağlamamak için kendini zor tutuyordu bu genç subay, bu çocuk.

"Özür dilerim," dedi sonunda. 'Bayanı... şeyi, onu görebilir miyim?'

"Hiç düşünmeden, farkına bile varmadan kolumu omzuna attım o yabancıнын ve hasta bir insana yardım edercesine onu tutup götürdüm. Sımsıcak, minnettar bir bakışla baktı bana, şaşkıındı... bizi bağlayan bir şey olduğunu o anda anlamıştık... Ölünün yanına gittik... Orada, beyaz çarşafaların arasında bembeyaz yatıyordu; orada olmamın genç subayı rahatsız ettiğini sezdim, onu kadınla yalnız bırakmak için biraz geriye çekildim. Çekingen, tutuk adımlarla ağır ağır yaklaştı ona, içinin nasıl dolup taşığını omuzlarından görebiliyordum, korkunç bir fırtınaya karşı yürüyen biri gibi adım atıyordu... yatağın önünde birden yere diz çöktü, tıpkı daha önce benim yaptığım gibi.

Hemen öne fırladım, omuzlarından tutup kaldırdım onu ve bir koltuğa götürdüm. Artık utanmıyor, acısını ağlayarak dışa vuruyordu. Hiçbir şey söyleyemiyordum; yalnızca bilinçsizce, onun sarı, çocuklarıinki gibi yumuşacık saçlarını okşuyordum. Elime uzandı... hafifçe, ama korkarak tuttu... bakışlarını üzerimde hissettim... 'Söyleyin doktor,' dedi, 'canına mı kıydı?'

"'Hayır,' dedim.

"'Peki... yani... ölümünden sorumlu... olan kimse var mı?'

"'Hayır,' dedim yine, oysa içimden ona, 'Ben! Ben! Ben!' diye haykırmak geliyordu. 'Bir de sen! İkimiz! Bir de onun inadı, o uğursuz inadı!' Ama sustum. Bir kez daha, 'Hayır,' dedim, 'kimsenin suçu yok... yazgısı böyleymiş!'

"'İnanamıyorum,' diye inledi, 'inanamıyorum. Daha önceki gün balodaydı, gülümsüyordu, bana el sallamıştı. Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir, nasıl olabilir?'

"Upuzun bir yalan anlattım ona. Kadının sırrını ona da açıklamadım. O birkaç gün iki kardeş gibi konuştuk, bizi bağlayan duygu adeta bir ışık gibiydi üzerimizde...

birbirimize güvenmiyor, ama ikimiz de hayatımızın bu kadına bağılı olduğunu hissediyorduk... Kimi zaman gerçek dudaklarımın ucuna kadar geliyor, ama dişlerimi sıkıyordum; o kadının kendisinden bir çocuk beklediğini o subay hiçbir zaman öğrenmedi... o çocuğu öldürmemin istendiğini ve kadının kendisiyle birlikte çocuğu da uçuruma sürüklediğini de... Yine de o subayın evinde saklandığım o günlerde –size söylemeyi ihmal ettim, ben aranıyordum çünkü– tek konumuz kadındı... Kocas gel-diğinde tabut kapatılmıştı... Ölüm raporuna inanmak istememişti adam, insanlar türlü şeyler anlatıyorlardı... adam da beni aradı... Ama benim onu görmeye tahammülüm yoktu, çünkü kadına eziyet çektiğini biliyordum... saklandım... dört gün boyunca evden çıkmadım, ikimiz de çıkmadık... kadının sevgilisi, kaçabilmem için sahte bir ad vererek benim için bir gemi bileti almıştı... kimse beni tanımasın diye gece vakti bir hırsız gibi bindim gemiye... sahip olduğum ne varsa geride bıraktım... yedi yıldır edindiğim her şeyle birlikte evimi, malımı mülkümü bıraktım; kim isterse alabilir bunları... görevimden izinsiz ayrıldığım için hükümettekiler de herhalde beni kara listeye almışlardır... ama artık o evde, o kentte kalamazdım... her şeyin bana onu hatırlattığı bu dünyada... Geceleyin bir hırsız gibi kaçtım, ondan uzaklaşabilmek, unutabilmek için... Ama güverteye adım atar atmaz... geceleyin... gece yarısı... yanımda arkadaşım... tam o sırada vinçle... vinçle bir şey çekiyorlardı yukarıya... dikdörtgen, kara bir şey... onun tabutunu... duydu-nuz mu: onun tabutunu... ben onu nasıl izlediysem o da beni buraya kadar izlemişti... ben orada durup onu tanı-mıyormuş gibi yaptım, çünkü kocası da oradaydı, tabut-la birlikte İngiltere'ye gidiyordu... belki de orada otopsi yaptırtacak...Kadını çekip kendine aldı o... şimdi yine kocasına ait... bize ait değil... ikimize de ait değil... Ama

ben buradayım... son dakikaya kadar onun yanında olacağım... kocası bunu asla bilemeyecek, bilmemeli de... onun sırrını asla açığa vurdurtmayacağım... onun yüzünden ölüme gittiği bu hergeleye karşı da koruyacağım... Hiçbir şey... hiçbir şey öğrenemeyecek o... onun sırrı bana ait, yalnız bana...

"İnsanları neden görmek istemediğimi şimdi... şimdi anlıyor musunuz... Cilveleşen, birleşen insanların kahkahalarını duymaya katlanamıyorum... çünkü aşağıda... geminin ambarında, çay balyalarıyla cevizlerin arasında onun tabutu duruyor... oraya gidemiyorum, o bölüm kilitli... ama bütün duyularıyla biliyorum, her an biliyorum... burada vals ya da tango yapsalar da biliyorum... budalaca bir şey bu, şu denizin altında milyonlarca ölü var, ayağımızı bastığımız her karış toprağın altında çürüyen bir ceset var... ama yine de dayanamıyorum, dayanamıyorum böyle maskeli balolar düzenleyip şehvetli kahkahalar attıklarında... bu ölü kadını hissediyorum, benden ne istediğini biliyorum... biliyorum, görevim henüz sona ermedi... henüz işim bitmedi... sırrı henüz güvenlikte değil... beni henüz serbest bırakmıyor o ölü..."

Orta güverteden ayaklarını sürüye sürüye yürüyen insanların sesleri, şakırtılar geliyordu: tayfalar gemiyi temizlemeye başlamışlardı. Suçüstü yakalanmış gibi irkildi adam; gergin yüzü korkuyla doldu. Ayağa kalkıp, "Ben gidiyorum," dedi, "gidiyorum artık." Onu seyretmek acı veriyordu bana: bakışları boş, gözleri ya içkiden ya da ağlamaktan kırmızı ve şişti. Duygularını paylaşmamı istemedi; büzülmüş bedeninden, duyduğu utançı sezdim, hem de sonsuz bir utançtı; sırrını bana, bu geceye açtığı için duyduğu utançtı. İçimden gelerek, "Öğleden sonra kabininize gelebilir miyim?" diye sordum.

Bana baktı; dudaklarına alaycı, sert, kinik bir ifade

oturdu, ağzından çıkan her sözcük kötülüğün elinde eğilip büküldü, çarpıldı.

"Yaa... şu ünlü yardımcı olmak göreviniz ha... yaa... bu özdeyişle benim dilimi çözdürdünüz. Ama yo, teşekkür ederim. Karşınızda içimi döktüğümünden bu yana kendimi daha iyi hissettiğimi sanmayın sakın. Benim bu rezil hayatımı artık kimse onaramaz. Saygıdeğer Hollanda hükümetine boşuna hizmet etmişim... Emeklilik hakkım gitti, beş parasız dönüyorum Avrupa'ya... bir tabutun arkasından kuyruğunu sallayan bir köpek gibi... Amok koşucusu olursanız sonsuza kadar cezasız kalamazsınız, sonunda insanı yere çarpar bu, umarım ben de yolun sonuna varmışımdır... İyi niyetli ziyaretinizi kabul edemem beyefendi, kabinimde bana arkadaşlık edecek şeyler var... birkaç şişe iyi cins viski, bazen beni avutur onlar, bir de eski dostum var, ne yazık ki zamanında kullanmamıştım onu, şu uslu Browning'imi... Gevezeliklerden daha çok işe yarar o... Lütfen rahatsız olmayın... İnsanın elinde kalan tek hak, canı istediği biçimde gebermektir... bunun için de yabancıların yardımına ihtiyacı duymamaktır."

Bir kez daha alayla baktı bana... hatta meydan okurcasına baktı, ama şunu hissettim: utanç duyuyordu, sonsuz bir utanç. Sonra omuzlarını kıstı, veda etmeden arkasını döndü, dikkati çekecek derecede yamuk bir biçimde, ayaklarını sürüyerek, aydınlanmış olan ön güverteden geçip kabinlerin bulunduğu yere doğru gitti. Ondan sonra onu bir daha görmedim. O gece ve onu izleyen gecelerde onu her zamanki yerinde aradım. Yolcuların arasında, kolunda siyah yas kurdelesini taşıyan bir Hollandalı tüccara rastlamış olmasaydım düş gördüğümü ya da fantastik bir olay yaşadığımı sanacaktım; bana söylendiğine göre bu tüccar karısını tropiklerde rastlanan bir hastalık yüzünden kaybetmişti. Adamı, insanların uzağında,

yüzünde ciddi ve acılı bir ifadeyle dolaşırken görüyordum, onun en gizli derdini bildiğim düşüncesi bana tuhaf bir çekingenlik veriyordu; önümden ne zaman geçse yana çekiliyordum, onun yazgısı hakkında kendi bildiğinden de fazlasını bildiğimi bakışlarımla ele vermekten korkuyordum çünkü.

Napoli limanında o tuhaf kaza oldu sonra, sanırım o yabancı, bana anlattığı öyküsünde bunun ipuçlarını vermişti. Akşam, yolcuların çoğu karaya çıkmıştı, ben de önce operaya gitmiş, arkasından da Via Roma'daki ışıklı kahvelerden birine oturmuştum. Bir sandalla gemiye geri dönerken, birkaç sandalın meşaleler ve gaz lambalarıyla geminin çevresinde dönüp durdukları dikkatimi çekmişti, karanlık güvertede de polislerle jandarmalar gizemli bir biçimde gidip geliyorlardı. Tayfalardan birine neler olduğunu sordum. Beni yanıtlamaktan öyle bir kaçındı ki susması konusunda talimat almış olduğunu hemen anladım, ertesi gün de, gemi yine huzur içinde ve hiçbir şey olmamışçasına Cenova'ya doğru yola çıktığında hiçbir şey öğrenemedik. Napoli limanındaki sözüm ona kazayı ancak İtalyan gazetelerinden, allanıp pullanmış olarak, öğrenebildim. O gece, diye yazıyordu gazeteler, yolcular görüp de rahatsız olmasınlar diye, ortalıktan el ayak çekildikten sonra Hollanda'ya ait sömürgelerden gelme soylu bir hanımefendinin tabutu geminin güvertesinden alınıp bir sandala konulmak istenmişti; kocasının gözetiminde tabut ip merdivenden indirilmiş, tam o sırada güvertenin üstünden ağır bir şey aşağı düşmüş, düşerken de tabutla birlikte onu indiren hamallarla kadının kocasını da sürükleyip denize fırlatmıştı. Bir gazete, merdivenden aşağı tabutun üstüne düşenin bir deli olduğunu iddia ediyordu; bir başkası da olayı yaldızlayarak anlatıyor, ip merdivenin yükün ağırlığına dayanama-

yıp koptuğunu söylüyordu; her ne olursa olsun, gemi şirketinin, olayın asıl oluş biçimini örtbas etmek için elinden geleni yaptığı anlaşılıyordu. Sandallara binenler, kadının kocasıyla hamalları epeyce uğraşarak denizden çıkarmışlardı, ancak kurşun tabut hemen denizin dibini boylamıştı, çıkarılması da mümkün değildi artık. Aynı anda bir başka haberde, kısaca söz edilen, kırk yaşlarındaki bir erkek cesedinin limana vurmuş olmasıyla, gazetelerde romantik bir biçimde yer alan kaza arasında okurlar hiçbir bağlantı kurmamıştı; o üç beş satırı okur okumaz, gazete sayfasının arkasından, o adamın bembeyaz suratıyla parıldayan gözlük camlarını, bir kez daha, bir hayalet gibi gördüm sanki.

AY IŖIĐI SOKAĞI

Fırtına yüzünden geciken gemimiz ancak akŖamın geç saatlerinde Fransa'daki küçük liman kentine ulaşabilmişti; Almanya'ya kalkan gece trenini kaırmıştık. Böylece, hiç ummadığımız bir biçimde, yabancı bir yerde bir gün geçirmemiz gerekmişti; ya kentin dış mahallelerindeki bir eğlence yerinde kadınlar orkestrasının hüznü müziğini dinleyerek geçirebilirdim bu akşamı ya da yolculuk sırasında ayaküstü tanışmış olduğum insanlarla yavan bir sohbete girilerek. Otelin yağ kokulu, duman içindeki küçük yemek salonundaki hava dayanılır gibi değildi, üstelik denizin temiz, tuzlu-serin soluğu hâldudaklarımda durduğundan, salondaki havanın boğucu pisliğini bir kat fazla hissediyordum. Sokağa çıktım, aydınlık, geniş cadde boyunca gelişigüzel yürüyerek muhafız kıtası orkestrasının çalmakta olduğu bir alana ulaştım, yoluma devam ederek dalgalara kapılmışçasına akıp giden insan seline karışıp ilerledim. Bu duygusuz ve taşra kılıklı insanların akıntısına kapılıp hiçbir şey düşünmeden sürüklenmek ilk başta hoşuma gitti, ancak daha sonra bu yabancıların arasında itilip kakılmak, onların saçma sapan kahkahaları, bana saldırırcasına bakan o şaşkın, yabansı ya da sırtkan gözler, beni belli belirsiz öne iten o dokunuşlar, binlerce küçük kaynaktan fışkıran

bu ışık ve yerde sürüklenen ayakların bu bitmez tükenmez sesi dayanılmaz geldi bana. Deniz yolculuğu sarsıntılı olmuştu, hâlâ iki yana gidip geliyormuşum gibi, başım dönüyormuş gibi geliyordu bana: ayaklarımın altındaki zemin hâlâ kayıyor, sallanıyor, toprak soluk alırcasına kabarıyor, sokak, ta gökyüzüne kadar havalanıyor gibiydi. Bu gürültü ve karmaşa birden başımı döndürdü, bundan kurtulmak için, adına bakmadığım bir yan sokağa saptım, oradan da daha küçük bir sokağa; ilerledikçe, bu anlamsız gürültü hafifliyordu; o sokaktan çıktım, kılcal damarlar gibi yayılan karışık yollara amaçsızca daldım, kasaba meydanından uzaklaştıkça yollar iyice karanlıklaşıyordu. Geniş bulvarların ayları olan elektrikli, büyük kavisli lambalara burada rastlanmıyordu; cılız ışıkların üstünden sonunda yıldızlar belirdi, karanlık, puslu bir gökyüzü kendini gösterdi.

Limanın yakınında, denizcilerin olduğu mahallede bulunuyordum herhalde, bunu bayat balık kokusundan; dalgaların karaya sürüklediği yosunların tatlı kokusunu andıran yosun ve çöp kokusundan; kötü kokuların ve havalandırılmamış odaların, fırtınayla birlikte temiz bir soluk gelene kadar bunaltıcı bir biçimde buralara yerleşen o kendine özgü buğusundan anlıyordum. Bu belirsiz karanlık, bu beklenmedik yalnızlık bana iyi geldi, adımlarımı yavaşlattım, hepsi de birbirinden farklı olan sokakları birer birer inceledim; kimi sakin, kimi hareketli, ama hepsi karanlıktı; görünmezden, bağırılarından gizemli bir biçimde boğuk bir müzik ve insan sesleri yükseliyor, ama görünmeyen kaynağın nerede olduğunu pek açığa vurmuyorlardı. Çünkü hepsi de suskundu bu sokakların, şurada burada kırmızı ya da sarı bir ışık parıldıyordu yalnızca.

Yabancı kentlerdeki böyle sokakları seviyordum, her türlü tutkunun bu kirli pazarını, yabancı ve tehlikeli denizlerde geçirdikleri gecelerden sonra, şehvet hayallerini

bir saat içinde gerçeğe döndürmek amacıyla bir geceliğine buraya dönen denizcilerin önüne gizlice yığılan bu her çeşit baştan çıkarıcılığı seviyordum. Büyük kentin herhangi bir çukurunda saklanmaları gerekiyor bu küçük yan sokakların, çünkü onlar, içinde kibar insanların oturduğu, temiz camlı, aydınlık evlerin yüzlerce maskenin ardına neleri gizlediğini küstahça ve ısrarla dile getiriyorlar. Küçük binalardan duyulan müzik sesi insanı kendine çekiyor, parlak renkli afişleriyle sinema salonları beklenmedik görkemler vaat ediyorlar, kapıların altına sığınmış küçük, dört köşe ışıklar, sıcak bir selamla, ne anlama geldiği apaçık belli olan, davetkâr bir göz kırpışla insanları çağırıyorlar, bir kapının aralığından, yaldızlı süslerin altında çıplak etler göz alıyorlar. Kafelerden sarhoşların naraları, oyuncuların tartışmaları duyuluyor. Burada birbiriyle karşılaşan denizciler sırtıyorlar, donuk bakışları canlanıyor, vaat doluyor, çünkü burada her şey var, kadınlar ve oyun, içki ve gösteri, serüven, kirli ve büyük serüven. Ama içten pazarlıklı bir havayla indirilmiş panjurlar bütün bunları mahçup, ancak yine de ne olduğunu açığa vuran bir biçimde örtüyor, her şey içerde kalıyor; gizlilikle elde edilebilirlik birleşip katmerlenmiş bir baştan çıkarıcılıkla, sözüm ona kapalılıkla, iyice kışkırtıcı oluyor. Bu sokaklar Hamburg'da da böyledir, Kolombiya ve Havana'da da, tıpkı büyük ve lüks bulvarlar gibi her yerde birbirine benzerler, çünkü hayatın görkemi de yoksunluğu da aynı biçimdedir. Dürtülerin henüz ilkelce ve dizginsizce dışa vurulduğu, şehvet konusunda düzen bilmeyen bir dünyanın son fantastik kalıntılarıdır, tutkuların karanlık, balta girmemiş ormanıdır, dürtüleriyle hareket eden hayvanlarla doludur bu izbe sokaklar; açıkça sundukları şey onları heyecanlı kılar, gizledikleri şeyse baştan çıkarır. Ne düşler kurabilir insan.

Kendimi içinde tutsak olmuş gibi hissettiğim bu so-

kak da öyle bir yerdi. Dayanamayıp ardı sıra sürükledikleri kılıçlarını parke taşlı yolda tıkırdatan birkaç süvarinin arkasına takılmışım. Barın birinden kadınlar süvarilere seslendiler, süvariler güldüler, kaba şakalar yaptılar kadınlara; içlerinden biri bir pencereye eliyle vurdu, bir yerden bir küfür duyuldu, süvariler ilerlediler, kahkahalar uzaklaştı, sonra da seslerini duymaz oldum. Sokak sessizleşti, ayın donuk ışığını andıran puslu bir parıltıyla, birkaç pencere belli belirsiz ışıldadı. Durdum ve bu sessizliği içime çektim, tuhaf geliyordu bu sessizlik bana, çünkü gerisinde gize, şehvete ve tehlikeye benzeyen bir uğultu vardı. Bu sessizliğin bir yalan olduğunu, bu sokağın kasvetli buğusunun altında dünyanın kokuşmuşluğunun ışıldadığını kesin bir biçimde seziyordum. Ama orada durdum, boşluğa kulak verdim. Artık kenti hissetmiyordum, sokağı da, ne sokağın adını ne de kendi adımlarını hissetmiyordum, tek hissettiğim burada bir yabancı olduğum, bir bilinmezlik içinde kendimi özgür bırakmış olduğum, içimde hiçbir amaç, hiçbir duyum ve hiçbir ilişki olmadığı, buna karşın çevremdeki bu karanlık hayatın, damarlarımda akan kan kadar mutlak olduğuydu. Hiçbir şeyin benim için gerçekleşmediğini, ama yine de her şeyin bana ait olduğunu hissetmiyordum, iç dünyamın canlı kaynaklarından doğan ve yabancı ortamlarda bir açlık gibi içime çöken, ilgisiz kalsam da her şeyi en derin ve en gerçek biçimde yaşadığım duygusu; tek hissettiğim bu duyguydu. O ıssız sokakta kulaklarımı açmış, olmasını umduğum bir şeyleri, uyurgezer gibi boşluğa kulak vermiş olmak duygusundan beni çekip çıkaracak bir şeyleri beklerken, uzaktan ya da bir duvarın arkasından geldiği için boğuk, hüzünlü bir Almanca şarkı duydum, *Freischütz* operasının o basit ezgisiydi: "Genç kızın o güzel, yeşil çiçek tacı." Bir kadın sesiydi duyduğum, çok da kötü söylüyordu, ama yine de Almanca bir şarkıydı, dünyanın uzak bir kö-

şesinde duyduğum için bu Almanca şarkıya yakınlık duymuştum. Nereden geldiği belli değildi sesin, ama haftalardır kendi dilimde duyduğum ilk sözcükler olduğu için bir selam gibi algılamıştım onu. Kim, diye düşündüm, burada benim dilimi konuşuyor; kimin anıları, bu gözlerden uzak, perişan sokakta bu zavallı şarkıyı yürekten söylemeye zorluyor onu? Burada panjurlarını indirmiş, yarı uykulu duran, ama panjurların arkasından arada bir yanan bir ışık ya da sallanan bir el görünen bu evleri bir bir arayıp sesin izini sürdürdüm. Evlerin duvarlarında göz alıcı renklerde yazılar, insanın gözünü alan afişler vardı, barın biri bira, viski vaat ediyordu; ama her yer kapalıydı, hem geri çeviriyordu insanı, hem de davet ediyordu. Ve arada –uzaktan ayak sesleri geliyordu– hep o ses duyuluyordu, o nakaratı daha berrak bir sesle yineleyen ve gitgide yaklaşan o ses: sesin hangi evden geldiğini anlamıştım. Bir an duraksadım, sonra beyaz tül perdesi sımsıkı kapalı iç kapıya yaklaştım. Kararlı bir biçimde öne eğildiğim sırada karanlık koridorda bir şey hareket etti, belli ki cama yapışmış bekleyen biri ürkererek sıçradı, kapının üstünde asılı duran fenerin ışığının kırmızıya boyadığı ama yine de korkudan bembeyaz kesilmiş bir yüzdü; bir adam fal taşı gibi açılmış gözlerle baktı bana, özür dilercesine bir şeyler mırıldandı, sokağın loşluğunda gözden kayboldu. Tuhaf bir selamlamaydı bu. Arkasından baktım. Sokakta hızla kaybolan gölgesinde bir şeyler kıpırdar gibi oldu, ama belli belirsizdi bu. Evin içinde şarkı sesi hâlâ duyuluyordu, hatta ses daha da yükselmiş gibi geldi bana. Dayanamadım. Kapının koluna bastırıp eve girdim.

Şarkının son sözcüğü bıçak değmişçesine kesildi. Şaşkınlık içinde, önümde bir boşluk hissettim, düşmanca bir suskunluk; sanki bir şeyleri kırıp dökmüştüm. Gözlerim neredeyse bomboş olan salona yavaş yavaş alıştı, bir tezgâhla bir masanın dışında bir şey yoktu orada, belli ki

aralık duran kapıları, lambalardan vuran loş ışıkları ve hazır yataklarıyla ne amaca hizmet edeceklerini hemen ortaya koyuveren arkadaki odalara bir geçiş yeri idi orası. Önde, boyalı ve yorgun bir kız masaya dirsekleriyle dayanmıştı, arkada, tezgâhın gerisindeyse bir başka, çirkin sayılmayacak bir kızla iriyarı, pis görünümlü meyhaneci kadın duruyordu. Selamım sertçe yankılandı salonun içinde, çok sonra bıkkın bir yanıt aldım. Böyle bir boşluğa adım atmış, böyle gergin, böylesine تنها bir suskunluğun içine düşmüş olmak, beni huzursuz etmişti. Elimden gelse çıkıp giderdim oradan, ancak öyle şaşkındım ki hiçbir bahane bulamadım, böylece boynumu büküp öndeki masaya oturdum. Görevini hatırlayan kız, ne içeceğimi sordu bana, Almanca konuşanın o olduğunu, kötü Fransızcasından anladım. Bira ısmarladım, gitti ve geri döndü; gözkapaklarının ardında, sönmekte olan ışıklar gibi uyuşuk uyuşuk parlayan yavan gözlerindeki umursamazlıktan çok daha fazlası miskin yürüyüşünde gizliydi. O tür yerlerde adet olduğu üzere benim bardağımın yanına mekanik bir biçimde bir de kendisi için bardak koydu. Sağlığıma kadeh kaldırdığında boş bakışları yanımdan geçip gitti; bu yüzden onu inceleyebildim. Aslında yüzü güzeldi, hatları düzgündü, ama sanki içinden gelen bir yorgunluk maskeye benzetmişti bu yüzü, basitleştirmişti, yüzünün çizgileri aşağı sarkmıştı, gözkapakları ağırlaşmış, saçları gevşemişti; kötü makyajın etkisiyle leke leke olan, boyaları birbirine karışan yanakları pörsümeye başlamıştı, yanaklarıyla dudaklarını iki derin çizgi ayırıyordu. Giysisi de gelişigüzel sarıyordu bedenini, sigara ve bira yüzünden pürüzlenen sesi yorgundu. Bütün bunlardan, karşımda bitkin bir insan olduğunu, bu insanın salt alışkanlıktan, adeta hiçbir şey hissetmeden yaşamaya devam ettiğini seziyordum. Sıkılarak, ürkerek bir soru attım ortaya. Bana bakmadan yanıtladı beni, du-

daklarını neredeyse kıpırdatmadan, kayıtsızca, donuk donuk konuştu. Kendimi istenmeyen biri gibi hissettim. Arkamda meyhaneci kadın esnedi, öteki kız bir köşede oturmuş, davetkâr gözlerle, onu çağırmasını bekleyerek bize bakıyordu. Yanına gitmek isterdim, ama her yanımda kurşun gibi ağırdı, bu doygun, için için yanan havada, denizciler gibi olduğum yerde iki yana yatarak, merak ve dehşetten yanıp tutuşarak oturuyordum; çünkü bu umursamazlık nedense kışkırtıyordu beni.

Yanı başımda patlayan kahkahalar birden yerimden sıçrattı beni. Aynı anda alev titredi; hava akımından, arkamda birinin kapıyı açmış olması gerektiğini anladım. "Yine mi sen?" diye sorduğunu duydum yanımdakinin, tiz, alaycı bir sesle ve Almanca olarak. "Yine mi evin çevresinde sürünüyorsun, seni pinti adam? Haydi, gir içeri, bir şey yapmam."

Döndüm; önce, içinde yangın varmışçasına cırlak bir sesle adamı selamlayan kıza baktım, sonra da kapıya. Kapı tam açılmamıştı ama, o iki yana sallanan adamı, az önce kapıya adeta yapışmış gibi duran o insanın ürkek bakışlarını tanıdım. Şapkasını dilenci gibi korkuyla elinde tutuyordu; kahkaha atarken ağır bedeni silkelenir gibi olan kadının bağırarak verdiği selamın ve kahkahalarının altınca tir tir titriyordu; arkadan, tezgâhın olduğu yerden meyhaneci kadının telaşlı fısıltısı bu kahkahalara eşlik ediyordu.

"Şuraya, Françoise'ın yanına otur," diye buyurdu kız, ayaklarını sürüye sürüye, çekine çekine yaklaşan zavallı adama. "Görüyorsun, müşterim var."

Bunları Almanca söylemişti, bağırarak. Bir şey anlamaları olanaksız olsa da meyhaneci kadınla öteki kız kahkahalarla güldüler, gelen müşteriyi tanıyor gibiydiler.

"Ona şampanya ver Françoise, şu pahalısından, bir şişe ver!" diye arkaya seslendi kız gülerek, adama da alay-

la, "Sana pahalı geliyorsa dışarıda kal, seni sefil pinti! Beni bedavadan seyretmek istiyorsun değil mi, biliyorum, her şeyi bedavadan istiyorsun."

Bu kötücül kahkaha o upuzun adamı sanki eritti, adamın kamburu çarpıldı, yüzü bir köpek gibi büzülecek oldu, şişeyi tutan eli titriyordu, şarabı boşaltırken döktü. Kızın yüzüne bakmak istese de gözlerini yerden kaldıramıyor, döşemedeki karoları sayıyordu. Şimdi, lambanın ışığında bu karakuru yüzü daha iyi görüyordum, yıpranmış ve solgundu, kemikli kafatasını örten saçları ıslak ve seyrekti, eklemleri cansız ve kırık gibiydi; güçsüz, acınası biriydi, ama yine de kötü birine benzermiyordu. Bu adamın her yanı eğri, çarpık, büzüktü, bir an kaldırıp sonra korkuyla yine yere eğdiği bakışlarından kötü bir ışık geçiyordu.

"Ona aldırmayın!" diye buyurdu kız bana Fransızca, kıracakmış gibi de sertçe yapıştı koluma. "Onunla benim aramda eski bir hikâye bu, yeni bir şey değil." Sonra yine, ısırarak ister gibi dişlerini göstererek, adama seslendi: "Beni dinle, seni yaşlı vaşak! Ne dediğime kulak ver. Seninle gitmektense denize dalarım daha iyi."

Meyhaneci kadınla öteki kız gürültüyle yine güldüler, gülüşleri budalacaydı. Belli ki her zaman yapılan, eski bir şakaydı bu onlar için. Öteki kızın yapmacık bir şefkatle adama sokuluşunu, ona tatlı sözler söyleyişini, adamın bunlardan ürktüğünü, ama kızı itmek cesaretini bulamayışını görmek beni rahatsız ediyordu; adamın bakışlarıyla karşılaştığımda irkiliyordum, korkulu, ürkek, köpeksi bakışlardı bunlar. Miskinliğinden sıyrılıp gözleri kötülükle parlayan, elleri titremeye başlayan yanı başımdaki kadından tiksiniyordum. Masanın üstüne para atıp oradan ayrılmak istedim, ama kız parayı almadı.

"Seni rahatsız ediyorsa o köpeği dışarı atarım. Defolup gider. Haydi gel, benimle bir kadeh daha iç."

Öyle ani, öyle kesin bir sevecenlikle yanaştı ki yanıma, adama eziyet etmek için mahsus yaptığını hemen anladım. Bana yaklaşıırken bir yandan da adamın olduğu tarafa yan yan bakıyordu; kadının bana yönelttiği her hareketinin adamı, sanki kızgın demirle dağlanıyormuş gibi kıvrandırmaya başladığını görmek hiç hoşuma gitmiyordu. Gözlerimi kıza değil adama dikmiştim, onun içinde öfke, hiddet, kıskançlık, hırs gibi şeylerin kabardığını, sonra, kız başını çevirir çevirmez bütün bunların silindiğini görmek tüylerimi diken diken ediyordu. Kız bana iyice sokulmuştu, oynadığı kötü oyunun verdiği heyecanla titreyen bedenini hissediyordum, ucuz pudra kokan boyalı yüzü, yıpranmış teninin buğusu midemi bulandırıyor. Kızı kendimden uzaklaştırabilmek için bir puro çıkardım, gözlerimle masanın üzerinde kibrit ararken kız adama emretti: "Ateş getir buraya!"

Bana hizmet edilmesi için verdiği bu bayağı, küstah buyruk, adamdan çok beni şaşırttı, ateş bulmak için hemen fırladım. Ama sanki kızın sözleri kırbaç şaklamasıymış gibi, adam iki yana sallanarak, yalpalayarak yanıma geldi ve masaya eli değerse yanabilecekmiş gibi çakmağını hızla masaya bıraktı. Bakışlarımız bir an karşılaştı: derin bir utanç vardı o bakışlarda ve ezici bir kin. Ve onun bu köleleşmiş bakışı benim içimdeki erkeği buldu, kardeşi buldu. Kadının onu aşağılamasını ben de hissettim ve onunla birlikte ben de utanç duydum.

Almanca olarak, "Çok teşekkür ederim," dedim, -kız irkildi-"zahmet etmeseydiniz." Sonra adama elimi uzattım. Duraksadı, epeyce duraksadı, sonra onun nemli, kemikli parmaklarını hissettim, peşinden de telaşla, parmakları kasılarak, teşekkür edercesine sıktı elimi. Bir saniye boyunca gözleri gözlerime ışık saldı, sonra yeniden düşük gözkapaklarının ardına çekildiler. Kıza inat olsun diye adamı yanımda oturması için davet etmek istiyor-

dum, elim onu davet etmek üzere harekete geçmiş olmalıydı ki kız aceleyle, "Yerine otur, bizi de rahatsız etme!" dedi.

İşte o anda kızın cırlak sesi ve adama yaptığı bu işkence beni tiksindirdi. Bu havasız batakhane, bu iğrenç fahişeye, bu beyinsiz adamla, bira, sigara dumanı ve ucuz parfümden oluşan bu kokuların içinde ne işim vardı benim? Hava almak istiyordum. Kızın eline parayı tutuşturdum, ayağa kalktım, yılışarak bana yaklaştığında sert bir hareketle oradan uzaklaştım. Bir insanın böylesine aşağılanmasında rol almaktan iğreniyordum; kıza kararlılıkla sırtımı dönerek beni cinsel açıdan hiç etkilemediğini kanıtlamış oldum. Kız bozuldu, ağzının kıyısında sevimsiz bir çizgi oluştu, ama bir şey söylemekten özenle kaçındı, gizlemediği bir nefretle ansızın adama doğru döndü, adamsa en kötü şeyleri göze almıştı, aceleyle, kızın tehdidinden korkarcasına elini cebine attı, titreyen parmaklarıyla para kesesini çıkardı. Kızla yalnız kalmaktan korktuğu apaçık belliydi, öyle telaş ediyordu ki kesenin düğümlerini tam olarak çözemiyordu; köylülerin ya da basit insanların kullandığı türden, boncuklarla süslenmiş, örgü bir keseydi bu. Adamın kolay para harcamaya alışkın olmadığını anlamak hiç de zor değildi, oysa denizciler parayı ellerinin bir hareketiyle şingir şingir öten ceplerinden çıkarırlar ve masanın üstüne fırlatırlardı; bu adam belli ki parasını dikkatle saymaya ve elinde tartmaya alışkındı. "Tatlı paracıkları gidecek diye nasıl da içi titriyor! Çok mu yavaş oluyor? Bekle!" diye alayla konuştu kız ve adama yaklaştı. Adam irkildi, onun irkildiğini gören kız, omuzlarını yukarı kaldırarak, bakışlarında anlatılmaz bir tiksinti taşıyarak, "Senden bir şey almayacağım, parana tüküreyim," dedi. "Biliyorum, paracıklarını tek tek saymışsındır, gereğinden fazlasını harcamamalısın. Ama önce..." Birden parmağıyla adamın

göğsüne dokundu, "Kimse çalmasın diye içine dikmiş olduğun şu kâğıt paracıklar!"

Gerçekten de, kalbinden hasta olan birinin kriz geçirirken elini göğsüne atması gibi, adamın bembeyaz ve titreyen eli de ceketinin bir yerine gitti, parmakları oradaki gizli yuvayı yokladı, sonra sakinleşmiş olarak geri çekildi. "Pinti seni!" diye tısladı kız. İşte o zaman işkence edilen adamın yüzü alev alev oldu, para kesesini ansızın öteki kızın kucağına fırlattı, kız önce korkup haykırdı, sonra bir kahkaha attı, adam kızın yanından hızla geçip yangından kaçır gibi kapıdan dışarı fırladı.

Kız bir an öylece, öfkeden köpürerek olduğu yerde kaldı. Sonra gözkapakları kapandı, yorgunluktan bedeni gevşedi. Bir dakika içinde yaşlanmış, tükenmiş gibiydi. Bana bakan gözleri, ne olduğu belli olmayan, silik bir şeyle buğulanmıştı. Ayılan bir sarhoş gibi, utanç duyusunun ağırlığıyla duruyordu orada. "Dışarıda param diye tutturacak, belki de polise gidecek, parasını çaldığımızı söyleyecek. Yarın da dönüp gelecek yine. Ama bana sahip olamayacak, herkes olur, ama o olamayacak."

Tezgâha gitti, bozuk para attı ve bir bardak birayı bir hamlede midesine indirdi. Gözleri yine kötü kötü parlamaya başlamıştı, ama bakışları öfke ve utanç göz yaşlarıyla örtülmüş gibi bulanıktı. Ona bakınca iğrendim, acımadım. "İyi akşamlar," deyip yürüdüm. "Bonsoir," diye yanıtladı beni meyhaneci kadın. Çevresine bakmadı, gülmekle yetindi, sesi tiz ve alaycıydı.

Dışarı çıktığımda sokakta yalnızca gece ve gökyüzü vardı, boğucu bir karanlık ve bulutların kapattığı ayın inanılmaz derecede uzak parıltısı. Ilık ama yine de sert havayı iştahla içime çektim; duyduğum dehşet, alınyazılarının çeşitliliği karşısında kapıldığım şaşkınlığın içinde eridi, her pencerenin arkasında kaderin beklediğini, her kapının bir serüvene açıldığını, bu dünyanın her yerinin

çeşitlilikle dolu olduğunu, en kirli köşenin bile, çalışkan böceklerin parıltısıyla kokuşması gibi, önceden biçimlenmiş olaylarla dolup taşıdığını yeniden hissettim; gözlerimi yaşla dolduracak kadar beni mutlandıran bir duyguydu bu. O sevimsiz karşılaşma uzakta kalmıştı, o gerginlik duygusu yerini tatlı bir yorgunluğa bırakıp rahatlatmıştı beni, yaşadığım şeyleri daha güzel bir düşe dönüştürmek istiyordum. İçgüdüsel olarak, arayan bakışlarla çevreme bakındım, bu birbirine girmiş daracık sokaklardan geçip evin yolunu bulmak istiyordum. Tam o sırada yanımda bir gölge beliriverdi, sessizce yaklaşmış olmalıydı.

"Özür dilerim..." Gururu kırılmış o sesi hemen tanımıştım, "sanırım yolunuzu bulamıyorsunuz. Size... size yolu göstermeme izin verir misiniz? Oturduğunuz yer..."

Otelimin adını verdim.

"İzin verirseniz... sizinle geleyim," diye ekledi alçakgönüllü bir sesle.

İçimi yeniden bir dehşet duygusu sarmıştı. Yanımda sürünerek, bir hayalet gibi, ses çıkarmadan ama yine de bana yapışarak yürüyen bu adam, denizcilerin girip çıktığı o sokağın karanlığı ve yaşadıklarımın anısı, yerini, ölçemediğim, gücünü bilmediğim, inanılmaz karmaşıklıkta bir duyguya bırakıyordu yavaş yavaş. Adamın gözlerini görmesem de onlardaki aşağılanmayı seziyordum, dudaklarının titrediğini fark etmiştim; benimle konuşmak istediğini biliyor, ama bu konuda olumlu ya da olumsuz bir harekette bulunmuyordum, sarhoş gibiydim, yüreğimdeki merakla bedenimdeki uyuşukluk kabarak birleşiyorlardı. Birkaç kez boğazını temizledi, söze başlamak için boşuna çaba harcadığını fark ettim; o kadından gizemli bir biçimde bana geçmiş olan bir acımasızlıkla, adamın utancıyla ruhsal ihtiyacı arasındaki bu mücadeleyi keyifle izliyordum. Ona yardımcı olmu-

yor, aramızdaki bu koyu ve derin sessizliğin sürüp gitmesine göz yumuyordum. Bu pis dünyadan kaçmak isteyen adımlarımızın sesi birbirine karışıyordu, onun ayakları sürünerek ilerliyordu, yaşlıydı, benimkilerse inadına güçlü ve sert. Aramızdaki gerginliğin arttığını hissediyordum; tiz sesli, içsel çılgınlıklarla dolu bir suskunluktan bu, aşırı gerilmiş bir yay gibiydi; sonunda adam –başlangıçta korkunç bir biçimde duraksayarak– suskunluğu bir tek sözcükle bozdu.

"İçerde... içerde... bayım... çok ilginç... bir sahneye tanık oldunuz... bağışlayın... bundan söz açacağım için... bağışlayın... o kadın... gözünüze çok ilginç görünmüş olmalı... bense gülünç... yani aslında..."

Yeniden sustu. Boğazını tıkayan bir şey vardı. Sonra sesi iyice alçaldı, telaşla fısıldadı: "O kadın... o kadın benim karım." Şaşkınlıktan havaya sıçramış olmalıyım, çünkü özür dilercesine telaşla konuşmaya devam etti: "Demek istiyorum ki, karımdı... beş, yo dört yıl önce... benim oturduğum Geratzheim'da, Hessen'dedir orası... Onun hakkında... kötü düşünmenizi istemem efendim... onun böyle olması belki de benim suçum. Eskiden böyle değildi. Ben... ben ona eziyet çektirdim... çok yoksul olmasına karşın onu aldım, beş parasızdı, beş parasız... bense zenginim... yani varlıklıyım, zengin değil... en azından eskiden öyleydim... ve, biliyor musunuz efendim... galiba –o haklı– tutumluydum... ama eskiden öyleydim efendim, o talihsizlikten önce ve buna lanet ediyorum... ama babam öyleydi, annem de, herkes öyleydi... her kuruş için çalıştım, o ise uçarıydı, güzel şeyler istiyordu, öte yandan yoksuldu, ben de bunu hep onun yüzüne vurdum... böyle yapmamalıydım, şimdi bunu anlıyorum efendim... çünkü o gururludur, çok gururlu... Göründüğü gibi olduğunu sanmayın sakın... bu yalan, o kendine zarar veriyor, salt... salt benim canımı yakmak

için... bana eziyet etmek için... ve... ve utandığı için... Belki kötü biri olmuştur, ama ben... ben buna inanmıyorum... çünkü efendim, o iyi biriydi, çok iyi biri..."

Gözlerini sildi, öylesine heyecanlıydı ki olduğu yerde kaldı. İster istemez baktım ona, artık gülünç görünmüyordu gözüme, Almanya'da toplumun alt kesimi dışında kimsenin kullanmadığı bu tuhaf, dalkavukça 'efendim' sözcüğünü bile artık hissetmiyordum. Konuşabilmek için harcadığı çabadan yüzü gerilmişti, yeniden sendeleye sendeleye yürümeye başladığında gözlerini kaldırıma dikti, sanki kasılan gırtlığından güçlkle çıkan sözcükleri, titreyen ışığın altında o kaldırımda zar zor okuyor gibiydi.

"Evet efendim," dedi, derin bir soluğun ardından, bambaşka, içindeki daha yumuşak bir dünyadan gelircesine derin bir sesle, "Çok iyiydi o," dedi, "bana karşı da... onu çektiği yoksulluktan kurtardığım için bana minnettardı... onun böyle hissettiğini ben de biliyordum... ama... bunu... duymak istiyordum... sürekli... sürekli... onun minnettarlığını duymak bana iyi geliyordu... efendim... bunu hissetmek... hissetmek... öyle iyi geliyordu ki... daha iyi olduğunu hissetmek... aslında daha kötü biri olduğunu bilirken... bunu sürekli duymak için bütün paramı vermeye hazırdım... o ise çok gururluydu, bunu söylemek istemiyordu, onun bana minnet duyduğunu duymak istediğimi fark ettiğinde... Bu yüzden... bu yüzden, salt bu yüzden efendim, bana yalvarmasını istiyordum... asla kendiliğimden vermiyordum... her bir giysi için, her bir kurdele için bana gelip yalvarması hoşuma gidiyordu... tam üç yıl ona böyle eziyet ettim... ama efendim... onu sevdiğim için yapıyordum bunu... Gururlu olması hoşuma gidiyordu, ama bu gururu boyun duruk altına almak da istiyordum, ah deli kafam, o bir şeyi arzuladığında kızıyordum... ama efendim, aslında

kızımıyordum ki... onu aşağılamak için önüme çıkan fırsatlar beni mutlu ediyordu... çünkü... çünkü... onu ne kadar sevdiğimin farkında değildim..."

Yine susup kaldı. Yürürken iyice yalpalıyordu. Belli ki benim varlığımı unutmuştu. Mekanik bir biçimde, uykuda gibi, sesini gitgide yükselterek konuşuyordu.

"Bunu ancak... ancak o lanet olasıca gün... ben... annesi için istediği parayı vermeyi reddetmişim, az, çok az bir paraydı... yani aslında parayı hazırlamışım, ama bana gelip... bir kez daha yalvarmasını istiyordum... evet, ne diyordum? Evet, işte o zaman anladım, akşam eve gelip onun gittiğini görünce, masanın üzerine bir mektup bırakmıştı: 'Kahrolası paran senin olsun, artık senden hiçbir şey istemiyorum.' Böyle yazmıştı, başka da bir şey yoktu. Efendim, tam üç gün üç gece deliye döndüm. Irmağı arattım, ormanı da, polise yüzlerce lira verdim... bütün komşulara koştum, ama onlar gülüp benimle alay ettiler... Hiçbir şey, hiçbir şey bulunamadı... sonunda komşu köyden biri bir haber getirdi... onu görmüştü... trende, yanında bir askerle... Berlin'e gitmiş... hemen o gün arkasından gittim... Kazancımı terk ettim... binlerce lira kaybettim... herkes soydu beni, uşaklarım, kâhyam, herkes, herkes... ama yemin ederim ki efendim, hiç umurumda değildi... Berlin'de kaldım, o insan kalabalığı içinde onu bulmam bir haftamı aldı... ona gittim..." Güçlkle soluk alıyordu.

"Efendim, size yemin ederim... ona hiçbir sert söz söylemedim... ağladım... önünde diz çöktüm... ona para teklif ettim... bütün servetimi önerdim, servetimi sen yönet dedim... çünkü artık onsuz yaşayamayacağımı anlamışım. Saçının her telini seviyorum, ağzını... bedenini, her şeyini, her şeyini... onu iten de bendim, yalnızca ben... Ben ansızın odasına daldığımda ölü gibi bembeyaz kesilmişti... Ev sahibesine rüşvet vermişim, bir muhab-

bet tellalıydı kadın, kötü, adi bir kadındı... Karım bembeyaz kesilip duvara yapışmıştı, beni dinledi. Beni... beni görmekten, efendim, memnundu galiba. Ama ben paradan söz edince... ama yemin ederim ki artık parayı hiç düşünmediğimi kanıtlamak için söz etmiştim ondan... işte o zaman tükürdü... ve sonra... ben gitmemekte direnince... âşığını çağırdı, o ikisi benimle alay ettiler... Ama efendim, ben yine gittim oraya, her gün gittim... Komşuları bana her şeyi anlattılar, o serserinin kızı terk ettiğini ve kızın güç durumunda olduğunu öğrenmiştim, o zaman bir kez daha gittim oraya... bir kez daha efendim, ama o üstüme yürüdü, gizlice masanın üstüne bıraktığım parayı yırttı, bir kez daha gittiğimde ayrıldığını öğrendim... Onun yerini bulmak için neler yapmadım ki efendim! Size yemin ederim ki efendim, tam bir yıl boyunca yaşamadım ben, onun izini sürdürdüm, hafiyeler tuttum, sonunda onun Arjantin'de... kötü... kötü bir evde olduğunu öğrendim..." Bir an duraksadı. Son sözcük bir hırıltı gibi çıkmıştı boğazından. Sesi boğuklaştı.

"Önce oldukça... oldukça şaşırdım... ama sonra... sonra onu oraya itenin benden başkası olmadığını hatırladım... onun ne kadar acı çekmekte olduğunu düşündüm, o zavallının... çünkü gururlu biridir o... Avukatıma gittim, o konsolosa mektup yazdı, konsolos da kıza para gönderdi... paranın kimden geldiğini bilmeyecekti... ama geri dönmeliydi. Her şeyin yolunda gittiğini bildiren bir telgraf çektiler bana... hangi gemiyle geleceğini biliyordum... Amsterdam'da bekledim... üç gün öncesinden gitmiştim oraya, sabırsızlıktan ölüyordum... Sonunda gemi geldi, daha geminin bacasından çıkan duman ufukta görünür görünmez sevinçten havalara uçtum, gemi yaklaşıp demir atana kadar bekleyemeyeceğimi sanıyordum, ağır ağır yanaştı gemi, sonra yolcular iskeleye çıktılar, sonunda, sonunda da o göründü... Onu hemen tanıyamadım... fark-

lıydı, boyanmıştı... sizin... sizin gördüğünüz gibiydi... beni orada beklerken görünce, beti benzi attı... İki denizci onu tutmasaydı iskeleden denize düşerdi... Karaya adım atar atmaz yanına gittim... hiçbir şey söyleyemiyordum, gırtlığım kurumuştı... O da bir şey söyleyemiyordu... bana bakmıyordu... hamal bavullarını taşıyor, biz de yürüyorduk... Birden durdu ve konuştu... Efendim, nasıl da söyledi o sözleri... nasıl da canımı yaktı söyledikleri, ne kadar acıydı: 'Hâlâ karın olmamı istiyor musun... bu durumda da mı?' Elini tuttum... Ürperdi, ama bir şey söylemedi. Ama ben her şeyin düzeldiğini hissettim... Efendim, mutluluktan havalara uçtum! Çocuk gibi zıpladım onun çevresinde, odaya gittiğimizde ayaklarına kapandım... budalaca şeyler söylemiş olmalıyım... çünkü gözyaşlarının arkasından bana gülümsedi ve beni okşadı... ama ürkerek elbette... ama efendim... nasıl da rahatlatmıştı beni... yüreğimin yağı eridi. Merdivenlerden bir yukarı bir aşağı koştum, otelde bir akşam yemeği sipariş ettim... düğün yemeğimiz olacaktı bu... giyinmesine yardım ettim... aşağı indik, yiyip içtik, eğlendik... Ah ne kadar neşeliydi, çocuk gibiydi, sıcacık ve hoştu, evimizden söz etti... eksiklerimizi gidereceğimizden... İşte o sırada..."Adamın sesi birden çatallaştı, eliyle birini parçalamak istercesine bir işaret yaptı. "Orada... orada bir garson vardı... kötü, adi bir adam... çoştuğum için, dans ettiğim için, gülmekten katıldığım için beni sarhoş sandı, oysa ben çok mutluydum... hem de ne mutlu... hesabı öderken bana yirmi frank eksik verdi... Ona bağırdım ve paramın gerisini istedim... utandı ve parayı önüme koydu.. Tam o sırada karım cırlak bir sesle gülmeye başladı.. Ona baktım, karşımda bambaşka bir yüz vardı, alaycı ve sertti, bir anda bakışları kötülemişti... 'Hep aynısın sen,' dedi, 'evlendiğimiz günde bile!' Sesi buz gibiydi, keskin ve öylesine... öylesine acıma doluydu ki. Birden irkildim ve bu titizliğimden dolayı kendime la-

net ettim, yeniden gülmeye çalıştım, ama karımın bütün neşesi kaybolmuş, silinip gitmişti. Ayrı bir oda istedi... ne istese yapardım... bütün geceyi tek başıma geçirdim, erte-si gün ona ne alabileceğimi düşündüm... ona hediye al-mak, cimri olmadığımı kanıtlamak istiyordum... ona karşı asla cimri olmayacaktım. Sabah olunca dışarı çıktım, bir bilezik aldım, erkenden gidip almıştım onu, onun odasına gittiğimde... gittiğimde odayı boş buldum... tıpkı eskisi gi-bi. Masanın üzerinde bir mektup bulacağımı biliyordum... oradan kaçtım ve bütün bunların gerçek olmaması için Tanrı'ya yalvardım... ama... ama... mektup oradaydı. Mek-tupta... mektupta..." Durakladı. Farkında olmadan dur-muş ona bakıyordum. Başını ne eğdi. Sonra kısık bir ses-le fisiladı:

"Mektupta, 'Beni rahat bırak,' yazıyordu. 'Senden iğreniyorum...'"

O arada limana varmıştık, aramızdaki sessizliğı ya-kindaki sahile vuran dalgaların gümbürtüsü bozdu. Ko-caman, karanlık hayvanlara benzeyen gemiler gözlerini kırpıştırıyorlardı orada, kimi uzakta kimi yakında; bir yerlerden bir şarkı sesi geliyordu. Hiçbir şey tam olarak grleliyordu, yine de çok şey hissedilebiliyordu, mt-hiç bir uyku ve güçlü bir kentin ağır dş.

Bu adamın gölgesini yanımda hissediyordum, ayak-larımın dibinde bir hayalet gibi titriyor, kâh yayılıyor, kâh donuk sokak lambalarının sallanan ışığında bzl-yordu. Söyleyecek hiçbir şey bulamıyordum, ne avutabi-liyordum onu ne de soru sorabiliyordum, ama sessizliğı-nin benim üstüme yapıştığını hissediyordum, ağır ve bu-naltıcı bir sessizlikti. Birden titreyerek koluma yapıştı.

"Ama onu almadan buradan gitmem... Aylar sonra buldum onu... Bana eziyet ediyor ama ben pes etmeye-ceğim... Yalvarırım size efendim, onunla konuşun... O benim olmalı, bunu ona siz söyleyin... beni dinlemez..."

Artık böyle yaşayamam... Erkeklerin ona yaklaşmalarına seyirci kalamam... o adamlar evden çıkana kadar evin önünde bekleyemem, gülerek ve sarhoş bir durumda çıkarlarken... Bütün sokak tanıyor beni, beni orada beklerken görünce gülüyorlar, bu da beni delirtiyor... ama yine de her akşam gidiyorum oraya... Efendim, yalvarırım konuşun onunla... sizi tanımıyorum... ama Tanrı aşkına yapın bunu... onunla konuşun..."

Bilinçsizce kolumu kurtarmak istedim. Dehşet içindeydim. Ama, bahtsızlığına karşı savunmaya geçtiğimi hisseden adam sokağın ortasında diz üstü çöktü ve ayaklarına yapıştı.

"Yalvarıyorum size efendim... onunla konuşmalısınız... konuşmalısınız... yoksa... yoksa çok korkunç bir şey olacak... Onu bulmak için bütün paramı tükettim, onu burada bırakmam... canlı olarak bırakmam... Bir bıçak satın aldım... Bir bıçağım var efendim... Onu artık burada bırakamam, canlı olarak bırakamam... buna dayanamam... Onunla konuşun efendim..."

Çıldırılmış gibi kendini önümde yerden yere atıyordu. Tam o sırada iki polis yaklaştı bize. Adamı tutup kaldırdım. Bir an kendinde değilmiş gibi baktı bana. Sonra tuhaf, kuru bir sesle:

"Şuradaki sokağa sapın," dedi. "Otel orada." Gözbebeklerinin eriyip ürpertici bir beyazlığa ve boşluğa karışmış gibi görüldüğü gözlerle bir kez daha baktı bana. Sonra da çekip gitti.

Paltoma sarındım. Üşüyordum. Yalnızca yorgunluk hissediyordum, duygudan yoksun ve koyu bir sarhoşluk, kaygan, mor bir uyku. Bir şey düşünmek ve bütün bunlar üzerinde kafa yormak istiyordum, ama içimden durmadan bu kara yorgunluk dalgası kabarıyor ve beni de alıp götürüyordu. El yordamıyla otelimi buldum, yatağımın üzerine uzanıp kütük gibi uyudum.

Ertesi sabah neyin düş neyin gerçek olduğunu bilmiyordum, içimden bir şey bunu öğrenmeme karşı çıkıyordu sanki. Geç saatte uyanmıştım, yabancı bir kentin yabancıları olarak, içindeki antik mozaikleriyle ünlü olduğu söylenen bir kiliseyi görmeye gittim. Ama boş gözlerle baktım kiliseye, bir gece önceki karşılaşma gitgide daha belirgin bir biçimde öne çıkıyordu, hiç isteksizlik duymadan yola koyuldum, sokağı ve evi aradım. Ama bu ilginç sokaklar yalnızca geceleri yaşarlar, gündüzleri ise gri, soğuk maskeler takarlar, onların altında yatan sokakları yalnızca iyi bilenler tanır. Ne kadar aradıysam da sokağı bulamadım. Yorgun argın ve hayal kırıklığı içinde geri döndüm, kuruntular ya da anılar peşimi bırakmıyordu.

Trenim akşam dokuzda kalkıyordu. Kentten üzülecek ayrıldım. Bir hamal bavulumu aldı, önüm sıra istasyonda yürümeye başladı. Ansızın, bir köşe başında bir şey beni dürttü; o evin olduğu sokağı tanımıştım, hama-la –önce şaşırarak güldü, sonra küstahça anlayışlı davran-dı– beklemesini söyleyip yürüdüm, o serüven sokağına bir göz atmak istiyordum.

Karanlıktı sokak, dünkü gibi karanlık, ayın donuk ışığında o evin kapısındaki cam yine parıldıyordu. Yaklaşmak istediğimde karanlıktan fırlayan birini gördüm. Kim olduğunu tanıyınca ürperdim, adam eşiğe çömelip yanına gitmem için bana işaret etti. Ama dehşete kapıldım ve hızla kaçtım oradan, orada saplanıp kalırım da trenimi kaçırırım diye korkmuştum.

Ama köşeye varınca, dönmeden önce bir kez daha arkama baktım. Gözlerim adamı bulduğunda birden doğruldu, gerildi ve kapıya doğru atıldı. Kapıyı hızla açarken elinde parlayan metali gördüm; ay ışığı altında parmaklarının arasında haince parlayan şey para mıydı yoksa bıçak mıydı, uzaktan seçemedim...

LEPORELLA

Kayıtlardaki adı Crescentia Anna Aloisia Finkenhuber'di, otuz dokuz yaşındaydı, Zillertal'de küçük bir dağ köyünde evlilik dışı dünyaya gelmişti. Hizmet cüzdanının "Özel İşaretler" bölümünde, yok anlamına gelen yatay bir çizgi vardı; ama herhangi bir görevlinin onun özelliklerini tanımlaması istense, o haneyi doldururken başını şöyle bir kaldırıp bakması yeterdi: Aşırı yorulmuş, iri kemikli, cılız bir dağ atı. Çünkü iyice aşağı sarkan alt dudağının ifadesi, yanık yüzünün hem uzun hem sert oval biçimi, kirpiksiz gözlerinin donuk bakışı, özellikle de yağlı alnına yapışmış, keçeleşmiş gür saçları ona tam bir at görünümü veriyordu. Yürüyüşünde de, Alp Dağları'nda yaşayan cılız beygirlerin sertbaşlılığı, inatçılığı seziliyordu, hani şu yamaçlardaki taşlı patikalarda yaz kış demeden aynı tahta sepetleri aynı seke seke yürüyüşle bir aşağı bir yukarı bıkmadan taşıyan, katır gibi beygirler. İş biter bitmez, Crescenz kemikli ellerini birbirine gevşekçe bitiştirir, dirseklerini iki yana yaslar, uyuklar dururdu, tıpkı hayvanların duyularını adeta içlerine çekerek ahırda dikilmeleri gibi. Crescenz'in her yanı sert, tahta gibi ve ağırdı. Güçlkle düşünür, yavaş kavrardı. Heryeni düşünce, iri delikli bir elekten geçercesine boğuk bir biçimde ulaşıyordu zihnine; ama yeni bir şeyi

sonunda özümseyince de onu sıkı sıkı tutuyor, bırakmıyordu. Hiç okumazdı, ne gazete okurdu ne de dua kitabını, yazmak çok güç gelirdi, kullandığı yemek kitabındaki hantal harfler nedense onun kaba, kemikli bedenini getirirdi akla, bu bedende kadınlığın en ufak bir belirtisi yoktu. Kemikleri, alnı, kalçaları ve elleri gibi sesi de sertti, Tirollülerin gırtlaktan gelen kalın seslerine karşın paslanmış gibi çıkardı onun hırıltılı sesi; bunda şaşılacak bir şey yoktu, çünkü, Crescenz hiç kimseyle gereğinden fazla konuşmazdı. Onu gülerken gören olmamıştı, bu konuda da tam bir hayvan gibiydi, dilini yitirmesinden daha dehşet verici olan şuydu: Tanrı'nın ilkel kulları gülmeyi, yani duygularını sevinçle ve özgürce dışa vurmaya bilmezler.

Evlilik dışı bir çocuktü, toplumun sırtında bir kambur olarak yetişti, henüz on iki yaşındayken hizmetçi olarak çalışmaya başladı, daha sonra bir handa orta hizmetçisi oldu, orada gözü işten başka bir şey görmeyerek çalışması sayesinde dikkatleri çekti ve arabacıların uğrak yeri olan o handan kurtulup turistlerin geldiğı saygın bir lokantada aşçı olarak iş buldu. Crescenz orada her gün sabahın beşinde kalkıyor, gecenin geç saatlerine kadar didiniyor, temizlik yapıyor, süpürüyor, ocağı yakıyor, tahtaları fırçalıyor, odaları topluyor, yemek pişiriyor, hamur açıyor, halı dövüyor, ütü yapıyor, çamaşır yıkıyordu. Asla tatil yapmaz, kiliseye gitmek dışında sokağı adım atmazdı; onun güneşi, ocaktaki yuvarlak, harlı ateşti, yıllar boyu kestiğı odunlar da ormanıydı.

Çeyrek yüzyıldır canını dişine takıp bir makine gibi çalışması yüzünden her türlü kadınsılıktan uzaklaştığından mı, yoksa her yaklaşımı inatla ve suskunlukla geri çevirdiğinden midir bilinmez, erkekler onu rahatsız etmiyorlardı. Keyif aldığı tek şey nakit paraydı, yaşlandığında düşkünler evinde yeniden başkalarına muhtaç ol-

mamak için, köylülerin ve basit insanların istifçilik içgüdüsüyle düğüm üstüne düğüm atıyordu parasına.

Bu iç karartıcı yaratık salt para uğruna otuz yedi yaşındayken Tirol'lerdeki evini ilk kez terk etmişti. Onu yaz sıcağında sabahtan akşama kadar mutfakta ve odalarda kendini yıpratırken gören bir tellal, iki katı ücret vaat ederek Viyana'ya gelmesi için kandırdı. Tren yolculuğu sırasında Crescenz kimseyle tek sözcük konuşmadı, varını yoğunu içine koyduğu ağır hasır sepetini oturduğu kanepenin üstündeki rafa yerleştirmesi için kendisine dostça yardım etmek isteyen yol arkadaşlarının önerilerini geri çevirerek sepeti, çoktan ağrımaya başlamış olan dizlerinin üzerinden ayırmadı, çünkü onun taş kafasına göre büyük kent demek yalnızca hırsızlık ve hilekârlık demekti. Viyana'ya geldiğinde de ilk günler pazara giderken yanına hep birini alıyordu, çünkü koyunların otomobilden korkması gibi o da arabalardan korkuyordu. Ama pazara kadar olan dört sokağı tanıyınca kimseye ihtiyacı kalmadı, eline sepetini alıp gözlerini yerden kaldırmadan evin kapısından pazardaki tezgâhlara kadar yürüdü ve geri döndü; bu evdeki ocağın başında da tıpkı eski çalıştığı yerdeki ocağın başında yaptığı gibi süpürdü, ateş yaktı, temizlik yaptı. Onun gözünde bu iki yerin hiçbir farkı yoktu. Köydeki gibi tam saat dokuzda yatmaya gidiyor, sabah saat çalıp da kendisini uyandırana kadar bir hayvan gibi, ağzı açık uyuyordu. Halinden hoşnut olup olmadığını bilen yoktu, belki kendisi de bilmiyordu bunu, çünkü kimseye açılmıyor, kendisine verilen emirleri donuk bir "tamam, tamam"la ya da huysuzluğu üzerindeyse, omuzlarını inatla silkerek yanıtlıyordu. Komşuları ya da evdeki hizmetçileri yok sayıyordu; hoppa arkadaşlarının alaycı bakışları, onun kayıtsızlığının kurşun kabuğunun üstünden su damlaları gibi akıp gidiyorlardı. Yalnızca bir kez, kızlardan biri onun Tirol şive-

sini taklit ederek dilini yutmuş gibi duran kadını makaraya alınca ansızın ocaktan yanan bir odunu kapıp dehşetle haykıran kızı kovaladı. O günden sonra bu öfkeli kadından herkes kaçtı, onunla alay etmeyi kimse göze alamadı.

Crescenz her pazar sabahı, pilili, kabarık elbisesini ve köylü şapkasını giyip kiliseye giderdi. Ve bir tek kez, Viyana'daki ilk izin gününde gezintiye çıkmayı denedi. Ancak tramvaya binmek istemediğinden ve ihtiyatla sürdürdüğü gezintisi sırasında döne döne çevresini alan sokaklarda taş duvarlardan başka bir şey göremediğinden Tuna Nehri'nin kıyısından öteye varamadı; orada tanıdık bir şeyi izlercesine, sel gibi akan sulara baktı, sonra geri döndü, aynı yollardan geçip binaların dibinden giderek, anayoldan özenle uzak durarak, eve ulaştı. Kalkıştığı bu ilk ve tek inceleme gezintisi onu hayal kırıklığına uğratmış olmalı ki, o günden sonra evden hiç çıkmadı, Pazar günleri yırtık sökülük dikti ya da hiçbir şey yapmadan pencerenin önünde oturdu. Böylece büyük kent, onun tekdüze günlerine hiçbir değişiklik katmadı, tek fark, ay sonlarında kırış kırış, sıcaktan pörsümüştü ve örselenmiş ellerine iki değil dört tane mavi kâğıt parçası konmasıydı. Bu kâğıt paraları her defasında uzun uzun ve kuşkuyla incelerdi. Köyden gelirken yanında getirdiği oymalı sarı tahta kutuya, öncekilerin yanına koymadan önce onların kırıksıklıklarını dikkatle açar, zedelemeyi düzeltirdi. Bu kaba saba, hantal küçük kutu yaşamının bütün gizi, bütün anlamıydı. Geceleri anahtarı yastığının altına koyuyordu. Anahtarı gündüzleri nereye sakladığını evde kimse öğrenememişti. İşte bu tuhaf insan böyle bir yarıdılıştaydı (insan deniyorsa da, insanlık onun davranışlarında pek belli belirsiz, pek üstü kapalı bir biçimde açığa çıkıyordu) – ama kendisi de aynı derecede tuhaf biri olan genç Baron Friedrich von F.'nin evindeki düzene

dayanabilecek kişinin böylesine at gözlüğü takmışçasına duyuları kapalı bir yaratık olması gerekiyordu. Çünkü genellikle o evde çalışan hizmetkârlar, oradaki huzursuz havaya, işe girişleriyle ayrılışları arasında geçmesi gereken yasal süreden daha uzun katlanmak istemiyorlardı. Öfkelenen, bağırımları isteri boyutuna ulaşan, evin hanımıydı. Essenli çok zengin bir fabrikatörün kızı olan bu kadın, bir tatil yöresinde kendisinden oldukça genç (ayrı zamanda düşük bir soyluluğu ve daha da kötü parasal durumu) olan bu Baron'la tanışmış ve aristokrat çekiciliğini öne çıkaran bu yakışıklı, çapkın gençle bir çırpıda evlenmişti. Ancak balayı sona erer ermez yeni evli kadın, tutarlılığa ve kusursuzluğa önem veren ve bu acele evliliğe karşı çıkmış olan annesiyle babasının düşüncelerinde ne kadar haklı olduklarını kabul etti. Çünkü, daha önce haberi olmadığı bir sürü borcun yanında, pek çabuk kayıtsızlaşan kocanın, evlilik görevleri yerine bekârlığından kalma uçarılıklara daha fazla önem verdiği ortaya çıktı; can sıkıcı değildi Baron, hatta bütün uçarı tipler gibi oldukça keyifli biriydi de, ama dünya görüşü bakımından umursamazdı, savurgandı bu yakışıklı yarı-cenilmen, paranın faiz hesabını yapmak istemiyor, sermayeleşmesini ayaktakımının pintice dar kafalılığı olarak küçük görüyordu. Erkek kolay bir yaşam sürmek istiyordu, kadınsa Rhein kentlerinin sağlam, düzenli ev yönetimini; bu da adamın sinirini bozuyordu. Kadının onca servetine karşın yüklüce miktardaki her parayı ondan çekişe çekişe almak zorunda kaldığı ve hesabını bilen karısı en çok istediği şeyi, yarış atları için bir ahırı kendisinden esirgediği için, yüksek ve buyurgan sesi kulaklarını tırmalayan bu kalın enseli, iriyarı Kuzey Almanyalı kadına karşı evlilik görevlerini yerine getirmeye pek gerek görmüyordu Baron. Deyim yerindeyse kadına buz gibi davranıyor, hayal kırıklığı içindeki kadını sert sayılmayan

ama kesin bir tavırla kendinden uzak tutuyordu. Kadın sitem ederse, kibarca, hatta görünürde hak verircesine onu dinliyor, ama kadının söylevi sona erer ermez, sigarasının dumanını üfleyerek bütün o kesin uyarıları uzağa itiyor, kadına hiç aldırmadan canının istediğini yapıyordu. Baronun bu yalın, neredeyse katı nezaketi, hayal kırıklığına uğrayan kadını her türlü karşı koymadan daha çok incitiyordu. Adamın terbiyeli, asla saldırgan olmayan, adeta ısrarlı kibarlığı karşısında tümüyle çaresiz kaldığından, içinde biriken öfke sert bir biçimde bir başka yere yöneliyordu: evdeki hizmetkârlara ateş püskürüyor, aslında haklı olduğu ama yersiz kaçan hiddetini bu suçsuz insanlara hırçınca boşaltıyordu. Ancak bu davranışı sonuçsuz kalmadı, iki yıl içinde tam on iki hizmetçi değişti, hatta bir seferinde kızın birini adamakıllı patakladı ve külliyetli miktarda bir tazminat vererek işin içinden sıyrılabilirdi.

Bu fırtınalı karmaşanın içinde yalnızca, yağmurun altında bekleyen bir fayton atı gibi, Crescenz kalabiliyordu. Kimsenin tarafını tutmuyor, hiçbir değişikliğe aldırılmıyordu, yardımcı olarak gelen ve hizmetkârlar odasını paylaştığı bu yabancı insanların adlarının, saç renklerinin, beden kokularının ve davranışlarının durmaksızın değiştiğini fark etmez gibiydi. Çünkü kendisi kızlardan hiçbiriyle konuşmuyor, çarpılarak kapatılan kapılara, yarıda bırakılan öğle yemeklerine, çaresizlik içinde başlayan isteri krizlerine aldırılmıyordu. Bunları hiç umursamadan, hamaratça mutfağından çıkıp pazara, pazardan mutfağına gidip geliyordu; kendine ördüğü bu duvarların gerisinde olup bitenle ilgilenmiyordu. Tıpkı bir makine gibi katı ve duygusuzca çalışarak akşamı ediyordu, o büyük kentte geçirdiği iki yıl böylece, iç dünyasında en ufak bir açılım sağlamadan akıp gitti; tek fark, kutusunun içinde biriken mavi kâğıt paraların gitgide kabarmasıydı.

sı ve yıl sonunda, ıslattığı parmaklarıyla onları birer birer saydığında büyüü "bin" sayısının pek uzakta olmadığını görmesiydi.

Ancak rastlantının elmas matkapları vardır ve kade-
rin kurnazlığı tehlikelidir, en umulmadık yerden kendi-
ne yol açmayı bilir, kaya gibi sert yaradılıştaki insanların
bile yüreğine işleyebilir, bunun örnekleri az değildir.
Crescenz'in durumunda, dış neden tıpkı kendisi kadar
sıradandı: On yıllık bir aradan sonra hükümetin canı is-
temiş, yeniden sayım yapmaya kalkışmıştı, bütün evlere
de, kişisel bilgilerin tam olarak doldurulması için olağa-
nüstü karmaşık soru kâğıtları yollanmıştı. Evinde çalı-
şanların, güç okunur ve yalnızca fonetik açıdan doğru
sayılan elyazılarına güvenemeyen Baron, soru kâğıtlarını
kendisi doldurmayı yeğledi ve bu amaçla Crescenz i
odasına çağırttı. Kadına soyadını, yaşını ve doğum yerini
sorduğunda, koyu bir avcı olan Baron'un Crescenz'in
doğduğu yerdeki avlanma bölgesinin sahibi olan kişinin
dostu olduğu, Alplerin o köşesinde sık sık dağ keçisi av-
ladığı ve Crescenz'in köyünden bir rehberin tam iki haf-
ta Baron'a eşlik ettiği ortaya çıktı. Ve tuhaftır ki, tam da
bu rehberin Crescenz'in amcası olduğu anlaşıncı,
Baron'un da keyfi yerinde olduğundan bu rastlantıdan
uzun bir sohbet doğdu, sohbet sırasında şaşırtıcı bir şey
daha ortaya çıktı: Baron'un, eskiden Crescenz in çalış-
mış olduğu handa mükemmel bir geyik kızartması ye-
miş olduğu anlaşıldı; dış dolduran şeyler değildi bütün
bunlar, ama rastlantıyla bir araya gelmesi ilginçti; geldiği
yer hakkında bir şeyler bilen biriyle ilk kez karşılaşan
Crescenz için de bir mucize gibiydi. Kızaran, meraklı
yüzüyle Baron'un önünde duruyordu, adam şakalara
başlayınca ve Tirol şivesini taklit ederek kadına, Tirollü-
ler gibi tiz sesle şarkı söyleyebilir misin gibi saçma sapan,
çocukça sorular sordukça Crescenz hantalca, gururu ok-

şanarak kıvranıp durdu orada. Sonunda, kendi söylediğiyle kendisi eğlenen Baron, tıpkı köylüler gibi kızın kaba ederine avuç içiyle tokatı yapıştırdı ve kahkahalar içinde onu odadan gönderdi. "Haydi git bakalım, uslu Cenzi, Zillertal'dan geldiğin için sana iki kron daha vereceğim."

Kuşkusuz; bu olay aslında pek de öyle etkileyici ve önemli bir şey değildi. Ancak bu ruhsuz yaratığın balıklar gibi gizli duygu dünyasında bu beş dakikalık görüşmenin, bir bataklığa atılan taş gibi etkisi oldu, sudaki halkalar yavaş yavaş ve ağır ağır oluşur, ağır kütleleriyle, dalga dalga, ağır ağır bilincin kıyılarına erişirler. Bu dut yemiş bülbül, yıllardır ilk kez bir insanla özel bir görüşme yapmıştı, tam da bu insanın, kendisiyle konuşmuş olan bu adamın, burada, bu girdili çıkıtlı taş duvarların ortasında, onun dağlarını bilmesi ve hatta kendisinin hazırlamış olduğu geyik kızartmasından yemiş olmasının inanılmaz bir rastlantı olduğuna inanıyordu. Üstelik kaba ederine de teklifsizce tokat atmıştı, köylü dilinde bunun anlamı, lafı uzatmadan istemek ve kadına talip olmaktı. Crescenz bu zarif, kibar beyefendinin böyle davranarak kendisinden gerçekten de böyle bir talepte bulunabileceğini aklına getirmeye bile cesaret etmese de, o bedensel yakınlık, onun uykuda olan duyularını nedense harekete geçirmişti.

Böylece bu rastlantısal yakınlaşma, onun iç dünyasında tabaka tabaka bir hareketlenmeye, kıpırtıya neden oldu. sonunda da önceleri belli belirsiz, sonra gitgide açık seçik olarak içinde yepyeni bir duygu doğdu, tıpkı bir köpeğin, çevresini alan bütün o iki bacaklı canlılar arasından birinin kendi sahibi olduğunu günün birinde ansızın anlaması gibi; köpek o andan sonra hep o kişinin peşinden koşar, kaderinin kendisine uygun gördüğü o kişiyi kuyruğunu sallayarak ya da havlayarak selamlar, ken-

di isteğiyle onun hükmü altına girer, sahibi nereye gitse o da adım adım onu izler. İşte Crescenz'in körelmiş ve o güne kadar yalnızca beş alışıldık kavramla, yani para, pazar, ocak, kilise ve yatak kavramlarıyla sıkı sıkıya kuşatılmış alanına yeni bir öge katılmıştı, bu yeni öge kendisine yer açmak istiyor ve kendisinden öncekileri sertçe bir kenara itiyordu. Bir kez eline geçirdiğini asla bırakmak istemeyen o köylü açgözlülüğüyle Crescenz bu yeni ögeyi teninin ta içine, körelmiş duyularının karmakarışık, çalkantılı dünyasına kadar çekti. Bu değişimin gün yüzüne çıkması zaman aldı elbette; ilk belirtiler kesinlikle gözle görülür gibi değildi, örneğin Baron'un giysilerini ve ayakkabılarını fanatikçe bir özenle temizliyordu, Barones'in giysileriyle ayakkabılarının bakımını ise oda hizmetçisine bırakmıştı. Ya da odalarda, koridorlarda daha çok görünür olmuştu, dış kapıya anahtarın sokulduğunu duvar duymaz Baronun paltosuyla bastonunu alabilmek için telaşla kapıya koşuyordu. Mutfağa iki kat özen gösteriyordu, kendi elleriyle geyik kızartması hazırlayabilmek için büyük pazara giden yolu bile sorup zar zor öğrenmişti. Kendine daha çok özen gösterdiği dış görünümünden anlaşıyordu.

Yeni duyularının ilk filizlerinin onun iç dünyasından dışa çıkması bir iki hafta sürmüştü. Bu ilk filize yeni bir düşüncenin eklenmesi ve gelişmemiş bir fidanken kesin bir renge ve biçime kavuşması haftalar aldı. Bu ikinci duygu, ilkinin tamamlayan bir duygudan başka bir şey değildi: Baron'un karısına karşı duyduğu ve ilk başta belirsiz olsa da gitgide açık seçik ortaya çıkan bir kin; yani Baron'la oturabilen, uyuyabilen, konuşabilen ama yine de ona, kendisinin gösterdiği gibi kayıtsız şartsız saygı göstermeyen o kadına duyulan bir kin. Belki tapındığı efendisinin, gözünü öfke bürüyen karısı tarafından iğrenç bir biçimde aşağılandığı o utanç verici sahnelerden

birine tanık olduğundan –ister istemez gözü daha açıktı artık–; belki de adamın alçakgönüllü samimiyeti, Kuzey Almanyalı Barones'in kibirli soğukluğunu daha da çok hissettirdiğinden, Crescenz o her şeyden habersiz kadına birden dik kafalı davranmaya, diken gibi batan, binlerce küçük sivrilikle, kötülükle beslenen bir düşmanlık göstermeye başladı. Böylece Barones en azından iki kez çanı çalmadan Crescenz gitmez oldu, özellikle ağırdan alarak ve gönülsüzlüğünü açıkça belli ederek kadının çağrısına yanıt verirdi, karşı koymaya önceden kararlı olduğu da dimdik tuttuğu omuzlarından açıkça hissedilirdi. Kendisine verilen görevleri ve emirleri hiç konuşmadan, asık suratla dinler, Barones söylediklerinin anlaşılıp anlaşılmadığını asla tam olarak bilemezdi; emin olmak için soru sorduğunda karşılığında ya bezgince bir baş sallayış ya da aşağılama dolu bir "Duydum ya," yanıtı alırdı. Ya da tam tiyatroya gideceklerken, kadın sinir içinde odadan odaya dolaşırken, önemli anahtarlardan biri yok oluverir, yarım saat sonra da hiç beklenmedik bir yerde ortaya çıkardı. Barones'e gelen haberleri ya da telefonları düzenli olarak unuturdu; sorulduğunda da en ufak bir üzüntü belirtisi göstermeden, kadının suratına doğru "Unutmuşum" derdi. Asla onun gözlerine bakmazdı, belki de duyduğu kini gizleyememekten korkuyordu.

Bu arada evdeki uyumsuzluklar karı-koca arasında giderek tatsızlaşan sahnelere neden oluyordu; büyük olasılıkla, Crescenz'in kendi farkında olmadan karşısındakini kışkırtan suratsızlığının da günden güne daha da isterikleşen kadının huzursuzluğunda payı vardı. Uzunca süre bekâr kaldığı için sinirleri zayıflayan kadın, üstelik kocası tarafından ihmal edildiği ve hizmetkârların küstahça düşmanlıklarıyla karşılaştığı için dengesini hızla yitiriyordu. Heyecanını boşu boşuna Brom ve Veronal ile gidermeye çalışıyordu; iyice gerilen sinirleri tartışma-

lar sırasında kopacak gibi oluyor, ağlama ve isteri krizleri geçiriyordu, ancak bir tek kişi bile ona anlayış göstermiyordu ya da yardımcı olmaya çalışmıyordu. Sonunda eve çağrılan doktor, Barones'in bir sanatoryumda iki ay kalmasını önerdi, genel olarak karısına ilgisiz olan kocası bu öneriyi öyle hararetle kabul etti ki, yeniden kuşkuya kapılan kadın önceleri bu çözüme karşı çıktı. Ama sonunda yolculuğa karar verildi, oda hizmetçisinin ona eşlik etmesi uygun bulundu, böylece Crescenz o koca evde yalnızca beyefendinin hizmetini görmek için kalmış oldu.

Saygıdeğer beyefendinin bakımının yalnızca kendi ellerine bırakılmış olması, Crescenz'in uyuşmuş duyuları üzerinde apansız bir uyarıcı etkisi yaptı. Sanki Crescenz'in bütün özsuları ve enerjisi, büyülü bir şişe içinde imişçesine iyice çalkalanmıştı, şimdi tutkuları varlığının derinlerinde birikmiş bir çökelti gibi yerinden oynayıp yükseliyor ve bütün hareketlerini etkiliyordu. Katı ve donmuş uzuvlarındaki bütün uyuşukluk, bütün hantallık eriyip çözülüyordu; sanki kendisini canlandıran o haberden sonra bütün eklemleri hafiflemiş, adımları hızlanmış, çevikleşmişti. Yolculuk hazırlığı başlayacak denir denmez odalarda koşuşturmaya, merdivenleri inip çıkmaya, daha söylenmeden bavulları toplamaya ve kendi elleriyle arabaya taşımaya başlamıştı. Akşam geç saatlerde Baron istasyondan geri dönünce, hevesli hizmetkârına bastonunu ve paltosunu uzatıp rahat bir soluk alarak, "Hele şükür yolladım!" deyince tuhaf bir şey oldu. Birdenbire –bütün hayvanlar gibi asla gülmeyen– Crescenz'in sıkılmış dudakları şiddetle seğirmeye, kasılmaya başladı. Ağzı çarpıldı, yayvanlaştı ve ahmaklar gibi parlayan suratında öylesine apaçık ve zincirinden boşanmışa benzeyen bir sırıtiş belirdi ki, bunu görünce şaşırان, rahatsız olan Baron, gösterdiği bu yersiz samimiyetten utandı ve tek söz etmeden odasına çekildi.

Ama bu bir anlık rahatsızlık hemen geçti ve o akşamı izleyen günlerde efendi ile hizmetçiyi birlikte tadını çıkardıkları enfes bir sükûnet ve huzurlu bir özgürlük birbirine bağladı. Evin hanımının uzaklaşması adeta başlarının üstündeki bulutları dağıtmıştı; özgürlüğüne kavuşan koca, durmaksızın hesap vermekten kurtulup rahat soluk alınca hemen ertesi akşam eve geç saatte döndü; Crescenz'in insanı rahatlatan nezaketi, Barones'in laf kalabalığıyla karışık hoş geldiniyle taban tabana zıttı. Crescenz yeniden hevesle sarılmıştı ev işlerine, daha da erken kalkıyor, her yanı pırıl pırıl yapıyor, kapı tokmaklarını ve tokaları çalgınca ovuyor, özellikle lezzetli yemekler pişiriyordu; Baron evde yediği ilk öğle yemeğinde yalnızca kendisi için en değerli çatal bıçakların masaya konulmuş olduğunu gördü, oysa bu takım önemli konuklar dışında gümüş dolabından çıkarılmazdı. Genelde dikkatsiz biri olmasına karşın, Baron bu ilginç yaratığın özenli, adeta nazik ilgisini fark etti; ve aslında iyi bir insan olduğu için, hoşnutluğunu dile getiren sözleri kızıdan esirgemedi. Yemeklerini övdü, ara sıra gönül alıcı şeyler söyledi, ertesi sabah da –isim günüydü– üzerine adının baş harfleri ve şekerlemeden bir arma oturtulmuş, ustaca hazırlanmış bir pastayı karşısında bulunca, keyifle güldü: "Beni şımartıyorsun, Cenzi!" dedi, "Allah korusun karım geri dönerse ne yaparım ben?"

Yine de birkaç gün daha, belli bir ölçüde resmiyeti korudu, ama sonunda bütün ihtiyatı elden bıraktı. Kızın dilini tutacağını belli eden sayısız işareten cesaret alarak ve bekârlık günlerine geri dönmüşçesine, kendi evinde rahatça hareket etmeye başladı. Yaz bekârlığının dördüncü gününde Crescenz'i hiçbir açıklama yapmadan yanına çağırdı, istifini bozmadan, akşam için iki kişilik soğuk yemek hazırlamasını sonra da gidip yatmasını söyledi; gerisini o hallederdi. Crescenz hiçbir şey söyleme-

den emri yerine getirdi. Bu sözlerin gerçek anlamının basık alınının ta arkasına nüfuz edip etmediğini ne bir bakışla belli etti ne de bir göz kırpmıyla. Ama onun, amacını ne kadar iyi anladığını çok geçmeden şaşırarak ama keyiflenerek gördü efendisi, çünkü gece geç vakit, bir küçük opera öğrencisiyle tiyatro çıkışında eve dönünce yalnızca sofranın özenle kurulup çiçeklerle süslenmekle yetinilmediğini, yatak odasında kendi yatağıyla birlikte yandaki yatağın da küstahça davet edercesine hazırlandığını, karısının ipekli geceliğiyle terliklerinin oraya konulduğunu gördü. Özgürlüğünü yaşayan koca, bu yaratığın bu aşırı ilgisine elinde olmadan güldü. Böylece Crescenz'in destek veren işbirliği karşısında, son çekingenliği de ortadan kalkmış oldu. Sabah olunca, zili çalıp Crescenz'i çağırdı, küçük konuğuna giyinirken yardımcı olmasını istedi; böylece o ikisi arasındaki sessiz anlaşma tam anlamıyla mühürlenmiş oldu.

Crescenz o günlerde yeni adını da edindi. O sırada Donna Elvira üzerine çalışan o cıvı cıvı opera öğrencisi, şaka olsun diye, nazik erkek arkadaşına Don Juan adını takmıştı; bir gün gülerek ona, "Şu Leporella'nı buraya çağırırsana!" demişti. O sıksa Tirollü kızı alaya alır gibi verilen bu ad Baron'un hoşuna gitti, o günden sonra da Crescenz'i Leporella'dan başka bir adla çağırmadı. İlk duyduğunda şaşırıp irkilen, ama sonraları anlamını bilmediği bu adın kulağa hoş gelen tınısından zevk alan Crescenz, bu vaftizi adeta bir soyluluk unvanı gibi karşıladı; keyifli efendisi onu ne zaman bu adla çağırırsa, kızın ince dudakları aralanır, kahverengi at dişleri ortaya çıkar ve saygıdeğer efendisinin emirlerini almak üzere uysallıkla, adeta yaltaklanarak ona yaklaşırdı.

Bu ad komiklik olsun diye takılmıştı; ama geleceğin opera yıldızı bilmeden hedefi vurmuş, bu adla o tuhaf yaratığın üzerine adeta sihirli bir biçimde oturan bir pe-

lerin örtmüştü sanki; çünkü Daponte'nin hevesli suç ortağı gibi bu sevgi yoksunu, kemik çuvalı kız kurusu da efendisinin serüvenlerinden müthiş keyif alıyordu. Deli gibi nefret ettiği kadının yatağını her sabah kâh şu kâh bu genç beden tarafından karmakarışık edilmiş, namusu lekelenmiş bulmanın verdiği tatmin duygusu muydu bu yalnızca, yoksa gizlice kendi de mi zevk alıyordu bundan; hangisi olursa olsun, o tutucu, katı, yaşlı kız, efendisinin bütün serüvenlerinde ona hizmet etmek için olağanüstü denecek bir çaba harcadı. Kendi yıpranmış, on yıllardır çalışıp didinmekten neredeyse cinsiyetini yitirmiş bedeninde hiçbir arzu barınmadığından, birkaç gün sonra ikinci bir kadın, hemen arkasından bir üçüncüsü yatak odasına girerken onların arkasından gözlerini kırpıştırarak bakmaktan ve efendisine pezevenklik etmekten keyif alıyordu; bu suç ortaklığı ve o erotik atmosferin iç gıcıklayıcı parfümü, onun uyuşmuş duyularının üzerinde yakıcı madde etkisi yapıyordu. Crescenz gerçekten de Leporella oldu, o cıvıl cıvıl genç gibi hareketlendi, atılğanlaştı, enerji doldu; bu yakıcı paylaşımın kavuran sıcakıyla ortaya çıkmışa benzeyen tuhaf huylar edindi: türlü türlü küçük hileler, kurnazlıklar, yanıltmacalar, kapı arkasından dinlemeler, meraklanmalar, kulak kabartmalar, koşturtmalar. Kapıları dinliyor, anahtar deliklerinden gözetliyor, odaları, yatakları araştırıyor, yeni bir avın kokusunu alır almaz heyecana kapılıp bir aşağı bir yukarı koşturuyordu; ve bu heves ve her şeyi böylesine merakla, tadını çıkararak paylaşması, eski uyuşuk Crescenz'den neredeyse hayat dolu bir insan yarattı. Çevresindekilerin hayret dolu bakışları altında Crescenz birdenbire geçimli biri oluverdi, kızlarla konuşmaya başladı, postacıyla kaba saba şakalar yapıyor, satıcı kızlarla gevezelik, dedikodu ediyordu; bir keresinde, akşam vakti, evdeki ışıklar söndürüldüğünde, hizmetçiler, odaları-

nın karşısındaki, çoktandır hiçbir ses gelmeyen pencereden tuhaf bir mırıltı duydular; Crescenz, yarı duyulur, çatlak, ahenksiz bir sesle, Alpler'de söylenen şarkılardan birini mırıldanıyordu, mandıracı kadınların akşamları otlaklarda söyledikleri türden bir şarkı. O monoton ezgi, kırık dökük bir tonda, şarkıya alışık olmayan o dudaklardan gizli-saklı, güçlkle dökölüyordu; yine de dokunaklıydı, tuhaftı. Crescenz, çocukluğundan beri ilk kez şarkı söylemeyi deniyordu, boşa geçen yılların karanlığından bin bir güçlkle gün ışığına çıkan bu notalarda insanın içine dokunan bir şey vardı.

Kendisine tutulan kişideki bu ilgi çekici değişimin en az farkına varan Baron'du, yani bu duruma neden olan insan; çünkü kim dönüp de gölgesine bakar ki? Gölgemizin hiç ayrılmadan peşimizden geldiğini, adımlarımızı sessizce izlediğini hissederiz, kimi zaman da henüz bilincinde olmadığımız bir dilek gibi önümüzden koşar; ama onun aldığı o gülünç biçimlere dikkat etmeyiz ve bu çarpık biçimde kendimizi bulmaya pek kalkışmayız. Baron, Crescenz'in her zaman hizmete hazır olmasından, dilini tutmasından, güvenilir ve kendini feda edersine sadık olmasından başka bir şeye dikkat etmiyordu. Ve özellikle de kızın bu sessizliği, mahrem olması gereken durumlarda doğal olarak koyduğu mesafe, Baron'u özellikle rahatlatıyordu; bazen, köpek sever gibi birkaç gönül alıcı söz söylüyordu ona, ara sıra şakalaşıyor, kulağını çimdikliyor, para ya da tiyatro bileti veriyordu; Baron için bunlar, üzerinde düşünmeden ceketinin cebinden çıkarıp verdiği önemsiz şeylerdi, Crescenz içinse birer mukaddes emanetti, kaldırıp kutusuna saklıyordu onları. Baron giderek kızın önünde yüksek sesle düşünmeye, hatta ona karmaşık görevler vermeye başladı; kıza güvendiğini daha da çok belli ettikçe Crescenz daha da canla başla, minnetle çalıştı. Koku almaya çalı-

şan, araştıran ve yoklayan tuhaf bir içgüdü geliştirdi, Baron'un bütün isteklerini araştırıp buluyor, hatta o istemeden yapıyordu her şeyi; sanki Crescenz'in bütün yaşamı, bütün çabaları ve istekleri adeta bedeninden ayrı-
lıp adamın bedenine geçiyordu; Crescenz her şeyi Baron'un gözleriyle görüyor, onun adına duyumsuyor, onun bütün sevinçlerinin ve fetihlerinin tadını, ahlaksızca sayılabilecek bir coşkuyla, Baron'la birlikte çıkarıyordu. Kapının eşiğinden içeri yeni bir dişi adım attığında yüzü gülüyor, Baron geceleri yanında zarif bir arkadaş olmaksızın eve döndüğünde ise hayal kırıklığı içinde ve beklentisi boşa çıkmış gibi bakıyordu; eskiden uyuşup kalmış gibi olan zihni şimdi artık tıpkı elleri gibi ustalıklı ve aceleyle çalışıyordu, gözlerinde yepyeni, ıslıl ıslıl bir parıltı vardı. Hayvan gibi çalışan o yıpranmış, bitkin yaratığın içinden bir insan doğmuştu; duygusuz, içine kapalı, kurnaz ve tehlikeli bir insan, derin derin düşünen kafası dolu, huzursuz ve dalavereci.

Birkeresinde, Baron eve her zamankinden erken dönünce koridorda şaşkınlıkla kalakaldı; her zaman sessiz olan mutfaktan tuhaf gülüşmeler ve kahkahalar mı duyuluyordu yoksa? O anda, aralık duran kapıdan, ellerini önündeki önlüğe kurularak, hem küstah hem utangaç bir yüzle Leporella göründü. Gözlerini yerden kaldırmadan, "Özür dilerim, Bey'fendi..." dedi. "İçerde pastacının kızı var da... şirin bir kız... Bey'fendiyle tanışmayı öyle istiyor ki." Baron şaşkınlıkla bakakaldı, böylesine utanmazca sergilenen samimiyet karşısında kızsın mı, yoksa Crescenz'in pezevenkçe işgüzarlığıyla eğlensin mi bilemedi. Sonunda erkek merakı üstün geldi "Bir göreyim şu kızı."

Leporella'nın pohpohlayıp beynini yıkayarak yavaş yavaş kandırdığı bu on altı yaşındaki cıtır cıtır, sarışın kız, aşçı kadının iteklemeleriyle, yanakları al al, kıkır kıkır

gölerek çıktı ortaya, gerçekten de karşıdaki dükkândan sık sık çocukça bir hayranlıkla incelemiş olduğu bu kibar beyefendinin karşısında beceriksizce döndü. Baron onu beğendi, odasında birlikte çay içmeyi teklif etti. Kabul edip etmemekte kararsız kalan kız Crescenz'e döndü. Ama o göz açıp kapayıncaya kadar mutfağa girip gözden kaybolmuştu bile; bu durumda, bir serüvenin içine çekilen o kıza, kızarıp bozarak ve merakı kabarmış olarak bu tehlikeli daveti kabul etmekten başka çare kalmadı.

Ama doğa o kadar da hızlı adımlar atamaz; tuhaf ve sapkın bir tutkunun baskısıyla bu kuru, yavan yaratıkta belli ölçüde bir zihinsel hareket sağlanabilmiş olsa da, Crescenz'in yeni öğrendiği bu dar kafalı düşünce tarzı, daha sonraki durumlarda yetersiz kaldı; bu açıdan onun içgüdüleri hâlâ hayvanlar gibi kısa erimliydi. Köle gibi bağlandığı efendisine her konuda hizmet etmek tutkusu öylesine tutsak etmişti ki onu, evden uzakta olan Barones aklından tümüyle çıkmıştı. İşte aklının başına gelmesi de bu yüzden çok feci oldu: bir sabah Baron, haşın ve öfkeli bir tavırla, elinde de bir mektup tutarak karısının ertesi gün sanatoryumdan döneceğini, bu yüzden evi düzene sokmasını bildirdiğinde yıldırım çarpmış gibi oldu Crescenz. Beti benzi attı, dehşetten ağzı açık kaldı: Bu haber bir bıçak gibi saplanmıştı böğrüne. Söylenenleri anlamamış gibi bakakaldı. Yüzü öylesine çarpılmış, şekilsizleşmişti ki, Baron onu birkaç tatlı sözle yatıştırmak gereğini duydu: "Görüyorum ki sen de pek sevinmedin Cenzi. Ama yapacak bir şey yok."

Ama Crescenz'in taşlaşmış yüzünde bir kıpırtı başlamıştı. Derinden, adeta bağırsaklarından çıkıp gelen şiddetli bir kasılmaydı bu, kızın az öncesine kadar bembeyaz olan yanakları giderek kızarmıştı. Yavaş yavaş, kalbinin sert atışlarının boğazına doğru pompalandığı bir şey kabardı içinden: kendini zorlamasından gırtlaklı titiyor-

du. Sonunda o kabaran şey yukarı ulaştı, kızın sıkılmış dişlerinin arasından boğuk bir ses çıktı: "Yapacak... yapacak... bir şey vardır belki..."

Can alıcı bir kurşun gibi sertçe çıkmıştı bu söz ağzından. Crescenz'in çarpılmış yüzü bu şiddetli boşalmanın ardından öylesine kötü, öylesine tehditkâr bir kararlılıkla büzüldü ki, Baron elinde olmadan haykırdı, şaşkınlık içinde geriledi. Ama Crescenz arkasını dönmüş ve bakır bir havanı canla başla başla, parmaklarını kırarcasına ovalamaya başlamıştı.

Barones'in dönmesiyle birlikte, evin içinde yine fırtına esmeye başladı; bu fırtına kapıları çarparak kapatıyor, odalarda sert bir rüzgâr estiriyor, evin içindeki durgun ve rahat havayı önüne katarak dışarı atıyordu. Acaba Barones konu komşunun laftaşması ya da imzasız mektuplar kanalıyla kocasının evi ne kadar onur kırıcı bir biçimde kullandığını mı öğrenmişti, yoksa adamın kendisini karşılarken gösterdiği sinirlilik, açıkça belli olan neşesizliği mi canını sıkıyordu? Hangisi olursa olsun, sanatoryumda geçirdiği iki ay, onun kopacak kadar gerilmiş olan sinirlerini pek az yatıştırmışa benziyordu, çünkü ağlama krizleriyle tehditler ve isteri nöbetleri birbirini kovalıyordu. Aralarındaki ilişki günden güne çekilmez oluyordu. Birkaç hafta boyunca Baron, o ana kadar koruduğu nezaketiyle, karısının bombardıman gibi yağdırdığı sitemlere yiğitçe göğüs gerdi ve karısı onu boşanmakla ya da kendi ailesine mektup yazmakla tehdit ettiğinde kaçamaklı ve yatıştırıcı yanıtlar verdi. Ama onun bu ilgisiz ve soğuk kayıtsızlığı, hiçbir dostu olmayan, açığa vurulmayan bir düşmanlıkla çevrelenmiş kadının sinirli huzursuzluğunu daha da artırdı.

Crescenz yeniden eski suskunluğuna bürünmüştü. Ama bu seferki suskunluğu saldırganca ve tehlikeliydi. Evin hanımı geri döndüğünde inatla mutfaktan çıkmadı,

sonunda dışarı çağrıldığında, kadını selamlamaktan kaçındı. Omuzlarını hırçınca öne sarkıttı, taş gibi durdu, bütün soruları öylesine huysuzca yanıtladı ki sabrı tükenen kadın onunla konuşmaktan vazgeçti. Ama kadın sırtını dönünce, Crescenz bir tek bakışla içinde biriktirdiği bütün kını kustu. Kadının geri dönüşü, Crescenz'in bütün tutkusunu sanki haksız yere elinden almıştı, coşkuyula hizmet görmenin verdiği sevinçten yoksun bırakılıp yeniden mutfağa, ocağın başına gönderilmişti, içtenlikli Leporella adı geri alınmıştı. Çünkü Baron karısının önünde Crescenz'e ilgi göstermekten özenle kaçınıyordu. Ama ara sıra, o can sıkıcı sahnelerden bunalıp teselliye ihtiyaç duyunca, içini dökmek isteyince, gizlice mutfağa, Crescenz'in yanına gidiyor, tahta sandalyelerden birine oturuyor, "Artık dayanamıyorum!" diye sızlanıyordu.

Tapındığı efendisinin aşırı gergin olduğunda kendisinin yanına sığındığı bu anlar Leporella'nın en mutlu dakikalarıydı. Yanıt vermeye, onu avutmaya asla cesaret edemezdi; sessizce, içe dönük bir durumda, orada öylece oturur, boyunduruk altındaki tanrısına acıyarak ve acı çekerek, arada bir dinlediğini gösteren bir bakış atardı, bu sessiz paylaşım Baron'a iyi gelirdi. Ama adam mutfaktan çıkar çıkmaz Crescenz'in yüzündeki o hiddetli kırışık yeniden ta alnına kadar uzar, ağır elleri öfkesini önündeki savunmasız etleri döverek ya da kap kaçağı, çatal bıçağı temizleyerek çıkartırdı.

Barones'in geri dönüşüyle başlayan o boğucu hava sonunda bir fırtınaya dönüştü: Sevimsiz tartışmalardan biri sırasında Baron'un sabrı taşmış, uysal, aldırılmaz bir öğrenci gibi davranmaktan bir çırpıda vazgeçmiş, kapıyı arkasından çarparak dışarı çıkmıştı. "Artık canıma tak etti!" diye öyle bir öfkeyle bağırmıştı ki en uzaktaki odanın camları bile zangır zangır titremişti. Daha öfkesi üzerindeyken, yüzü gözü kıpkırmızı, mutfağa, gergin bir

yay gibi titreyen Crescenz'in yanına gitmişti. "Hemen bavulumla tûfeğimi hazırla! Bir haftalığına ava çıkacağım! Bu cehennemde şeytan bile kalamaz. Bu işe bir son vermek gerek."

Crescenz hayranlıkla bakakaldı ona: işte yeniden evin efendisiydi Baron! Kızın gırtlğından boğuk bir gülüş yükseldi: "Çok haklısınız Bey'fendi, bir son vermek gerek." Büyük bir şevkle, odadan odaya koşarak, telaş içinde dolaplardan ve masalardan alacağını aldı; o at gibi yaratığın sinirleri, gerginlikten ve hırstan titriyordu. Bavulla tûfeği kendi elleriyle arabaya kadar taşıdı. Ama Baron tam ona çabası için teşekkür edecek sözcükleri ararken dehşetle kalakaldı. Çünkü kendisini her gördüğünde dehşete düşüren o kurnaz gülüş yine Crescenz'in sımsıkı sıkılmış dudaklarına yayılmıştı. Onu öyle pusuya yatmış gibi gören Baron'un aklına elinde olmadan, sıçramaya hazır bir hayvanın sıkılmış pençeleri geldi. Ama Crescenz yeniden ufaldı, alçak sesle, neredeyse laubalilik sınırına varan bir samimiyetle, "Bey'fendi rahatça gidiver-sin, ben her bi şeyin icabına bakarım," dedi.

Üç gün sonra gelen bir acil telgrafla Baron avı bırakıp geri döndü. Kuzeni istasyonda onu bekliyordu. Baron kuzenine bakar bakmaz kötü bir şeyin olduğunu anladı, çünkü kuzeni sinirli ve huzursuz görünüyordu. Baron'u hazırlamak için üç beş söz ettikten sonra karısının o sabah yatağında ölü bulunduğunu anlattı, bütün oda gaz kokuyordu. Bunun ne yazık ki bir rastlantı olmayacağını söyledi kuzeni, çünkü mayıs ayında olduklarına göre gaz sobası çoktan kullanımdan kaldırılmıştı, karısının intihar etmeyi düşündüğü, bir akşam önce Veronal almasından belliydi. Buna bir de aşçı Crescenz'in ifadesi ekleniyordu; o gece evde Crescenz'den başka hizmetli kalmamıştı, o da zavallı kadının gece vakti öndeki

odaya gittiğini duymuştu, belli ki niyeti, dikkatle kapatılmış gazometreyi kasıtlı olarak açmaktı. Bu ifade üzerine, eve çağrılmış olan adli tabip bu durumun bir rastlantı olamayacağını belirterek, olayın intihar olduğunu tutanağa geçirmişti.

Baron titremeye başladı. Kuzeni, Crescenz'in tanıklık ettiğinden söz ederken Baron'un kanı damarlarında dondu, hiç de hoş olmayan, iğrenç bir düşünceyle mide-si bulandı. Ama bu mayalanan, acı veren duyguyu güç-lükle bastırdı ve kuzeninin kendisini eve sokmasına razı oldu. Ölen kadın evden götürülmüştü, Barones'in akrabaları salonda karanlık, düşmanca bakışlarla Baronu bekliyorlardı; buz gibi soğuk seslerle başsağlığı dilediler. Şikâyetçi olduklarının üzerine basa basa, ne yazık ki dediler, skandalı örtbas etmek artık mümkün olamayacak. Çünkü sabah hizmetçisi avaz avaz bağırarak merdivene fırlamış, "Hanımefendi intihar etti!" diye haykırmişti. Sade bir cenaze töreni ayarlamak isterlerdi, çünkü bir sürü dedikodu yüzünden halkın merakı kabarmıştı bile. Bunu söylerken sesleri yine o buz gibi soğuk tonu almıştı. Kederli adam bu sözleri kafası karışmış bir durumda dinledi, bir ara farkında olmadan başını kaldırıp yatak odasının kapalı kapısına baktı, sonra ürkekçe yeniden önüne eğdi. İçinde durmaksızın kabarıp duran bir düşünceyi sonuna kadar götürmek istiyordu, ama bu boş ve kin dolu konuşmalar aklını karıştırıyordu. Akrabalar yarım saat kadar daha kapkara bakışlarıyla, gevezelik ederek çevresini aldılar, sonra da birer birer ayrıldılar oradan. Boş ve yarı karanlık odada bir başına kaldı Baron, başına yumruk yemiş gibi titriyordu, başı ağrıyor, eklem yerleri dökülüyordu.

Tam o sırada kapıya vuruldu. "Girin," dedi irkilerek. Çekingen adımlar duyuldu, sert, sürünen, yere sürtünen adımlar; iyi tanıyordu bu adımları. Birden dehşete kapıl-

dı: sanki boyun omurları oldukları yere çakılmışlardı, aynı zamanda şakaklarından dizlerine kadar, buz gibi soğuk bir şey dökülmüşçesine tüyleri ürpermişti. Arkasına dönmek istedi, ama kaskatı kesilmişti. Böylece salonun ortasında kalakaldı, tir tir titriyor, sesini çıkaramıyordu, elleri kaskatı kesilmiş aşağı sarkmıştı, suçlu suçlu orada durmasının göze ne kadar korkakça görüneceğinin bilincindeydi. Ne yapsa nafileydi: Kaslarına söz geçiremiyordu. Tam o sırada, arkasındaki ses, kayıtsızca, en duygusuz, en kuru bir nesnellikle şöyle dedi: "Bey'fendi yemeğini evde mi yiyecek, yoksa dışarıda mı diye sorayım demiştim." Baron'un titremesi gitgide şiddetleniyor, soğuk terler döküyordu. Tam üç kez konuşmaya çabaladı, sonunda boğazından ses çıkabildi: "Hayır, şimdi bir şey yemeyeceğim." Arkasındaki kişi ayaklarını sürüye sürüye uzaklaştı, odadan çıktı. Baron dönüp bakmaya cesaret edemiyordu. Birden uyuşukluğu çözüldü; tir tir titremeye başladı, iğreniyordu ya da kasılıyordu. Bir adımda kapıya vardı, kıvranarak anahtarı çevirdi, bu adımlar, bir hayalet gibi peşini bırakmayan bu lanet olası adımlar bir kez daha yanına gelemesin diye. Sonra, aklından çıkarmak istediği ama bir sümüklüböcek gibi soğuk ve yapışkan olarak içinde tırmanan bir düşüncüyü bastırmak için kendini bir koltuğa fırlattı. Ve dokunmaya iğrendiği, kendini zorla kabul ettiren, bu yapışkan, iğrenç düşünce, bütün duygularına doldu, ona karşı koyması olanaksızdı, uykusuz geçirdiği gece boyunca, hatta daha sonra da yanında kaldı, hatta siyahlar içinde, sessizce, cenaze töreni sırasında tabutun başında beklerken de kaldı.

Cenaze törenini izleyen gün, Baron aceleyle kentten ayrıldı; hiç kimseyi görmeye katlanamıyordu; insanlar bir yandan onun acısını paylaşırlarken bir yandan da (yoksa ona mı öyle geliyordu?) bakışları tuhaf bir biçimde onu gözetler, eziyet ederek soru sorar gibiydi. Hatta

cansız varlıklar bile kötü kötü ve yakınlıkla konuşuyor gibiydiler: evdeki her eşya, özellikle de gazın o baygın kokusunun her nedense yapışıp kalmış gibi olduğu yatak odasındaki mobilyalar, daha kapıyı açarken bile, onu geri itiyordu. Ama uyurken de uyanıkken de en dayanılmaz karabasanı, bir zamanlar sırdaşı olan kadının tasasız, soğuk gamsızlığıydı, kadın, sanki hiçbir şey olmamış gibi boş evde dolaşıp duruyordu. Kuzeni istasyonda onun adını ağzına aldığından bu yana onunla ne zaman karşılaşsa tir tir titriyordu. Onun ayak seslerini duyar duymaz, ansızın, sinirli bir huzursuzluk onu avucuna alıyordu; bu ayaklarını sürüye sürüye, kayıtsız yürüyüşü, bu soğuk, sessiz sakinliği görmeye dayanamıyordu artık, katlanamıyordu. Onu düşünmek bile midelerini bulandırmıyordu, o çatlak sesini, yağlı saçlarını, boğucu, hayvansı, acımasız duygusuzluğunu; duyduğu öfkenin içinde kendisine karşı taşıdığı öfke de vardı, boğazını sıkı bu bağı bir ip gibi parçalamak gücünü bulamadığı için duyduğu öfke. Bir tek yol görüyordu: Kaçmak. Kadına tek söz söylemeden bavulunu topladı, aceleyle karalayıp bıraktığı kâğıda Kärnten'deki dostlarının yanına gittiğini yazdı.

Baron bütün yaz evine dönmedi. Miras konusunun düzene konulması için bir keresinde acele Viyana'ya çağrıldığında gizlice gelmeyi yeğledi, otelde kaldı ve evde bekleyen baykuşa da hiç haber vermedi. Crescenz hiç kimseyle konuşmadığı için Baron'un gelişinden haberi olmadı. İşsiz güçsüz, baykuş gibi bütün gün mutfakta oturuyor, kiliseye eskiden bir giderken şimdi iki gidiyor, talimatları ve parayı Baron'un avukatından alıyordu; Baron'dan ise hiç haber gelmiyordu. Ne mektup yazıyordu Baron ne de haber yolluyordu. Böylece Crescenz sessizce oturuyor ve bekliyordu; yüzü süzülüyor, sertleşiyor, hareketleri hantallaşıyordu; gizemli bir uyuşukluk içinde haftalarca bekleyip durdu.

Sonbahar geldiğinde acilen yapılmayı bekleyen işler Baron'un tatilini uzatmasına artık izin vermedi, evine dönmesi gerekti. Kapıya gelince durdu, tereddüt ediyordu. Yakın arkadaşlarının yanında geçirdiği iki ay, birçok şeyi neredeyse unutturmuştu ona; ama şimdi, karabasanına, belki de suç ortağı olan kişiye bedensel olarak yaklaşmak zorunda kaldığına göre o ağır, midesini bulandıran kasılmayı yeniden hissetmeye başlamıştı. Kurşun gibi ağır adımlarla basamakları çıktıkça, o görünmeyen el de boğazına daha sıkı yapışıyordu. Sonunda, uyuşmuş parmaklarının anahtarı kilidin içinde çevirebilmesi için bütün gücünü toplaması gerekti.

Crescenz anahtarın kilitte döndüğünü duyar duymaz şaşkınlık içinde mutfaktan dışarı fırladı. Adamı görünce bir an bembeyaz kesilerek olduğu yerde kaldı, sonra adeta yere çökmek istercesine adamın bıraktığı çantaya uzandı. Ama hoş geldin demeyi unuttu. Adam da hiç konuşmadı. Crescenz tek söz etmeden çantayı adamın odasına taşıdı, o da susup kadının peşinden gitti. Pencereden dışarı bakarak, susup kadının odadan çıkmasını bekledi. Sonra da hemen kapısını kilitledi.

Aylar sonra ilk görüşmeleri böyle oldu.

Crescenz bekledi. Baron da bekledi, kadının karşısında duyduğu bu korkunç dehşet kasılması azalır mı diye bekledi. Ama durum düzelmedi. Kadını gördüğünde, daha koridorda ayak seslerini duyduğunda, içindeki huzursuzluk pır pır etmeye başlıyordu. Kahvaltıya elini sürmüyor, sabahları Crescenz'le tek kelime konuşmadan evden kaçarcasına çıkıyor, onunla karşılaşmamak için gece geç saatlere kadar eve dönmüyordu. Kadına vermesi gereken birkaç talimatı onun yüzüne hiç bakmadan veriyordu. Bu hortlakla aynı odadaki havayı solumak boğazını sıkıyordu.

Bu arada Crescenz bütün gün sessizce tahta iskem-

lesinde oturuyordu. Kendisi için yemek pişirmiyordu. Bütün yemekler midesini bulandırıyor, herkesten kaçırıyordu. Öylece oturup ürkek gözlerle efendisinin ışığını bekliyordu, tıpkı kötü bir şey yapmış olduğunu bilen ve dayak yiyen bir köpek gibi. Donuk zihni, neler olup bittiğini tam olarak kavrayamıyordu; bildiği tek şey tanrısı ve efendisi olan bu adamın ondan kaçtığı ve onu artık istemediğiydi, tam olarak kafasına giren yalnızca buydu.

Baron eve döndükten üç gün sonra kapının zili çaldı. Yüzü tıraşlı, kır saçlı, elinde bir bavul tutan sakın bir adam duruyordu kapıda. Crescenz adamı savmak istediye de o kendisinin yeni uşak olduğunu, Beyefendi'nin ona saat 10'da gelmesini tembihlediğini söyleyerek gelişinin Beyefendi'ye bildirilmesini istedi. Crescenz bembeyaz kesildi, bir an öylece kaldı, parmakları kaskatı gerilmişti. Sonra eli, kurşun yemiş bir kuş gibi aşağı düştü. "Kendiniz gidin yanına öyleyse," diye terslendi şaşırان adama, mutfığa yöneldi ve kapıyı çarparak kapattı.

Uşak evde kaldı. O günden sonra Beyefendi'nin Crescenz'le konuşmasına gerek kalmadı, vereceği bütün emirleri o sakın, yaşlı uşak kanalıyla veriyordu. Evde olup bitenden Crescenz'in haberi olmuyordu, her şey, taşın üzerinden aşan bir dalga gibi onun üzerinden atlayıp geçiyordu.

Bu sıkıcı durum iki hafta sürdü, Crescenz'i bir hastalık gibi kemiriyordu. Yüzü sivriltilmiş, kemikleri çıkmıştı, şakaklarındaki saçlar ansızın ağarmıştı. Hareketleri iyice kazık gibi olmuştu. Neredeyse bütün gün bir kütük gibi tahta sandalyesinde oturuyor, boş bakışlarla boş pencereye bakıyordu; çalıştığı zaman da hırsla, öfke nöbeti geçirir gibi, şiddetle yapıyordu işini.

İki haftanın sonunda uşak bir gün efendisinin odasına çağrılmadan girdi; onun saygıyla durup beklemesinden, kendisine özel bir şey söylemek istediğini anladı

Baron. Uşak daha önce bir kez o "Tirollü ayı"nın –Crescenzo'ya bu aşağılayıcı adı takmıştı adam– huysuzluğundan yakınmış ve işine son verilmesini önermişti. Ancak nedense kendince sıkıntılı görünen Baron, uşağın bu önerisini duymazlıktan gelmişti. O gün eğilip selam vererek Baron'un yanından ayrılan uşak bu kez dediğinden dönmedi, yüzü tuhaflaştı, utanır gibi oldu, sonunda kekeleyerek baklayı ağzından çıkardı. Saygıdeğer efendisi kendisine gülmemeliydi, çünkü bunu... evet bunu başka türlü dile getiremeyecekti... bu kadından korkuyordu. Bu içine kapanık, kötü yaratık dayanılır gibi değildi, evde nasıl tehlikeli birini barındırdığından Baron'un haberi yoktu.

Uyarılan adam ister istemez irkildi. Ne demek istiyordu uşak, neyi anlatmak istiyordu? O zaman uşak suçlamasını biraz yumuşattı, kesin bir şey söyleyemezdi, ama bu kadının çılgın bir hayvan olduğunu biliyordu, insanın canını yakacak bir şeyi kolaylıkla yapabilirdi. Örneğin dün, ona bir talimat vermek üzereyken onun bakışını yakalamıştı ansızın, kuşkusuz bir bakış konusunda fazla bir şey söylenemezdi, ama uşağa sanki kadın boğazını sıkmak istiyormuş gibi gelmişti. O andan beri korkuyordu kadından, evet, onun hazırladığı yemeklere elini değdirmeye korkuyordu." O kadının ne kadar tehlikeli biri olduğunu," diyerek tamamladı raporunu, "Sayın Baron bilmiyorlar ki. Bir şey konuşmuyor, bir şey ima etmiyor, ama bana kalırsa rahatlıkla cinayet işleyebilir." İrkilen Baron, karşısındaki adama ani bir göz attı. Bir şey mi duymuştu yoksa? Birisi kuşkularından mı söz etmişti? Parmaklarının titremeye başladığını hissetti, parmaklarının titrediği belli olmasın diye puroyu elinden bıraktı. Ama yaşlı adamın yüzünde kötü niyet gösteren bir şey yoktu. Yo, bir şey biliyor olamazdı. Baron duraksadı. Sonra ansızın kafasını topladı ve kararını verdi: "Biraz

bekle. Ama sana bir kez daha kabalık ederse, benim adıma ona yol verebilirsin."

Uşak Baron'u selamlayıp çıktı, Baron da rahatlamış olarak arkasına yaslandı. Gizemli bir biçimde tehlikeli olan bu yaratığı ne zaman düşünse günü kararıyordu. En iyisi, kendisi yokken her şeyin çözümlenmesiydi, belki de Noel'de olabilirdi bu, kurtuluş umudunu düşünmek bile içini rahatlatıyordu. Evet, en iyisi buydu, Noel'de diye düşündü, ben gidince.

Ama ertesi gün, yemekten sonra odasına döndüğünde, kapısı tıklatıldı. Okuduğu gazeteden başını kaldırıp, dalgın dalgın "Girin!" diye mırıldandı. Düşlerine giren o nefret edilesi, sert adımlar odaya süzülüyordu. Baron irkildi: O kemikli surat, bir kurukafa gibi bembeyaz ve peynirimsi olarak, kadının sıksa, kara silueti üzerinde sallanıyordu. Bu tümüyle içine kapanmış yaratığın ürkek adımlarının halının kenarında süngüsü düşmüş gibi kaldığını görünce duyduğu dehşete bir nebze acıma karıştı. Kafasının karıştığını belli etmemek için de saf görünmeye çalıştı. "Ne var Crescenz?" diye sordu. Ama düşündüğü gibi tasasız ve neşeli çıkmadı sesi; tam tersine soğuk ve sevimsizdi.

Crescenz kıpırdamadı. Gözlerini haliya dikmişti. Sonunda, ayağıyla bir şey tekmeler gibi, "Uşak bana söyledi," dedi. "Efendim benim işime son vermiş, öyle dedi."

Baron huzursuz oldu. Bu işin bu kadar çabuk olacağını beklememişti. Bu yüzden kekeleyerek bir şeyler gevelemeye başladı, uşağın tam olarak öyle demek istemediği, öteki çalışanlarla geçinmeye çalışmasının iyi olacağı filan gibi aklına ne gelirse peş peşe sıraladı.

Ama Crescenz öylece durdu orada, omuzlarını yuvarları çekmiş, delici bakışları haliya dikilmişti. Şaşmaz bir inatla başını boğa gibi yere eğmiş, adamın söylediği nezaket sözcüklerine kulağını tıkamıştı, onun beklediği

sözcüğü ise Baron söylemiyordu. Adam sonunda, bir hizmetçinin önünde oynamak zorunda kaldığı bu aşağılayıcı geveze rolünden hafifçe tiksinerak yorulup susunca, kadın inatla konuşmayıp beklemeyi sürdürdü. Sonra baş kaldırırcasına konuştu: "Bi şey bilmek istiyorum. İşime son versin diye Anton'a efendimiz mi söyledi?"

Sertçe, gücenik bir sesle, zorbaca döküldü dudaklarından bu soru. Sinirleri zaten gerilmiş olan Baron da bunu bir yumruk gibi yedi yüzüne. Bu bir tehdit miydi? Kadın ona meydan mı okuyordu? Bir anda Baron'un duyduğu bütün ürkü, bütün acıma uçup gitti. Haftalardır içinde biriken kin ve tiksinti, bu işe bir son verme arzusuyla birleşip alev alev fışkırdı dışarı. Ansızın, sesinin tonunu tümüyle değiştirerek, Bakanlıkta edindiği o soğuk nesnellikle, evet, evet, diye doğruladı kadını, evin bütün işlerinde istediğini yapması için uşağa yetki vermişti. Kendisiyse kadının iyiliğini isterdi, işine son verilmesi konusundaki kararın geri alınması için elinden geleni yapacaktı. Ama uşakla iyi geçinmemekte direnirse o zaman Baron da onu evde tutamayacaktı.

Bütün gücünü topladı, üstü kapalı bir imadan ya da kadının yüz gözlüğünden ürkmemeye kararlı olarak, ağzından çıkan bu son sözlerle birlikte sözüm ona kendisini tehdit eden bu kadına dikti bakışlarını ve gözünü kırpmadan baktı ona.

Oysa Crescenz'in yerden kalkan, çekingen bakışları, yaralı bir hayvanın bakışlarıydı, hemen önündeki çalılığın arasından kendisini kovalayanları gören bir hayvanın bakışlarıydı. "Teşekkür ederim..." diye boğuk bir sesle konuşabildi, "giderim ben... saygıdeğer Bey'fendi'ye yük olmak istemem..."

Ve ağır ağır, arkasına dönmeden, omuzlarını sarkıtıp tutuk, ağır adımlarla ayaklarını sürüye sürüye kapıya doğru gitti.

Akşam, Baron operadan döndüğünde, kendisine gelen mektuplara bakmak üzere yazı masasına gidince orada tuhaf, dört köşe bir şey buldu. Işıktaki bunun, tahta oyması, kaba saba bir kutu olduğunu gördü. Kutu kilitli değildi: Crescenz Baron'un kendisine verdiği bütün ufak tefeği orada düzgünce saklamıştı: avdan gönderdiği birkaç kartpostal, iki tiyatro bileti, bir gümüş yüzük, biriktirdiği koca bir öbek kâğıt para ve bir de yirmi yıl önce Tirol'de çekilmiş bir fotoğraf; bu fotoğrafta da belli ki flaştan kamaşmış gözlerinde, tıpkı birkaç saat önce Baron'a veda ederken olduğu gibi aynı incinmiş ve dayak yemiş ifade vardı.

Ne yapacağını bilemeyen Baron kutuyu kenara itti, Crescenz'in eşyasının kendi yazı masasında ne aradığını uşağa sormak üzere odadan çıktı. Uşak da, düşman bellediği o kadına hesap sormak için harekete geçti. Ama Crescenz ne mutfakta, ne de evin bir başka yerinde bulundu. Ertesi gün polis, kırk yaşlarındaki bir kadının Tuna nehrine atlayıp intihar ettiğini bildirdiğinde Baron'la uşağının Leporella'nın nerede olduğunu daha fazla araştırmalarına gerek kalmadı.

LEMAN GÖLÜ KIYISINDAKİ OLAY

Leman Gölü'nün kıyısında, İsviçre'nin küçük bir kasabası olan Villeneuve'ün yakınında, 1918 yılının bir yaz gecesi, sandalıyla göle açılan bir balıkçı, suyun ortasında ilginç bir şey gördü; yaklaştığında, bunun gevşekçe birbirine tutturulmuş kalaslardan oluşan bir taşıt olduğunu anladı; çıplak bir adam kürek niyetine kullandığı bir kalasın yardımıyla ve beceriksiz hareketlerle bu taşıtı yüzdürmeye çalışıyordu. Şaşırان balıkçı taşıta yaklaştı, yorgun adamı sandalına aldı, sandaldaki ağlarla onun çıplaklığını örtmeye çalıştı, sonra da soğuktan titreyerek sandalın bir köşesine büzülen adamla konuşmaya çabaladı; adamsa yabancı bir dilde yanıt verdi ona, bu dilin tek bir sözcüğü bile tanıdık gelmedi balıkçıya. Yardımsever adam çok geçmeden uğraşmaktan vazgeçti, ağlarını topladı ve küreklerini hızlı hızlı çekerek kıyıya yöneldi.

Sabahın ilk ışıklarında kıyının silueti görünür olunca çıplak adamın yüzü de şekillenmeye başladı; geniş ağzını gizleyen, birbirine karışmış sakalının içinde bir çocuk gülümsemesi belirdi, elinin birini kaldırıp karşıyı gösterdi; durmadan, sorarcasına, ama artık emin olmuşçasına Rossiya'ya benzeyen bir sözcük kekeliyordu, sandal kıyıya yaklaştıkça bu sözcük de daha neşeli çıkıyordu ağzından. Sonunda sandal sahile ulaştı; balıkçının av gözleyen

kadın akrabaları, balık ağlarına sarınmış çıplak adamı görünce çığlık çığlığa kaçıştılar, tıpkı Nausikaas'ın kızlarının kaçıştığı gibi, bu tuhaf haberi duyan köyün erkekleri yavaş yavaş orada toplandılar, köyün namuslu başçavuşu da temkinli ve görev bilir bir biçimde hemen erkeklerin yanındaki yerini aldı. Başçavuş, askerlikteki eğitimi ve savaş sırasındaki yeterli deneyimleri sayesinde, karşısındaki adamın bir asker kaçağı olduğunu hemen anladı, karşıdaki Fransız bölgesinden gelmiş olmalıydı; resmi bir sorgulamaya başlamak üzereydi, ancak bu güç girişim çok geçmeden saygınlığını da değerini de yitirdi, çünkü o çıplak adam (o arada birkaç köylü, adama bir ceketle bir pantolon vermişlerdi) bütün sorulara, gitgide ürkekleşen ve titreyen bir sesle, soru sorarcasına yinelediği "Rossiya? Rossiya?"dan başka bir yanıt vermiyordu. Başarısızlığa uğradığı için biraz bozulan başçavuş, yabancıya, anlaşılmaması olanaksız el kol hareketleriyle kendisini izlemesini söyledi ve o ıslak, çıplak bacaklı adam, uyanıp gelmiş, kendisini yuhalamakta olan gençleri peşine takıp üstünden dökülen pantolonu ve ceketinin içinde, belediye binasına götürüldü ve orada tutuklandı. Hiç karşı koymadı, tek söz etmedi, ama duyduğu hayal kırıklığı yüzünden açık renkli gözleri koyulaşmıştı, dik omuzları da, dayak yemekten korkarcasına kısılmıştı.

Bir adamın balık gibi yakalandığı haberi o arada yakındaki otellere kadar ulaşmıştı, tekdüze günlerine renk katacak eğlendirici bir olay çıktı diye sevinen birkaç kadın ve erkek, o vahşî adamı seyretmek için geldiler Kadınlardan biri ona bir kurabiye verdi ama adam maymun gibi kuşkuyla bakıp almadı onu; bir adam fotoğraf çekti; herkes onun çevresinde konuşup gülüyordu, sonunda büyük bir otelin yıllarca yurtdışında kalmış ve birçok dil konuşabilen müdürü, o arada iyice ürkmüş olan adamlar önce Almanca, sonra da sırasıyla İtalyanca, İngilizce ve

Rusça konuştu. Korku içindeki adam anadilinin ilk sözcüğünü duyar duymaz ağzı kulaklarına vardı ve birdenbire bütün öyküsünü kendinden emin bir tavırla ve açık sözlülükle anlatıverdi. Çok karışık ve çok uzun bir öyküydü bu, sözlerini çeviren adam da her söyleneni tam olarak anlamıyordu, ancak bu insanın başından geçenlerin özeti şuydu:

Adam Rusya'da savaşmıştı, sonra günün birinde, binlerce insanla birlikte vagonlara doldurulmuş, uzun bir yola gitmişti, sonra gemilere bindirilmişler ve söylediğine göre insanın kemiklerini kaynatacak derecede sıcak olan yörelerde bu gemilerle yolculuk etmişlerdi. Sonunda gemileri bir yere yanaşmıştı, kendileri vagonlara tıkmışlardı, bir tepeye saldırmaları emredilmişti onlara, ama bu tepe hakkında hiçbir şey bilmiyordu, çünkü daha işin başında bacağına kurşun yemişti. Çevirmen bütün soruları ve yanıtları aktarınca, oradakiler adamın Fransa'daki Rus birliklerinin askerlerinden biri olduğunu hemen anladılar, bu birlikler dünyanın yarısını aşarak, Sibirya ve Vladivostok üzerinden Fransız cephesine gönderilmişlerdi; dinleyenlerin hepsi, bir ölçüde acıma da duyarak, adamın bu tuhaf kaçıışı planlamasında nasıl bir neden olduğunu merak ettiler. Rus, yarı iyi niyetli yarı kurnaz bir gülümsemeyle ve hevesle, yarası iyileşir iyileşmez kendisini tedavi edenlere, Rusya'nın nerede olduğunu sorduğunu anlattı; onlar da gideceği yönü göstermişlerdi, zaten kendisi de güneşin ve yıldızların konumuna bakarak o yönü aklında tutmuştu; böylece gizlice oradan kaçmış, geceleri yürümüş, gündüzleri de devriyelerden samanlıklara gizlenerek uzak durmuştu. Meyve ve dilenerek sağladığı ekmekleri yemişti, tam on günü böyle geçirmiş, sonra bu gölün kıyısına varmıştı. Bundan sonra adamın açıklamaları belirsizleşti; Baykal Gölü yakınlardan geldiğine göre, belli ki akşam ışığında hare-

ketli silüetini gördüğü karşı kıyının Rusya olduğunu düşünmüştü. Bir kulübeden iki tane kalas çalmış, onların üstüne yüzüstü yatarak ve eline de kürek niyetine kulandığı bir başka tahta alarak gölün üzerinde açılmıştı, sonra da balıkçıya yakalanmıştı. Bu belirsiz anlatımını noktalayan sorusunu ürkekçe sorup ertesi sabah evimde olabilir miyim deyince ve bu sözleri öbür dile çevrilir çevrilmez, bu cahillik yüzünden önce kahkahalara neden olduysa da çok geçmeden yerini bir acıma duygusuna bıraktı, oradakiler kuşkulu ve yakaran bakışlarla çevresine bakınan adamın eline bozuk paralarla banknotlar sıkıştırdılar. O arada, telefonla Montreux'den çağrılan yüksek dereceli bir polis memuru gelmişti köye, epey çabalayarak bu olayın tutanağını tuttu. Çünkü, yapılan çevirinin yetersiz olduğu anlaşılmakla kalmadı, bu adamın Batılıların akıllarının almayacağı ölçüde eğitimsiz olduğu ortaya çıktı, kendisi hakkındaki bilgisi bile adını söylemekten öteye gitmiyordu, doğup büyüdüğü köy hakkında verdiği bilgiler de karmakarışık, örneğin köylülerinin Prens Metschersky'nin köleleri olduğunu söylüyordu ki köle sözcüğü sözlüklerden çalkalı nice zaman olmuştu, ayrıca denizin elli verst¹ uzağında karısı ve üç çocuğuyla birlikte yaşadığını anlatıyordu. Köydekiler bu adamın ne olacağı hakkında tartışmaya giriştiklerinde o, gözlerinde donuk bakışlarla, tartışanların arasına büzüldü. Kimileri adamın Bern'deki Rus Elçiliği'ne gönderilmesi gerektiğini söylüyor, kimileri böyle yapılırsa adamın Fransa'ya iade edileceğinden çekiniyorlardı; polis görevlisi, adamın asker kaçağı olarak mı yoksa belgesiz yabancı olarak mı kabul edileceği sorununun güçlüğü konusunda açıklamalarda bulundu; o yörenin belediye

1. Rus ölçü birimi, yaklaşık 1 km. (Ç.N.)

görevlisi, bu yabancının köyde beslenip bakılmasına daha başında karşı çıktı. Fransızlardan biri, bağıra çağıra, bu sefil kaçakla fazla uğraşılmasını, ya çalışmasını ya da geri gönderilmesini istedi; iki kadın, bu adamın başına gelenlerin kendi suçu olmadığını, insanların yurtlarından çıkarılarak yabancı bir ülkeye gönderilmelerinin bir suç olduğunu söyleyerek karşı çıktılar. Rastlantı sonucu ortaya çıkan bu olay neredeyse politik bir tartışmaya dönüşüyordu, tam o sırada yaşlı bir bey, bir Danimarkalı araya girerek kararlı bir sesle, bu adamın sekiz günlük bakımını üstleneceğini, o arada yetkililerin elçilikle uzlaşmalarını söyledi; beklenmedik bir çözümdü bu, hem resmi yetkilileri hem de köylüleri rahatlatmıştı.

Gitgide kızışan tartışma sürüp giderken kaçığın ürkek bakışları yavaş yavaş yerden kalkmış ve otel müdürünün dudaklarına takılı kalmıştı, çünkü o, bu karmaşanın içinde, kendisi hakkında nasıl bir karar verildiğini anlatabilecek tek kişiydi. Varlığının orada doğurduğu karışıklığı az çok seziyor olmalıydı ki, tartışmalar kesilirken, o sessizlik içinde farkında bile olmadan, tıpkı azizlerin tabloları önünde kadınların yaptıkları gibi, ellerini yalvarırcasına müdüre doğru kaldırdı. Onun bu hareketi öylesine dokunaklıydı ki herkes ister istemez etkilendi. Müdür içtenlikle yaklaştı ona ve yatıştırdı, korkmamasını, rahatsız edilmeden köyde kalabileceğini, handa her ihtiyacının karşılanacağını söyledi. Rus, müdürün elini öpmek istedi, ama müdür hızla geri çekilerek buna izin vermedi. Sonra ona yandaki binayı gösterdi, küçük bir köy hanıydı orası, orada yatacak, yemek yiyebilecekti, onu sakinleştirmek için biraz daha konuştuktan sonra bir kez daha dostça el sallayarak uzaklaştı oradan, otele giden yolu tuttu.

Kaçak, hiç kıpırdamadan durup onun arkasından baktı, dilini anlayan tek kişi oradan uzaklaştıkça onun az

önce aydınlanmış olan yüzü de gitgide karardı. Uzaklaşmakta olan adamın arkasından gamlı bakışlarla, adam tepedeki otele varana kadar baktı, kendisinin tuhaf hareketlerine şaşırان ve gülen ötekilere aldırış etmiyordu. Köylülerden biri acıyarak omzuna dokunup ona hanı gösterdiğinde geniş omuzları sanki çöktü, başını öne eğerek hanın kapısından içeri girdi. İçki salonunu açtılar ona. Masaya çöktü, hizmetçi kız, ona bir hoş geldin içki-si verdi, adam orada bütün sabah hiç kıpırdamadan, kederli bakışlarla oturdu. Köyün çocukları durmaksızın pencereden içeriyi gözetliyorlar, gülüyorlar, adama bir şeyler bağıryorlardı, ama o başını hiç kaldırmadı. İçeri girenler meraklı gözlerle onu inceliyorlar, o ise gözleri masaya dikilmiş durumda sırtını kamburlaştırıp utanarak, ürkerек oturuyordu orada. Öğlen yemeğı sırasında bir öbek insan salonu kakhahalarıyla doldurunca, çevresinde anlamadığı sözcükler uğuldarken, yabancılığının alabildiğine farkında olarak sağır dilsiz gibi o hareketliliğın içinde otururken elleri öylesine titriyordu ki çorbaya daldırdığı kaşığına dudaklarına götüremiyordu. Ansızın iri bir damla gözyaşı yanağından aşağı yuvarlandı, masanın üzerine damladı. Utanarak çevresine bakındı. Salondakiler bunu fark etmişlerdi, ani bir sessizlik oldu. Adam utandı; taraz taraz saçlı, ağır kafası masanın koyu renkli tahtasına daha da çok eğildi.

Akşama kadar öylece oturdu. İnsanlar girip çıkıyordu, ama ne o onları hissediyor ne de onlar artık onu fark ediyorlardı; bir gölge gibi sobanın yanına sığınmış oturuyordu, ellerini masaya dayamıştı. Herkes onu unutmuştu, alacakaranlıkta ansızın ayağı kalktığını, bir hayvan gibi otele giden yola yöneldiğini kimse fark etmedi. Orada bir iki saat, kasketi elinde, hiç kimseye bakmadan öylece kapının önünde bekledi; otelin ısıll ısıll giriş kapısının önünde kök salmış gibi kaskatı ve kapkara bekleyen bu

tuhaf adam sonunda otel çalışanlarından birinin dikkatini çekince çocuk gidip müdürü çağırdı. Kendi diliyle konuşulduğunu duyan adamın kederli yüzü yine hafifçe aydınlandı.

"Ne istiyorsun Boris?" diye sordu müdür şefkatle.

"Bağışlayın," diye kekeleydi kaçak, "evime dönebilir miyim diye soracaktım."

"Elbette Boris, evine dönebilirsin," diye gülümsedi müdür.

"Yarın mı?"

O zaman müdür de ciddileşti. Bu sözlerde öyle bir yalvarma vardı ki adamın yüzündeki gülümseme silindi.

"Hayır Boris, henüz değil. Savaş bitince."

"Ne zaman? Savaş ne zaman bitecek?"

"Bunu ancak Tanrı bilir. Biz insanlar bilemeyiz."

"Peki önceden? Önceden gidemez miyim?"

"Hayır, Boris."

"Çok mu sürer?"

"Çok Boris."

"Birçok gün mü?"

"Birçok gün."

"Ben yine de giderim efendim. Ben güçlüyüm. Yorulmam."

"Gidemezsin Boris. Aramızda sınır var."

"Sınır mı?" Anlamayan gözlerle bakıyordu. Bilmediği bir sözcüktü bu. Sonra, o ilginç inatçılığıyla şöyle dedi: "Karşı kıyıya yüzerim."

Müdür az kalsın gülümsüyordu. Ama adama üzülyordu, tatlı bir sesle açıkladı ona: "Hayır Boris, bu olmaz. Sınır demek, yabancı bir ülke demektir. Senin geçmene izin vermezler."

"Ama ben onlara bir şey yapmam ki! Silahımı bıraktım. Hazreti İsa adına onlardan rica edersem, karımın yanına gitmeme neden izin vermesinler ki?"

Müdürün yüzü gitgide asılıyordu. İçinden bir acıma duygusu yükseldi. "Hayır," dedi. "Seni bırakmazlar Boris. İnsanlar artık İsa'nın dediğini dinlemiyorlar."

"Ama ben ne yaparım efendim? Buradaki insanlar beni anlamıyorlar, ben de onları."

"Öğrenirsin Boris."

"Olmaz efendim," diyen Rus, başını önüne eğdi. "Hiçbir şey öğrenemem ben. Elimden yalnız tarlada çalışmak gelir, başka bir şey değil. Burada ne yaparım? Evi-me gitmek istiyorum. Bana yolu gösterin!"

"Yol yok Boris."

"Ama efendim, karımın ve çocuklarımın yanına dönmemi engelleyemezler ki! Artık asker değilim ki!"

"Engelleyebilirler, Boris."

"Ya Çar?" Ansızın sormuştu bunu, beklentiyle, saygıyla titriyordu.

"Artık Çar yok Boris. Tahttan indirildi o."

"Artık Çar yok mu?" Karşısındakine boş bakışlarla bakıyordu. Gözlerindeki son pırıltı da söndü, sonra yorgun bir sesle, "Demek eve dönemeyeceğim?" diye sordu.

"Henüz olmaz. Beklemelisin Boris."

"Çok mu?"

"Bilmiyorum."

Karanlıktaki yüz gitgide asılıyordu: "Zaten ne zamandır bekliyorum. Daha fazla bekleyemem, bana yolu gösterin! Denemek istiyorum!"

"Boris, yol yok. Sınıra varınca seni tutuklarlar. Burada kal, sana iş buluruz."

"Burada insanlar beni anlamıyorlar, ben de onları anlamıyorum," diye yineledi inatla. "Burada yaşayamam, bana yardım edin efendim!"

"Edemem Boris."

"İsa aşkına yardım edin bana, efendim! Yardım edin, daha fazla dayanamayacağım!"

"Edemem Boris. Artık kimse kimseye yardım edemez."

Konuşmadan yüz yüze durdular. Boris kasketini elinde evirip çeviriyordu. "Öyleyse neden gelip beni evimden aldılar? Rusya'yı ve Çarı korumam gerektiğini söylemişlerdi bana. Ama Rusya buradan çok uzakta ve sen de Çar'ı... Çar'ı... ne yapmışlardı dedin?"

"Tahttan indirdiler."

"Tahttan indirdiler." Anlamadan tekrarladı bu sözcüğü. "Şimdi ben ne yapacağım efendim? Eve dönmeliyim! Çocuklarım beni istiyordur. Burada yaşayamam! Yardım et bana beyim, yardım et!"

"Yardım edemem Boris."

"Hiç kimse mi edemez?"

"Şimdi edemez."

Rus'un başı gitgide daha çok eğiliyordu yere, sonunda ansızın, boğuk bir sesle: "Teşekkür ederim efendim," dedi ve arkasını döndü.

Aşağı doğru ağır ağır uzaklaştı. Müdür arkasından uzun uzun baktı, adamın hana değil de göle inen basamaklara yönelmesine şaşırılmıştı. İçini çekti ve yeniden oteldeki işinin başına döndü.

Ne tuhaftır ki ertesi sabah, boğulan adamın çıplak cesedini bulan yine aynı balıkçı oldu. Adam, kendisine armağan edilen pantolonu, kasketi ve ceketi özenle kıyıya bırakmış ve sudan nasıl çıktıysa yine öyle girmişti. Bu olay hakkında bir tutanak tutuldu ve yabancının soyadı bilinmediği için, mezarının üzerine ucuzundan bir tahta haç konuldu; adı bilinmeyenlerin mezarlarına konulan ve şimdi Avrupamızı bir baştan bir başa kaplayan şu küçük haçlardan.

*Edebiyat tarihinin büyük
isimlerinden Stefan Zweig,
gözlemleri ve acı dolu
geleceği öngören duyarlılığıyla
XX. yüzyıl Avrupası'na
damgasını vurmuş bir aydıdı.*



Stefan Zweig'in en ünlü öykülerinden biri olan "Amok Koşucusu", kendi ölümüne doğru koşan bir doktorun yıkımını ele alır.

Tutkulu yaşamların yazarı Zweig, bir başyapıt niteliğindeki öyküsüyle aynı adı bu taşıyan kitapta, yok etme arzusundan yok olma arzusuna savrulan yaşamları; kendi trajik sonlarına doğru ilerleyen, sonunda kendi mutsuz dünyalarında yitip giden insanların öykülerini anlatıyor. Tutkularının peşinde sonsuz bir burgaca düşen, yıkımın sınırlarını aşp yok oluşa sürüklenen insanın öykülerini.

Kişilik çözümlemeleriyle derinleştirdiğı yapıtlarında çoğunlukla, saplantılı yaşamların umarsız sonlarını anlatan Zweig'in bu kitaptaki öyküleri, kendi yaşamından izler taşıyor. İkinci Dünya Savaşı sırasında karısıyla birlikte intihar eden yazarın içinde bulunduğu ruh hali satır aralarında kendine yer buluyor.